

Висока школа струковних студија за образовање васпитача
Нови Сад

Примена драмског метода у развоју говора деце
предшколског узраста

Мастер рад

Ментор

Проф. др Ивана Игњатов Поповић

Студент

Јована Миљуш Грбић

Нови Сад, април 2022. године

Висока школа струковних студија за образовање васпитача
Нови сад

Студијски програм мастер струковних студија

Драма

Јована Миљуш Грбић

МАСТЕР РАД

**Примена драмског метода у развоју говора
деце предшколског узраста**

*Application of the dramatic method in the development
of speech of preschool children*

Ментор

Проф. др Ивана Игњатов Поповић

Комисија:

1. Проф. др Светлана Радовић

2. Проф. др Јелена Спасић

Студент

Јована Миљуш Грбић

број индекса 56/2020 М2

Захвалница

Желим да се захвалим свима онима који су имали довољно стрпљења да буду поред мене и да ми пружају подршку како током истраживања, тако и током самог писања овог рада, посебно мојим родитељима, мом супругу Николи, као и нашој малој принцези Мини, која увек представља посебну инспирацију.

Захваљујем се директорици Бисери Грајић и осталим колегиницама из предшколске установе „PU PLAYROOM“ Нови Сад на условима који су ми омогућени да на ефикасан и квалитетан начин спроведем истраживање које је основа овог рада, а нарочито се захваљујем дефектологу Маји Дапчевић, на повременим консултацијама у погледу развоја говора и уступљеној литератури, као и Љиљани Симић, логопеду повремено ангажованој у предшколској установи „PU PLAYROOM“ Нови Сад. Такође, захваљујем се свим родитељима и деци, која су својим несебичним залагањем и уопште прихватањем да спроводим истраживање, значајно омогућили настанак овог рада.

Посебно се захваљујем мојој менторки, професорки др Ивани Игњатов Поповић на свим сугестијама и помоћи у погледу усмеравања тока истраживања и писања овог рада.

.

.

Резиме рада

Говор представља основно средство комуникације између људи, представља начин саопштавања наших ставова, мисли, осећања и начин повезивања са другима. Поред вербалног говора, значајан је и суптилни невербални говор, те комбинација вербалног и невербалног говора доводи до повезивања између људских бића. Управо из ових разлога развоју говора би требало приступати одговорно и од најранијег узраста. Један од начина и метода за побољшање и развијање говора, изговора гласова, комуникационих и социјалних вештина уопште јесте путем игре, као једним од најлакших и најприсутнијих елемената у свакодневном дечијем окружењу. Како драмска уметност представља облик сублимисане игре, управо и сам драмски метод може деци бити приближен и представљен у форми игре. На овај начин, активности које се деци представљају у облику игре, деца лакше усвајају и без отпора су заинтересованија у узимању учешћа. У овом раду представљене су различите вежбе и методе приближавања драмског метода у функцији развоја и побољшавања говора уопште (изговора гласова, артикулације, самопоуздања при вербалном говору, усвајање нових речи и израза) као и јачања кохезивности васпитне групе ради побољшања социјалних вештина. Кроз шестомесечно истраживање (током 24 радне недеље) како је описано у овом раду, дошло се до закључка да је правилном употребом драмског метода, као и свих пратећих вежби, могуће побољшати говор. Самим тим драмски метод је могуће користити ради развоја говора уопште и то како на нивоу групе, тако и на индивидуалном плану за свако дете.

Кључне речи: развој и побољшавање говора, драмски метод, драмске игре, предшколска деца, социјализација, комуникационе вештине, самопоуздање

Summary

Language is the basic means of communication between people, it is a way to communicate our attitudes, thoughts and feelings, and a way to connect with others. In addition to verbal language, subtle nonverbal language is also important, and the combination of verbal and nonverbal symbols leads to connections between people. For these reasons, language development should be approached responsibly from an early age. One of the ways and methods for improving and developing speech, pronunciation of voices, communication and social skills in general is throughout game as one of the simplest and the most present elements in children's daily environment. Since dramatic art is a form of sublimated play, the dramatic method itself can be introduced to children and presented in the form of a game. In this way, the activities that children present in the form of games are easier for children to accept and therefore they are more interested in participating without resistance. This thesis presents various exercises and methods for implementing the dramatic method in the function of developing and improving speech in general (pronunciation of voices, articulation, confidence in oral speaking, adoption of new words and expressions) and strengthening the cohesion of the educational group in order to improve their mutual social skills. Throughout a six-month study (during 24 working weeks), as described in this thesis, it is concluded that the proper use of the drama method, as well as all the accompanying exercises, could improve and to be use as a method for developing speech in general at the group level and at the individual plan for each child.

Key words: speech development and improvement, drama method, drama games, preschool children, socialization, communication skills, self-confidence

Садржај

УВОД.....	1
ТЕОРИЈСКИ ДЕО МАСТЕР РАДА	4
1. Игра као фаза развоја индивидуе.....	4
2. Позориште је игра	9
2.1. Зашто је позориште добро за децу	10
2.2. Позориште за децу кроз време	12
3. Наративни елементи дечије представе	14
3.1. Драмске радионице у раду са децом	18
4. Теоријске поставке истраживања	22
4.1. Средства за подстицање развоја говора.....	23
4.1.1. Говорне вежбе.....	23
4.1.2. Говорне игре	24
4.1.3. Говорно стваралаштво	26
4.1.4. Говор у играма по улогама	26
ИСТРАЖИВАЧКИ ДЕО МАСТЕР РАДА.....	28
5. Методологија истраживања.....	28
5.1. Предмет истраживања	28
5.2. Циљ истраживања, хипотезе и очекивани резултати	28
5.3. Ток и методе истраживања	29
5.3.1. Вежбе дисања и опуштања	31
5.3.2. Кооперативне игре драмске радионице	32
5.3.3. Вежбе логоторике	32
5.3.4. Музичко-фонетске вежбе	32
5.3.5. Читање дела народне књижевности	33
5.3.6. Фонетске вежбе	33
5.3.7. Постављање драмске представе.....	34
5.3.8. Реализација драмске представе (прослава пројекта)	34
5.4. Начин анализе	35
6. Резултати истраживања	35
6.1. Анализа дневника посматрања.....	36

6.1.1. Први пресек – почетно стање групе.....	38
6.1.2. Прва фаза истраживања (I – IV радне недеље)	43
6.1.3. Друга фаза истраживања (V, VI радна недеља).....	52
6.1.4. Трећа фаза истраживања (VII – X радна недеља).....	62
6.1.5. Четврта фаза истраживања (XI – XIV радна недеља)	74
6.1.6. Пета фаза истраживања (XV – XVIII радна недеља)	86
6.1.7. Шеста фаза истраживања (XIX – XXII недеља истраживања).....	99
6.1.8. Седма фаза истраживања (XXIII и XXIV недеља истраживања).....	110
6.2. Анализа листа посматрања.....	121
6.3. Анализа почетне и завршне анкете родитеља	125
7. Закључак	127
ЛИТЕРАТУРА.....	129
Прилози:.....	131
Прилог 1. Музичко-фонетске вежбе	131
Прилог 2. Сценарио за представу „Вилински свет“	134
Прилог 3. Прича о пројекту „БАЈКА“	143

УВОД

Средство помоћу којег успостављамо комуникацију и социјалне контакте са другима из наше средине јесте **говор**. Он представља важну нит повезивања јединке са друштвом и, са друге стране, значајно средство за артикулацију и преношење нашег мишљења, ставова и хтења.

Од прве фазе дечијег играња приметан је „разговор“ деце са предметима њихове игре, као и својеврсно играње улога. Драмска уметност представља облик игре, који је прихватљив и препознатљив начин комуникације деце са спољним светом. Употреба драмских елемената у васпитно-образовном раду јесте кључни метод ради побољшања и усвајања нових знања, вештина, као и унапређивања постојећих. Примена драмске уметности, која подразумева употребу и коришћење драмских елемената у раду са децом, као и пружање тј. довођење деце у везу са драмским садржајима, јесте у директној корелацији са праћењем и унапређивањем развоја говора код деце. Правилном употребом драмске уметности, као и драмских техника, говорних вежби и вежби дисања, унапређује се дечија пажња, концентрација, развој мишљења, као и развој говора и комуникационих вештина. Развој ових сегмената доприноси јачању самопоштовања, самопоуздања, самовредновања, што је од пресудне важности за правилан и комплетан развој сваке индивидуе.

Управо из наведених поставки, те значаја који говор има за сваког појединца, веома је битно развијати конверзацију са децом од њиховог раног узраста. Развој комуникације јесте добар показатељ језичког развоја и каснијег школског учења, као и усвајања нових знања и вештина од стране саме деце. Наиме, богат и развијен речник деци омогућава лакше усвајање нових тековина, као и подстицање тежње за сопственим усавршавањем и даљим развојем сопствених вештина и способности. Богаћење речника у раној фази развоја могуће је употребом сликовница, причањем прича или било којим другим начином облика комуникације са децом. На овај начин деци се обогаћује знање о језику, речима, граматички и уопштено комуникационим вештинама, као и о структури самог језика. На основу познатих истраживања, „за децу

предшколског узраста утврђено је да имају боље развијене језичке вештине, уколико им родитељи читају три или више пута недељно“ (Нишевић и Маринковић, 2017: 95). Међутим, према истраживању Института за експерименталну фонетику и патологију говора „Ђорђе Костић“ Београд, утврђено је да је значајан проценат деце са одређеним сметњама у развоју говора, те тако више од 60% деце предшколског узраста има проблем у вербалној комуникацији и развоју говора, а велики број ове деце има озбиљнијих проблема са учењем и усвајањем школског градива (Чланак из „Политике“ – Говор проблем за већину малишана, 08.02.2010. године).

Развојем говора, који тече упоредо са развојем моторних и интелектуалних способности појединца, могу се разликовати две фазе: **1) прелингвистичка** и **2) лингвистичка фаза развоја**. Фактори који утичу на развој говора су здравље, интелигенција, социоекономски односи, односи у породици, пол и билингвизам. На само учење говора утичу имитација, асоцијација значења, мотивација и начин говора.

Изазови у развоју говора осликавају се у чињеници да је све већи проценат деце која већину слободног времена проводе пред телевизором и/или рачунаром и другим интерактивним средствима, а за које је све укупно карактеристично то што представљају једнострану вид комуникације. Наиме, провођењем времена пред телевизором или пред рачунаром/ таблетом, деца само упијају спољне фонолошке надражаје, без могућности двосмерне комуникације, те тако постају само пасивни слушаоци, а не и активни корисници говорног апарата. Из наведеног потребно је посебно обратити пажњу на развој говора и подстицати развој говорног апарата и то од најранијег животног периода, а посебно у склопу предшколских установа, као окружења у којима већина деце данас проводи претежни део дана.

Из досадашњих истраживања уочено је да се развој говора најбоље и најлакше остварује у периоду детињства. Наиме говор се најбоље усваја и развија кроз активну комуникацију и укључивање деце у рад са другима. Дете иницијално почиње са развојем говора самостално кроз производњу првих гласова, но подстицањем говора

долази до развоја гласова и општег говорног апарата. Да ли ће говор бити развијенији и колико ће бити развијен зависи од низа фактора и услова у којима дете одраста.

Још од рођења остварује се првобитна комуникација на релацији мајка – дете и дете – родитељи, да би се касније проширивала на ближе и даље дечије окружење. У данашње време, због услова „брзог“ живота, приметно је да деца већи период времена у току дана проводе у васпитно-образовним установама, у односу на време проведено са породицом. Управо због тога је рад васпитача на развоју говора кључан. Рад васпитача не би требало да буде усмерен само на развој говора, већ и на сугестије и евентуално раније укључивање стручњака, уколико се примете одређене сметње у развоју, а првенствено из разлога што већину времена дете проводи у окружењу васпитача. Истраживања су показала да уколико постоје сметње у развоју говора и нарочито уколико се оне на време примете, постоји већа вероватноћа да ће се исправити и побољшати, него ако се закасни са правовременом реакцијом.

У овом раду, вођени идејом добре и добро одигране представе, стимулисан је дечији развој говора, кроз разне вежбице у оквиру драмског метода у васпитно-образовном раду у предшколској установи.

ТЕОРИЈСКИ ДЕО МАСТЕР РАДА

1. Игра као фаза развоја индивидуе

Деца имају тенденцију да кроз игру и играње улога најлакше усвајају нове вештине и знања, а деца драмску уметност и драмски израз уопште, најчешће посматрају и доживљавају као део игре. Самим тим, драмска уметност у глобалу, јесте нешто што је деци блиско и пријемчиво, те се тако може посматрати као битан фактор и начин за унапређивање дечијег говора и богаћење њиховог речника.

Већина дечијих игара одвија се у замишљеним ситуација, уз помоћ играчака, које замењују реалне предмете, или без њих, ослоњени само на сопствену машту. Тако посматрано, и према досадашњим опсервацијама „игра се јавља у најранијем узрасту и представља први облик комуникације са собом и спољним светом, по основу усвојених становишта развојне психологије“ (Јерковић и Зотовић, 2010: 279). Први облик игре који подстиче развој говора код деце испољава се у узрасту од 6 месеци живота. Ова **прелингвистичка фаза** карактерише се „брбљањем“, спајањем слогова и указује на утицај сазревања, при чему свака реакција родитеља и особа из блиског окружења детета на дететову вокализацију, подстиче дете на чешће вокализирање. Управо тада, када дете чује свој и глас онога ко га подстиче на вокализацију, дете то схвата као део игре и играјући се, оно се стимулише на даље изговарање истих гласова и слогова. По Пијежеу, опонашање и посматрање су присутни код деце од најранијег узраста, а управо та два појма су главна средства социјализације (Пијеже и Инхалдер, 1996: 34). Уједно опонашање и посматрање представљају елементе дефиниције позоришта односно позоришне представе. Имајући у виду да дете на овај начин усавршава своје вештине од најранијег узраста, може се извести закључак да кроз позоришну уметност, дете поспешује разне видове свог развоја, укључујући и развој говора.

Адријана Теодореску, дипломирани театролог из Румуније са специјализацијом за дечије позориште, сматра да је позориште игра и да се корен игре налази још у праисторији. У свом раду она анализира и укључује ставове других теоретичара у покушају да објасни феноменологију и значење саме игре. Па тако, када

се узму у обзир и ставови других, Теодорескова истиче како Хенрик Спенсер дефинише игру као „друштвени облик у коме појединац гради себе изнутра, као друштвено биће“, при чему Хенри Влад разликује „игру и играње према етимологији латинске речи: ако је игра *ludus* додаје јој се културно значење, док играти (*jocus*) подразумева забаву, као и моћ да се шалимо“. На овај начин истиче се да је игра неспоран доказ унутрашње слободе појединца, а са друге стране представља и значајно средство социјализације (и то како на индивидуалној, тако и у друштвеној сфери). Као што даље наводи Теодорескова, као једна од најинтересантнијих теорија игре је она коју наводи Јохан Хофгезен, истичући да култура има разиграну структуру, да је „као игра“ (Јурковски и Радоњић, уред, књига 2, 2011: 230).

Различите науке и научне дисциплине (претежно из домена социологије, психологије и биологије) баве се феноменом игре и њеним дефинисањем, као и корелацијом игре у садејству са човеком. Као полазишна тачка је посматрање игре деце и животиња, те се узимају они кључни моменти и чињенице које дефинишу и одређују такву игру односно њену функцију, покушавајући да опишу значај и смисао игре у развоју човека и у односу човека како према другима, тако и према свету који га окружује. Када тако посматрамо, човек тј. дете у најранијим фазама развоја се претежно игра, па на тај начин се може рећи да је и детињство сваког од нас једна непрекидна игра и истраживање наших играчких потенцијала и граница наше маште. Овакво посматрање игре јесте кључно за кохезивни развој индивидуе, при чему индивидуалност не подразумева одсуство везе са светом, већ интерактивни приказ и везу на релацији реалитет-индивидуа. И када тако посматрамо, човек тј. дете играјући се не само да се развија, већ кроз забавне активности учи нове чињенице и лакше усваја свет око себе. Ово је у супротности са касније наметнутим обрасцима учења, када се по строгим принципима усваја знање и када се фаворизује тежња за простом интерпретацијом знања, науштруб разумевања (класични систем образовања).

Игра кроз своју реализацију служи и подстиче интелектуалне и духовне аспекте личности; она их побуђује, обликује и развија или пак уназађује. Да би одређена игра имала смисла, потребно је постојање њеног циља. С тим у вези можемо разликовати различите аспекте, али и врсте игара, па тако имамо: научне, философске,

теоријско-културне, креативне, разговорне и реторичко-језичке игре. Да би се одређена активност могла сматрати игром у пуном смислу, потребно је постојање најмање три суштинска елемента: креативност, подражавање дешавања из околине и машта. Спојем ова три елемента добијамо игру у свим њеним видовима, а независно од циља који игром желимо постићи. Управо из наведеног, деца и укључивање деце у игру јесте спонтани процес, обојен невероватном дечијом имагинацијом и креативним потенцијалом који извире из дечије жеље и тежње за подражавањем света који их окружује. Деца тако спонтано и много лакше улазе у улоге, играјући се и замишљајући како реалне, тако и надреалне и нестварне ситуације. Из тога следи и логички закључак да можемо доста тога постићи у раду са децом, уколико тај и такав рад деци презентујемо као нешто што је њима већ блиско, а то је игра и играње.

Свака игра има неки себи својствен и одређен, видљив или невидљив, циљ као крајњи резултат играња. То да свака игра има свој циљ, представља разраду становишта Јохана Хојзинга (Јурковски и Радоњић, уред, књига 2, 2011: 231). Крајњи циљ сваке игре јесте развој индивидуе и учесника те игре кроз јачање и развијање његових способности и потенцијала. На тај начин, дечију игру можемо посматрати као „побуну против стварности или стваралаштво дечије маште, којом се стварност допуњује, преиначује, надмашује и обogaћује“ (Мисаиловић, 1991: 34).

Први знакови разиграности уочавају се код игре бебе, када погледом посматра све око себе и када упуту први осмех. После тога, долазе одговори на „цоктање“ и реакција на прст који пружамо. Након тога, јавља се и први мизансцен, у који спада кретање ка омиљеном предмету и/или особи која га дозива. Поред ових игара, најранији облик инстинктивног играња према Вилијему Штерну, а како то уочава Зоран Ђерић (Јурковски и Радоњић, уред, књига 2, 2011: 126), јесу игре сопственим удовима односно употреба руку и ногу у функцији игре и подражавања, а што је типично за узраст од рођења па наредна три месеца; након овога, када дете почиње да користи хват и хватање предмета, следе игре са предметима, а што је уобичајено за период од трећег месеца живота. Ови параметри указују и на правилан и несметан развој индивидуе, те њиховим праћењем можемо посматрати степен развијености и сазревања једног живог бића. Нажалост, одсуство неких од ових елемената и фаза играња може индиковати

одређени проблем у развоју, те је тада пожељно консултовати специјалисте из одређене области, превасходно педијатре како би се отклониле извесне сумње у потенцијалне сметње у развоју.

Године 1911. објављена је студија „Васпитање игром и уметношћу“ од др Вићентија Ракића. Ова студија представља резултат педагошког проучавања теорија уметности и теорија игре. Др Ракић упоређује уметност и игру, указујући на то када игра може да постане уметност, истовремено опажајући и то да деци није потребна уметност, него игра. Ово се оправдава чињеницом што игра ослобађа од наметања навика одраслих и њихових сталних животних односа. У овој студији, како Ђерић Зоран истиче, др Ракић сматра да „деца не подражавају у игри радње одраслих зато да их науче, него да би ублажили тешки утицај који навике одраслих врше на њихово детињско расположење“ (Јурковски и Радоњић, уред, књига 2, 2011: 127). Дакле, смисао дечије игре јесте управо у ослобађању и развоју односно пуштању дечије имагинације у слободни ток и слободно деловање, неоптерећено било каквим нормама и правилима, да би се развиле оне способности које још нису довољно развијене. Самом игром, не само да се могу открити неке способности, већ се могу развити и унапредити оне постојеће, те због тога дечија игра није оптерећена и не мора нужно бити повезана са уметношћу. Међутим, уметност као сегмент игре јесте битан за одрасле, јер управо тај уметнички елемент је тај који ослобађа људе њихових предрасуда и води ка даљем развијању њихових способности, превасходно креативности. За разлику од уметности, дечија игра омогућава деци да често буду и несвесна свих последица и резултата које играње доноси, као на пример да откривају и стичу тј. развијају своје способности. Сазревањем, одрасле јединке губе оно што чини дечију особеност, па је зато потребно да код одраслих игра буде обојена и обухваћена уметношћу, да би на тај начин лакше помогла и омогућила одраслима сазревање и стицање тј. развој њихових способности и испољавање креативности. Наиме, одрасли људи, оптерећени бројним стегама, те научени на поштовање норми и правила, најчешће не могу тек тако да се слободно препусте игри и да безбрижно, па чак и „бесциљно“ решавају и предузимају играчке задатке. Зато је одраслима уметност потребна да обоји и утврди одређена „правила у игрању“. За разлику од одраслих, деца

игру доживљавају као нешто своје и као суштински део њихове личности, као нормалан образац свог понашања и делања, те зато деци игра никада и није страна.

Како даље Ђерић истиче (Јурковски и Радоњић, уред, књига 2, 2011: 127), а сходно полазиштима Гијома Вермејлена, можемо посматрати више облика игре, и то:

1. **чулне игре** – све оне игре које укључују тактилне надражаје, која изазивају сензације и повратне ефекте приликом деловања нас на одређене предмете (цепање хартије, мажење играчака различите текстуре, опипавање предмета без могућности да се предмет види – „погоди предмет у предмет у кутији“, аудио-слушне игре).
2. **моторне игре** – оне игре које укључују манипулацију и употребу удова у смислу хватања и држања предмета, као и све облике комбинованог кретања (пузање, ход на прстима, поскакивање, скакање и слично), као и
3. **игре имагинације (фантазије)** – оне игре помоћу којих дете улази у замишљене светове, у којима се предност даје претварању и подражавању (драмске игре у најширем смислу).

Према наведеном, а имајући у виду и саму структуру драмске игре, јасно је да драмска игра представља надоградњу и својеврсну сублимацију дечијих игара подражавања и имитације. Само, основна разлика између драмске игре у односу на дечија играња сличног типа, јесте што драмска игра има одређена правила и форму, која би требало да се примењују да би се одређена игра сматрала драмском игром. Управо наведено истиче и Мисаиловић, који је сачинио упоредну табелу из које можемо издвојити одређена поређења игре и драмске игре (Јурковски и Радоњић, уред, књига 2, 2011: 127).

	Дечија игра	Драмска игра
1.	Спонтана активност	Усмерена активност
2.	Дете представља само себе	Дете се налази у улози неког другог
3.	Спонтано и директно испољавање себе	Индиректно испољавање условљено другима и подражавањем других

4.	Представља стварност у којој дете ужива	Сама игра постаје стварност у којој се нешто открива
5.	Битна је телесна спретност и духовна окретност	Потребна је интелектуална и емотивна способност

2. Позориште је игра

У дечијој игри дете ствара свој свет маште, с тим што тај свет, поред фантастичних и нереалних приказа, чине и елементи из реалног света. Иако је детету јасно да тај свет нема никакве везе са реалношћу, дете даје целог себе у игри, уносећи и емоције и независност свог света. Управо позориште представља наставак ове игре на уметнички начин.

Позориште је највише повезано са дечијим имагинарним светом. Деца постају изузетни глумци у свим оним ситуацијама када својим играчкама или неким другим предметима из свог окружења „уносе“ живот и стварају своје приче. Деца са лакоћом улазе у јунаке тих прича односно у различите улоге. Нажалост, док одрастају, деца губе ове несвесне глумачке квалитете и ако желе да као одрасли постану глумци, морају да се врате у своје детињство и пробуде дете у себи. Са друге стране, деца су идеална публика у позоришту, јер она „стварају, захтевају увек изнова, у свакој представи непоредивост нестварног света“ (Јурковски и Радоњић, уред, књига 2, 2011: 112).

Еди Мајарон из Словеније, сматра да је позориште веома значајно за развој симболичког мишљења и комуникације, а то произлази из тога што је управо позориште тековина ритуала и игра улогу симболичког саопштавања и комуникације између глумаца (који шаљу поруку) и гледалаца (прималаца поруке). Порука гледаоцима позоришта је стилизована и садржи три елемента:

- 1) **визуелни елемент** – у посебно прилагођеном простору уз употребу костима прилагођених радњи и тематици представе;
- 2) **звучни елемент** – певање и/или говор са потенцираном дикцијом, праћен музиком, у одсуству музике (када је замењује мелодика говора) или сама музика;

3) покретни елемент – ретко када је реалистичан управо због коришћења костима и сценографије, те је или сведен или пренаглашен.

Сама игра симболима јесте нешто што је детету блиско, а нарочито из разлога што дете кроз сопствену игру рано усваја принцип „симболичког саопштавања“ (Јурковски и Радоњић, уред., књига 1, 2011: 56). Суштина оваквог саопштавања јесте што се дете поставља испред својих реалних могућности, при чему крајњи домети и то колико ће овакав начин играња бити усвојен и примењен самостално од стране детета, превасходно зависи од тога да ли и колико често се блиске особе дететовог окружења са њим играју на овакав начин (родитељи, васпитачи, деке и баке и слично). Наиме, уколико се особе дететовог блиског окружења често са дететом играју метафоричких игара са предметима, луткама или других игара улога, смањује се фрустрација код детета, те дете усваја тј. унапређује постојећа знања и искуства кроз оно што сматра необавезном игром. Дакле, у оваквим ситуацијама крајњи циљ игре од детета је углавном скривен, те посматрано из дететове визуре ово представља само игру ради разоноде. Почетак симболичких игара почиње са основним играма прстима, да би се наставило са бројалицама, песмама, рецитацијама, причањем и читањем прича, усвајањем и присуствовањем драмским играма у ширем смислу, као и посеђивањем позоришта и садржаја подобних дечијем узрасту.

2.1. Зашто је позориште добро за децу

Имајући у виду тенденцију деце да кроз игру и играње улога најлакше усвајају нове вештине и знања, драмска уметност у глобалу се може посматрати као посебан облик игре, нарочито у свим оним ситуацијама када је драмски израз прилагођен и по тематици и по начину извођења деци. Како се кроз овакве игре могу постићи различити циљеви, позориште и драмска уметност уопште може представљати фактор и начин за унапређивање односно развијање дечијих способности, могућности и између осталог дечијег говора, као и средство за богаћење њиховог речника. Наиме, већина дечијих игара одвија се у замишљеним ситуацијама, на плану њихове маште, уз помоћ играчака које замењују реалне предмете или без њих, ослоњене само на дечију машту. Како се

сматра да је свака позоришна представа део својеврсне игре, изводи се закључак да су управо драмске представе деци блиске, те им лакше могу помоћи у њиховом укупном сазревању.

Када говоримо о позоришту и његовом утицају на децу, овај феномен можемо двојачко посматрати: присуствовање деце позоришним представама (**дете-публика**) и учешће деце у осмишљавању и реализацији драмских игара (**дете-глумац**). Као што читање прича одраслих деци поспешује њихов говор и обогаћује речник, тако се свака позоришна представа може сматрати посебним видом наратије, која посебно подстиче дечију машту, детету пружа прилику да чује правилну дикцију, а нарочито развија њихову креативност. Томе доприноси низ фактора, који на децу делују посебно инспиришуће (костими, сценографија, аудио-визуелни ефекти и сл.) као и стимулишуће у смислу да пред децом оживљавају ликови за коју су можда већ чули кроз приче које су им се причале.

Посебан значај позоришта и драмских игара уопште за дете јесте у свим оним ситуацијама када је дете активни учесник. Припремајући различите улоге, деца развијају емоционалну интелигенцију, постају свесни различитости карактера, уједно развијајући емпатију. Ово произлази из тога што упознајући се са бројним људским осећањима, та иста траже у себи и на тај начин боље упознају себе, а самим тим и овладавају контролисањем својих емоција и реакција. Кроз целокупан тај процес припреме и улажења у улогу, дете стиче навике које су од пресудне важности за успешан рад у групи, а самим тим развија своју социјалну интелигенцију и поспешује међусобне интеракције и комуникацију са другима.

Учешће у драмским играма код деце, на један суптилан начин, побољшава психомоторни развој, самосталност и самоконтролу. Бављење глумом је идеалан начин да дете стекне самопоуздање, које је битно за развој говора. Управо је сцена место где интравертне особе, глумећи неког другог, добијају способност да говоре гласно и савладају свој страх од јавног наступа. Оно што децу припрема за самосталан живот јесу различите ситуације на сцени, сценски покрет, правилна дикција, мимика,

гестикулација и сви они покрети који прате припрему и реализацију драмске игре, а помоћу којих деца долазе у могућност да искажу своја скривена осећања. Са једне стране, кроз различите вежбе за дикцију, деца савлађују проблеме у изговору одређених гласова, док са друге стране, усвајањем и читањем текстова (сценарија) деца поспешују своју пажњу, памћење и развијају осећај за правилно изражавање и говор.

Игра је свакако нешто што подстиче комплетан развој индивидуе, међутим може да поприма и озбиљнији облик и тиме да помогне код оних који имају одређене потешкоће у развоју. Један од тих облика јесте и драмска игра. Драмска уметност јесте вид уметности који омогућава детету да оствари драмску игру засновану на идеји. Кроз драмску игру укључују се моторичке, сензорне, афективне, социјалне, когнитивне и конатативне могућности детета. Познати су примери бројних афирмисаних глумаца који су у каснијим интервјуима истицали како им је управо глума помогла у превазилажењу одређених потешкоћа из младости (проблеми самопоуздања, проблеми у говору – муцање, дикција, неправилан говор и слично).

2.2. Позориште за децу кроз време

Улога коју позориште за децу има сада и начин реализације учешћа деце у усвајању и интерпретацији драмских текстова је умногоме различит од поимања позоришта и односа према деци на сцени у прошлости. Наиме, познато је да су још у XVII веку постојале дечије глумачке трупе (узраста од најчешће 5 до 10 година старости), које су изводиле представе искључиво за одрасле, при чему су тумачени ликови одраслих. Текстови у тим представама су представљани као комедије, које ни на који начин нису биле прилагођене дечијем узрасту. Те представе су биле нарочито омиљене у Француској и земљама немачког говорног подручја. Деца су држана скоро у ропским условима, а сматра се да је и лик Стромболија из „Пинокиа“ Карла Колодија инспирисан оваквим окрутним директорима позоришта, где лутке представљају директну метафору деце.

Као претеча представа за децу играних од стране глумаца, узимају се позоришта лутака и једно од првих таквих позоришта намењених искључиво деци било је позориште Јозеф Леонард Шмита – Папа Шмита (Josef Leonhard Schmid, 1822-1912) основано 1858. године у Минхену. Његова молба градским властима Минхена за оснивањем оваквог позоришта изазвала је велику пажњу надлежних органа, имајући у виду да је потенцирано како такво позориште не би требало само да забавља, већ и да служи менталном и моралном здрављу публике. У другој половини XIX века све више се оснивају позоришта лутака, која своју публику траже у предшколским установама и основним школама. На прелазу XIX у XX век, вашарски луткари насељавају приградска насеља, где на отвореном (паркови, јавне баште, тргови) изводе своје представе намењене пре свега деци односно у већини земаља нису постојала посебно тематски прављена позоришта за децу.

Дечије позориште као такво односно позориште намењено деци (са текстовима и представама намењеним дечијем узрасту) почело је да живи тек у XX веку. Наиме, за зачетке првог правог позоришта за децу (по савременим концептима) сматра се извођење представе „Плава птица“ Мориса Метерлинка, а које извођење је било 13. октобра (30. септембра по новом календару) 1908. године у Москви у склопу Московског уметничког театра (Московский Художественный театр – МХАТ). Оно што је карактеристично за ову представу, која обилује симболичким наративима, јесте да иако је смештена у бајковито окружење у почетку није сматрана нити планирана да буде изведена за децу. Та представа је имала успеха у гостовањима од Москве до Лондона, а 1910. године је постављена и на Бродвеју, Њујорк, САД и до данас је адаптирана у неколико филмова и ТВ серија; француски композитор Алберт Вулф (Albert Wolff) по узору на ово дело написао је оперу *L'oiseau bleu*, која је први пут изведена у Њујоршкој Метрополитен опери 1919. године. Ова бајка се сматра изузетно лепом, богата је алегоријом и симболиком, с тим што се још увек расправља о томе да ли је довољно прилагођена дечијем узрасту. Наиме, представа говори о девојчици Милтил и њеном брату Тилтилу, деци сиромашног дрвосече, које вила Берилин шаље на авантуру ради потраге за Плавом птицом среће, те након бројних авантура и доживљаја, деца се враћају кући да би птицу пронашла у свом дворишту. Управо због алегорије и симболичких приказа, увођењем питања живота и смрти, пријатељства,

љубави, оданости и издаје (посета Земљи успомена где деца срећу своју покојну баку и деку, Царство будућности, где срећу децу која чекају свој ред да се роде, посета Замку ноћи), ова представа нам поручује да нам је права срећа најчешће пред носем, да ћемо је пронаћи у самом путовању, а не у стицању на циљ, да ћемо је пронаћи у тражењу, а не у налажењу, као и да је битна несебичност, без очекивања нечег заузврат. Из свега наведеног, управо је Станиславски увидео да у бајкама попут „Плаве птице“ па и у самој овој представи садржано универзално народно благо, те је он тај који је одлучио да децу уведе у позориште за одрасле, као активне гледаоце. Премијера „Плаве птице“ је била та која је допринела отварању првих сталних позоришта за децу и то нарочито у совјетској Русији после Октобарске револуције. Станиславски је потенцирао да је битно децу водити у позориште, јер се на тај начин образује будућа публика.

У другој половини XX века, долази до експанзије позоришта за децу и уопште садржаја намењених деци, где се све више текстова са бајковитим елементима прилагођава дечијем узрасту, било посредством играња представа за децу било учешћем саме деце у таквим садржајима. Код нас је посебно значајан рад позоришта „Бошко Буха“ основаног 1950. године као првог таквог позоришта на овим просторима намењених искључиво деци и за децу.

3. Наративни елементи дечије представе

Прича коју представа прича односно бајковитост наративних елемената јесте оно што децу највише привлачи сценском наративу тј. гледању представа, али и учешћу у истима у својству глумаца. Од најранијег детињства, кроз сусрет са бројалицама, рецитацијама и причама, деца развијају одређену пажњу и играју се уз одређену пратњу.

Најкомплекснији облик, а уједно и најпогоднији облик драмске игре, примерен и усмерен на децу и ка деци, јесу **бајке** и они **драмски текстови са бајковитим елементима**. Један од разлога за ову тврдњу лежи у чињеници да бајке обилују драматизацијом, јасно постављеним границама и карактеризацијом ликова, уз

присутност борбе „добра“ и „зла“, при чему добро и позитивне особине на крају тријумфују. Како Бруно Бетелхајм, врсни познавалац значења бајки, наводи да је „бајка не само потребна већ и неопходна детету зато што му пружа наду у успешно одрастање и срећну будућност и зато што јача његово самопоуздање и веру да ће из хватања у коштац са животом сигурно изаћи као победник“, те тако бајка представља за децу „буквар из кога дете учи да чита свој ум“ (Миловановић, 2001:9). Сама књижевност за децу свој процват добија почетком XIX века кроз радове Браће Грим, као и реинтерпретацијом и реиздањима дела Шарла Пероа, што се идентификује са периодом када се деци и самом концепту детињства почиње да посвећује већа пажња.

Сматра се да бајка по својој комплексности и структури најподесније одговара детету, јер на сликовит и деци неоптерећујући начин допире ка разрешењу дечијих страхова, проблема и стрепњи уједно пружајући увек срећан крај, као начин борбе за боље сутра. Бајка сликовитим и фантастичним приказима делује на дететову психу двојако. Наиме, први приказ бајке који се код детета уочава јесте стереотипни приказ фантастичне борбе добра и зла, при чему добро побеђује. Међутим, на другом плану, управо кроз употребу фантастичних елемената, бајка доприноси и томе да код детета побуђује она танана и скривена осећања, приказујући детету да и позитивни ликови морају да се потруде и изборе за свој срећан крај. Бајка овако и морално васпитава дете, предочавајући да зло постоји, а уједно и указујући да негативни обрасци понашања не могу проћи некажњено. Са друге стране, управо употреба фантастичних елемената код деце доприноси лакшем разумевању некада трагичних и комплексних ситуација.

Карактеристике бајке као готово идеалног предлошка за драмски текст огледају се у чињеници да су бајке написане по мање-више истим правилима, а садрже јасну драмску линију (увод, заплет, успон радње, кулминацију и разрешење) и следе јасну и динамично богату сценску грађу, где све тече непрекидно. Поред тога, бајке су значајне и због још једног аспекта, а то је претпоставка да се велика већина деце у свом одрастању већ упознала са концептом бајке и садржином неких препознатљивих симбола. На овај начин, бајка као књижевни предлошак драмском тексту код деце доприноси препознатљивости и „оживљавању“ њима већ познатих ликова. Препознавање не мора бити у смислу познавања конкретне бајке, већ се може

одликовати у препознавању јасних образаца у смислу карактеризације ликова (постојање фантастичних бића, хероја, позитивних и негативних ликова, ликова на страни добра и зла, и сл.).

Из свега овога изводи се закључак да је значај бајки за децу вишеструк. Чак и у чињеници коришћења народне књижевности, те употребом архаичних израза, деца богате речник, јачају меморију и повећавају пажњу. Шта више, управо употреба фантастичних елемената као и стално динамична радња бајке, код деце доприноси бољем разумевању и усвајању нових израза, речи и појмова. Иако бајке са једне стране представљају бег из свакодневне реалности, са друге стране, оне уносе скривени систем симбола, те тако бајке припремају децу за реалан живот. Према многим психолозима и њиховим истраживањима, деца којој се од најранијег детињства причају и читају бајке, добијају здраве темеље за живот. Сматра се да нас бајке припремају за најдубље психолошке и духовне истине (Јурковски и Радоњић, уред, књига 1, 2011: 212) јер се кроз њих на начин детету близак могу саопштити и дете се може упознати са свим кључним животним питањима.

Сматра се да нарација, поред тога што их чини срећним и подстиче њихову машту, она отвара врата њихове креативности и поспешује њихов животни развој. Песме, приче и бајке које деца слушају имају велики утицај на њихово размишљање, а свакако их и припремају за предстојеће животне проблеме, проблеме у друштвеним односима и уопште у њиховом одрастању. Поред наведеног, приповедање поспешује дечију пажњу, размишљање и разумевање, као и што доприноси богаћењу речника.

Сценска бајка заузима најзначајније место у области дечије драме, нарочито због чињенице да иста представља адаптацију познатог текста књижевне бајке или нови текст са бајковитим (фантастичним и нестварним) елементима и правилима. Такође, за сценске бајке је карактеристично то да укључују трансформацију реалног у нестварно, те подстичу дечију машту и радозналост, а уз честу употребу симбола и метафора деци се открива дубљи смисао живота. Деци се тако кроз скривене поруке и симболе указује да реалан свет није безазлен, већ да у њему, исто као и у бајци, људи морају да се

потруде и пређу бројне препреке да би дошли до срећног остварења циља. Због свог обима, употребе симболике и деловања на равни реално-нестварно, сценска бајка представља један од најсложенијих сценских садржајних облика, који веома утиче на свест детета.

Кроз бајке, дете се и духовно развија, обогаћује се и сазнајно и емотивно, а због свега тога родитељи и педагози имају велику одговорност у одабиру текста и процени његове етичке и естетичке природе на начин да буде узрасно примерен деци. Приликом одабира текста од стране поступајућег педагога, који преузима улогу редитеља, потребна је анализа драмског текста. Сама анализа се врши на детаљан начин, ради утврђивања да ли је одабрани текст „примерен“ односно да ли одговара по свом садржају старосном узрасту групе деце са којом би се тај текст обрађивао и реализовао. При томе, потребно је узети у обзир чињеницу да би требало да полазишна тачка у стварању драме за децу буде начин на који функционише ум детета и на који дете усваја реалност (Миловановић, 2001:6). Дакле, текст који би се обрађивао пожељно је да буде не само примерен узрасту деце, већ да код деце поспешује њихову креативност и да пружа могућност за самоизражавање. Један од најеминентнијих теоретичара и историчара драме за децу, Реми Ростано, истиче да „деца нису незрели одрасли, већ субјекти са властитим, специфичним карактеристикама“ (Миловановић, 2001:6). Поред одабира текста и садржаја истог, који би требало да буде близак деци и њиховом поимању света, посебну пажњу је потребно обратити и на одабир позоришних средстава којима се обраћа дечијој публици. Самим тим, дела намењена одраслој публици (сатира, иронија, бурлеска и алегорија) чине се неподобним у књижевности за децу и обради путем драмског израза за децу. Суштина у одабиру дела, која ће се са децом обрађивати и изводити у облику драмског израза јесте и чињеница да деца у спонтаним активностима и у постављању примереног драмског текста остварују радост играња.

Дакле, следствено изнетом, аутор драме за децу би требало да буде и развојни психолог и неко ко је способан да веома прецизно одреди за који узраст дечије популације пише текст односно да утврди које су развојне потребе, које би требало испоштовати за одабрани дечији узраст. Због целокупног значаја драмског израза у

правилном менталном развоју деце, Наталија Сац (Наталия Ильинична Сац¹) , као врсни познавалац драме за децу истицала је да „логика закономерно развијајуће радње, неопходност савлађивања неизбежних тешкоћа и изненађења од лица која делују посебно добро, утичу на развој логичког мишљења као и способност сазнавања живота младе публике“ (Миловановић, 2001:7).

Приликом одабира или креирања текста односно узимања литералног предлошка за дечију драмску представу, посебну пажњу је потребно посветити укупном трајању такве представе односно узети у обзир пажњу деце, а која је несумњиво различита код деце различитих старосних група (повећава се са узрастом) и која је свакако другачије усмерена него пажња одраслих. Самим тим, драма има ограничене временске могућности које су условљене степеном дечије пажње. За разлику од драме за одрасле, где можемо пратити психичке промене и развој ликова, у дечијим драмама, ликови се пластично карактеришу те је лакше разликовање „добрих/ позитивних“ и „лоших/ негативних“ ликова. Дечији драмски текст у својој основи је оптимистичан, те посла низа „изазова и проблема“ са којима се главни ликови сусрећу, након „борбе“ излазе као победници, наглашавајући тиме позитивне стране свог лика, а сам драмски текст одише оптимизмом који је наглашен срећним завршетком.

3.1. Драмске радионице у раду са децом

У данашње време, према Милану Мађарову (Јурковски и Радоњић, уред, књига 2, 2011: 214), а имајући у виду закључке Комитета за основне принципе дечије театарске конференције (The Children's Theatre Conference) као део Америчког едукативног театарског удружења (АЕТА) када се о говори о драми за децу, можемо разликовати два различита приступа у начину реализације драмских активности за децу и то као: **1) театар за децу и 2) креативну драматику.**

---

¹ Наталија Сац (Наталия Ильинична Сац, 1903-1993) познати руски редитељ, писац и продуцент драма за децу, оснивач Московског музичког позоришта за децу (Московский детский музыкальный театр), значајна по развоју дечијег драмског израза и поимања и прилагођавања драмских текстова извођењу за децу и од стране деце.

Театром за децу сматра се позориште које је намењено стварању и реализацији представа прилагођених и намењених деци, водећи рачуна о различитим дечијим узрастима, па самим тим и различитим опсегом и тематикама представа које се у оквиру театра изводе. Глумци који играју могу бити деца или одрасли или и једни и други заједно. Такође, карактеристике овог типа позоришта јесу те да је текст непроменљив односно импровизација се своди на минимум, користе се костими и сценографија, а драмска радња је изрежирана са тачно утврђеним редоследом дешавања. Ради успешне реализације саме представе, редитељ инсистира на дисциплини као обавези учесника, бирају се најбољи глумци и сарадници и све се подређује приказивању пред публиком.

За разлику од наведеног, **креативна драматика** представља сваку драмску активност, у којој се учешће деце (учесника) усмерава под вођством креативног педагога или водитеља, приказујући импровизовани текст или радњу. Дакле, у овом случају циљ је лични развој глумца; не постоји унапред утврђен текст, већ се глумцу унапред задају ситуације које путем импровизације саопштава и презентује другима; сценографија и костими се не користе или су заступљени изузетно ретко. Извођење креативне драматике не изискује унапред планирано време извођења нити се захтева форма представе по утврђеном сценоследу, већ се извођење пред публиком врши у форми презентације.

Данас се фаворизује учешће деце и младих у оваквим облицима драмског израза, и то било као активних учесника (глумаца) било посећивањем ових догађаја као публике. Управо из тих разлога, постоје разни начини финансирања учешћа младих у креативном изражавању и активном укључивању овог облика изражавања у едукативне процесе развоја младих.

Драмска радионица са предшколском децом произашла је из потребе да деца заинтересованост позориштем слободно изразе, у виду игре, као њиме најближој форми изражавања. Ове радионице имају за циљ да деци омогуће вештину и коришћење комуникационих способности. Да би се то постигло на што је могуће бољи и лакши

начин, потребно је да атмосфера у овим радионицама односно при раду са децом буде опуштена и позитивна, јер се на овај начин весело дечије расположење користи ради даљих подстицаја дечије радозналости и сублимације креативне енергије. Такође, потребно је да се води рачуна о основним принципима дечије игре тј. да се знање усваја кроз искуство и то на начин да се поставе елементарна правила, али да се омогући и слободно деловање (импровизација и слично). Да би се разликовала од других усмерених активности са децом, драмске радионице је потребно поставити тако да се деци-учесницима стави до знања постојање публике тј. да реализују игру пред публиком, те је зато неопходно и инстирати на јасноћи говора и уверљивости сценског покрета. При томе, за све време процеса реализације драмских радионица, деци је потребно развијати и указивати на тимски дух као процес заједничке сарадње, уз наглашавање неформалних аспеката (да је то све игра) и да њихово делање представља заједнички резултат њиховог „играња“ које ће они презентовати пред публиком.

Драмске радионице су значајне зато што код деце подстичу радозналост, креативност, жељу за игром и кроз које усвајају све сложеније вештине комуникације, као и савладавања потенцијалних проблема. Поврх назначеног, ове радионице доприносе развоју менталних и моторних функција, као и јачању креативног потенцијала. Кроз говор и покрет, као неизоставни и интегрални део оваквих радионица, деца се изражавају, што доприноси њиховом јачању самопоуздања и самовредновања. Такође, употребом маште дете постаје сналажљивије и лакше координира мисао, емоције и покрет. Значај ових радионица је многострук, а посебно је приметан њихов ефекат у раду са оном децом која у старту имају одређене проблеме у смислу недостатка пажње и концентрације, као и у раду са стидљивом децом. Наиме, ове радионице доприносе превазилажењу ових проблема управо на начин што се предност даје блискости односа, развоју и стицању узајамног поверења, као и стварањем опуштене и пријатне радне атмосфере. Да би се сви ови позитивни ефекти рада драмских радионица испољили, потребно је да се активности унутар радионица реализују постепено и да се организују смишљено. Конкретно, у раду са децом са говорним манама, позитивни ефекти се постижу охрабрењем и упорним подстицањем. Кроз овакав начин рада, деца на првом месту стичу тј. развијају сопствено самопоуздање, а које је битно за даљи развој говора и развој уопште.

Када се дође до извођења представе, завршна фаза припрема за јавни наступ подразумева то да се деци њихово извођење представе објасни као део њихове игре, као део нечега где су они уложили пуно труда и што би и они сами требало да поштују и цене. Углавном, кроз праксу се показало да су деца у овој фази свесна свог дотадашњег рада и да желе да прикажу свој максимум. Кроз само играње представе деца умањују страх и навикавају се на јавни наступ, који је веома битан за њихово целокупно самопоуздање и самовредновање у различитим животним ситуацијама. Пожељно је децу додатно мотивисати на начин да се похвали њихов труд, рад, залагање, да им се пре самог извођења одржи мотивациони говор у којем би се истакле све фазе кроз које су прошли да би дошли до жељеног резултата. Изградњом међусобног поштовања и уважавања постигнутих резултата на релацији васпитач-деца доприноси се бољој повезаности групе и успешном приказивању представе.

Целокупан процес одабира драмског текста, припреме истог кроз читајуће пробе, пробе на позорници, постављање композиције представе и финалног извођења представе, доприноси јачању креативности, повезивању деце у компактну и кохерентну групу, а долази и до општег отварања и јачања самопоуздања и самовредновања од стране саме деце. Ово доводи до општег јачања њихових комуникационих вештина и правилног развоја говора. Правилан развој говора као основ добре комуникације доводи и до јачања социјализације саме деце. Посебно значајно, што утиче на сам развој говора, јесте богаћење речника, повећавање меморије, јачање концентрације и свеопште пажње.

На основу свега наведеног, а имајући у виду да извођење представе представља облик игре који је деци иначе близак у њиховом развоју, јасно се изводи закључак да правилно укључивање драмске уметности у васпитно-образовном раду доприноси јачању и побољшању развоја говора и општег развоја деце.

4. Теоријске поставке истраживања

Само истраживање је вођено идејама о развоју говора, уз корелацију савремених трендова и теорија које изучавају феноменолошку страну овог аспекта развоја, са посебним освртом и употребом драмског метода у функцији развоја односно унапређивања говора код деце предшколског узраста.

Да би се дошло до што чистијег говора и правилног изговора гласова, потребно је деци поставити правилно ритмично дисање. Деца често дишу убрзано, аритмично, плитко или задржавају дисање као да нешто „чекају“, при томе није ретка појава да деца често дишу на уста. Поред правилног дисања, ради постизања позитивних резултата у погледу говора и јасног изговора, неопходно је инсистирати на правилном ходању и седењу, као и генерално заузимању правилног става тела. Ово се постиже праћењем и спровођењем вежби ходања, трчања и чучњева, као и вежби дисања кроз које се провлаче ова три елемента.

У циљу побољшања говорне артикулације односно правилне артикулације гласова, потребно је кроз игру у опуштеној атмосфери примењивати говорне игре и говорне вежбе. Наравно, пре овога кроз рад и посматрање деце, утврђује се степен развијености говорног апарата односно ниво артикулације гласова, те се у складу са тим и конкретне говорне игре/ вежбе прилагођавају и то на начин да се узима највише заступљен проблем групе, те се игре/ вежбе бирају за целокупну групу. Овакав избор је оправдан из разлога што тако одабране игре/ вежбе доприносе и оној деци која немају веће проблеме у изговору/ артикулацији, јер кроз ове вежбе стичу рутине правилног става тела и уопштено артикулације, а, са друге стране, овако осмишљене вежбе доприносе развоју и унапређивању говора/ артикулације код оне деце код које су примећене одређене потешкоће. Ради постизања што је могуће бољих крајњих резултата, пожељно је консултовање са стручњацима из одређених области (логопед, психолог, педагог, стручњак вокалне технике: глумац, соло певач, теоретичар музике и сви они којима је специјалност вокална техника).

4.1. Средства за подстицање развоја говора

Имајући у виду чињеницу да је игра најзначајнија активност у раном детињству, а како је претходно наведено, све активности које се односе на подстицање развоја говора код детета, требало би да буду повезане са игром. Игра се не сматра само нормалним делом развоја, већ и инструментом у развоју, те у раду на развоју говора, можемо разликовати следеће облике:

1. говорне вежбе
2. говорне игре
3. говорно стваралаштво и
4. говор у играма по улогама

4.1.1. Говорне вежбе

Говорне вежбе представљају вежбе развоја и унапређења говорног апарата, осмишљене ради побољшања и развоја артикулације гласова односно гласовних скупина. Разликују се следеће врсте говорних вежби, и то: **1) вежбе за слушање и дискриминацију и 2) вежбе за артикулацију гласова.**

Вежбе за слушање и дискриминацију јесу значајне за развој разликовања звукова и тонова, а изводе се кроз све врсте говорних игара са назначеним садржајем и циљем игре. Најчешће се изводе паровима речи које се римују (нпр. лук – вук, пушка – крушка, боса – коса – роса), док се тежи облици изводе речима истог изговора, а различитог значења (хомонимима) чије значење зависи само од садржаја, док деца у току слушања текста показују оно што изговоримо. Као средство у извођењу ових вежби могу се користити и музички инструменти, па се полази од звукова и шумава који су деци уобичајено познати, ка онима мање познатима.

Вежбе за артикулацију гласова јесу оне вежбе које укључују **логомоторичке вежбе** у свакодневној дечијој активности, а циљ им је вежбање и подстицање тј. разгибавање говорног апарата. Један од посебних облика ових вежби јесу и **музичко-**

фонолошке (фонетске) вежбе. Кроз ове вежбе код деце се устаљује правилно дисање, а самим тим вежба се и дикција односно разговетност изговора гласова и скупине гласова, до формирања конкретне речи и реченичног склопа (нпр. уз интонацију која се добија уз помоћ инструмента, најчешће клавира, деца певају слоге „ЗИ“, „ЈУ“, слоготворно „Р“, „ЈА“, и комбинација наведених слогова).

Иначе певање је посебно важно за развој дечијег говора, као и за неке друге аспекте развоја. Комбинација говорних вежби и укључивање деце у музичке активности, код деце доводи до побољшања вербалних способности уопште, а што је посебно значајно и за децу која касне у говорно-језичком развоју. Наиме, дете укључивањем музике напредује од пасивног слушаоца, до певања уз подршку, ка непосредном понављању и на крају долази до самосталног изговарања циљаних речи и фраза.

Вежбе логоторике имају за циљ побољшање моторне функције мишића орофацијалне регије и правилно усмеравање ваздушне струје. У ове вежбе спадају на пример дување (на уста, у папир, на нос, у воду, кроз сламку и сл.), жвакање жваке, сркање, гутање, лизање сладоледа на штапићу, кашљање, кијање, зевање, штуцање, хркање и сл. Овим вежбама подстиче се мрдање браде лево-десно, померање језика у свим правцима, јачање полагаја код дисања и правилног става тела, па све укупно доприноси побољшању артикулације.

4.1.2. Говорне игре

Говорне игре представљају игре гласовима, речима, изразима, реченицама, игре причања, игре грађења стихова и прича. Деле се на фонолошке, лексичке, игре причања, драмске игре, покретне говорне игре.

Фонолошке говорне игре представљају игре гласовима, слоговима и деловима речи; њима се опонашају различити звукови из свакодневног живота и шумови. Најпознатије фонолошке игре су нпр. „тражимо први глас свога имена“, „откривамо речи на основу неколико гласова у њима“ и сличне.

Лексичке говорне игре су игре речима у форми бројалица, ређалица, брзалица, загонетки, које могу бити логичног и значења без посебног смисла . Бројалице су најчешће игре бесмисленим речима, које обично служе за разбрајање или одређивање неког редоследа у игри која следи. Ређалице се садржајно ритмички преплићу са бројалицама и састављане су од логичних речи, али обично њихов садржај нема смисла. Ове игре истовремено забављају и образују, те се помоћу њих у детету на посебан начин покрећу осећаји и смисао за одређивање појава и појмова, као и за успостављање реда. Брзалице представљају облик говорне игре у којима се по правилу нагласак ставља на гласове тј. гласовне групе које су тешке за изговор, па се зато оне могу користити и као вежбе за побољшање артикулације гласова. Загонетке спадају у ред најстаријих усмених модела, а настале су као резултат усмене и писане традиције многих народа; по својој форми представљају духовиту мисаону форму и посебну проверу оштроумља како оних који загонетку постављају, тако и оних који је одгонетају. Баш због тога су привлачне за децу јер поспешују њихову радозналост, развијају креативност и машту, а посебан аспект јесте „награда“ у виду успешног одгонетања загонетке.

Игре причања односно **синтакстичке говорне игре** су игре у којима је нагласак на стварању приче, развоју реченичних склопова и подстицању дечије маште и радозналости. Најпознатије игре овог типа су „Настави започету причу“, „Мењамо садржај познате приче“, „Причамо супротно“, „Погоди ко сам (погађање занимања)“.

Покретне говорне игре представљају једне од најомиљенијих игара код деце уопште, поготово што деци дају могућност да док их изводе могу да се крећу, певају, скачу и генерално да буду више у покрету, за разлику од извођења претходно наведених игара. Међу најпознатије и најчешће коришћене покретне говорне игре спадају „Ринге, ринге, раја“, „Иде маца око тебе“, „Одговори брзо (за речник боја, речник особина, речник облика, уз додавање и хватање лопте), „Именовање делова тела“, итд.

4.1.3. Говорно стваралаштво

Говорно стваралаштво представља један од важнијих облика рада на развоју говора код деце. Овај аспект односи се на подстицање деце да сама говоре, да обогаћују свој речник, реченичне склопове и синтаксе које употребљавају.

Ради подстицања говорног стваралаштва пожељно је користити текст приче примерен узрасту деце, те иницирати да деца понове прочитану причу, разговорати о прочитаном и слично. Такође, можемо радити на начин да се деци зада одређена реч, па да се од њих захтева да испричају нешто у вези те речи односно у вези одређене слике или пак да причају у име лутке.

4.1.4. Говор у играма по улогама

Већина дечијих игара се одвија у замишљеним ситуацијама, на имагинарном плану, често уз помоћ играчака, које замењују реалне предмете. Деца кроз своје одрастање и сазревање веома имају потребу да се изражавају на тај начин – путем игре и играњем улога.

Игре по улогама се могу поделити на 1) слободне игре (покретне игре, игре импровизације, игре животних ситуација, драмске имитације) и 2) игре у оквиру усмерених активности (импровизација, драматизација, драмски комад и др.).

Слободне игре су веома блиске глуми; деца расту и развијају своје способности кроз игру. Такве дечије игре представљају слободан и спонтан драмски израз, у којима нема правила, дечија машта се развија и долази до изражаја, нема постављеног циља нити продукта којем деца треба да теже – усмерене су искључиво дечијој забави и истраживању света око њих. Шта више, деца се кроз игру лакше и мирне са неким можда и тежим стварима и чињеницама које им се дешавају у њиховом окружењу. Баш из тих разлога, игра и генерално играње, представља значајан фактор и за развој и развијање индивидуе, а касније значајан и за социјализацију и успостављање

друштвених контаката. Кроз ове игре, деца често говоре наглас, чак и мењају глас како би подражавали „улоге“ које сами себи задају кроз игру. Често у овим играма деца користе лутке, а самим тим долази до већег ослобађања односно преношења дечије личности на лутку. Ово је посебно значајно за децу која су се услед одређених траума повукла у себе и којима је говор и комуникација ослабљена.

Игре у оквиру усмерених активности су карактеристичне по томе што постоје одређена правила, постоји текст по којем деца играју и слично. Међутим и поред чињенице да постоје правила, деца радо прихватају учешће и у овим играма, јер су оне блиске слободним играма. Да би деца лакше прихватила учешће у овим играма, пожељно је да се и ове игре презентују деци са што је могуће мање правила, односно да се дозволи већа могућност импровизације. Игре са постојећим текстом су значајне јер се кроз њих вежба и изграђује дечија меморија, пажња, а усвајају се нове речи и побољшава квалитет и квантитет изражавања.

ИСТРАЖИВАЧКИ ДЕО МАСТЕР РАДА

5. Методологија истраживања

5.1. Предмет истраживања

Предмет истраживања овог рада јесте примена драмског метода у васпитно-образовном раду са децом предшколског узраста и утицају овог метода на унапређивање, развој и побољшавање дечијег говора.

5.2. Циљ истраживања, хипотезе и очекивани резултати

Главни циљ овог истраживања јесте утврђивање да ли драмски метод може допринети и у којој мери доприноси побољшању и развоју говора код деце предшколског узраста, са посебним освртом на области развоја говора и значај метода у раду са децом.

У складу са циљем истраживања, постављене су следеће хипотезе:

1. Драмски метод је погодно средство за побољшање говора, говорног апарата;
2. Драмски метод је погодно средство за побољшање изговора и артикулацију гласова;
3. Драмски метод је погодно средство за богаћење речника и развој реченичног склопа;
4. Драмски метод је погодно средство за развијање комуникационих вештина, социјализацију и повећање компактности васпитне групе;
5. Драмски метод је погодно средство за јачање и побољшање самопоуздања и самопотврђивања.

На основу дефинисаних хипотеза, очекује се да се истраживањем добију следећи резултати у раду са децом предшколског узраста:

1. Употребом драмског метода могуће је побољшати сам квалитет говора и метод може да служи као начин за унапређивање тј. побољшање говорног апарата уопште;
2. Употребом драмског метода долази до побољшања изговора гласова, нарочито је могуће утврдити проблематичне гласове и побољшати их у смислу артикулације и јасноће;
3. Припремом драмског текста за реализацију са децом, деци се развија и побољшава речник, конструкција реченица, а могуће је и усвајање нових речи и израза, као и повећање пажње, концентрације и опште меморије;
4. Услед повећања фонда речи и унапређивања конструкције реченица, као и током свих припрема ка реализацији драмског текста, применом драмског метода (као и пратећих вежби) долази до јачања социјализације и повезивања васпитне групе као целине, те се самим тим појачавају комуникационе вештине и то како на нивоу појединца, тако и на нивоу групе;
5. Применом драмског метода деца се ослобађају, превазилазе своје страхове, те стичу додатно самопоуздање, откривајући сопствене креативне потенцијале што доводи до самопотврђивања и боље изградње себе као појединца.

5.3. Ток и методе истраживања

Да би се доказала тачност наведених хипотеза и утврдило у којој мери и на који начин су постигнути очекивани резултати, ово истраживање је вођено идејом **успешно изведене драмске представе са децом предшколског узраста.**

Ово истраживање је емпиријско-теоријског карактера, уз примену дескриптивне методе, при чему се до резултата истраживања дошло употребом техника посматрања, анкетирања и анализе садржаја.

Квантитативно истраживање за потребе овог рада реализовано је у припремној предшколској групи ПУ „PU PLAYROOM“ Нови Сад, Краљевића Марка 32, у радној години 2020/21. Група је бројала 13 деце, од чега 8 девојчица и 5 дечака, при чему је двоје деце било евидентирано као деца са посебним потребама (1 дечак и 1 девојчица,

који су током целокупне радне године одлазили код логопеда). Истраживање је спроведено над целокупном групом, при чему су, у већини случајева, сва деца присуствовала свим активностима.

Ради праћења истраживања и постигнутих резултата, вођен је дневник посматрања, сачињен према потребама самог истраживања. Дневник је вођен тематски тј. бележено је само оно што је предмет истраживања и што је унапред предвиђено и планирано да се посматра, а због чега су формулисане посебне листе посматрања са описом времена и услова у којем су настале, као и са тумачењима посматраног; бележене су и саме активности, њихов ток, као и запажања посматрача.

Посматрање је комбиновано са техником анкетања, како би се добио потпунији увид тј. потпунији одговори и решења на постављена питања. У погледу анкетања, спроведене су две анкете намењене родитељима деце, а које се односе на степен развијености говора, речника и конверзације њихове деце уопште. Прво анкетање је обављено у фебруару 2021. године, недуго након почетка поменутог шестомесечног програма, а друго по извођењу дечије представе као својеврсне прославе пројекта и финализације истраживања. На овај начин извршена је и објективна анализа квалитативног типа у погледу степена унапређења изговора гласова, говора и конверзације уопште унутар посматране групе. Анкете су биле анонимне, јер су резултати анкетања служили праћењу нивоа групе, а не индивидуалном праћењу развоја сваког детета понаособ.

За разлику од анкетања које је довело до праћења и утврђивања резултата на нивоу групе, дневник је вођен за свако дете, те је анализом дневника извршено дуално праћење и то како на нивоу целокупне групе, тако и индивидуално праћење развоја сваког детета понаособ.

Да би дошло до успешне реализације представе, као основног метода за подстицање крајњег циља овог истраживања тј. **поспешивања развоја дечијег говора**

и конверзације уопште, шестомесечни програм рада је садржао следеће активности и методе:

1. вежбе дисања и опуштања
2. кооперативне игре драмске радионице
3. вежбе логоторике
4. музичко-фонетске вежбе
5. читање дела народне књижевности
6. фонетске вежбе
7. постављање драмске представе
8. реализација драмске представе (прослава пројекта)

Детаљнији приказ ових вежби, са конкретним вежбама које су реализоване, садржан је у анализи дневника посматрања, приликом навођења у ком периоду и којој учесталости су вежбе спровођене, а све у циљу реализације успешног постављања драмске представе.

5.3.1. Вежбе дисања и опуштања

Успешна представа подразумева разумљив говор глумца – добру дикцију. Да би се дошло до што чистијег говора и правилног изговора гласова, потребно је деци поставити правилно – ритмично дисање. Како је наведено у теоријским поставкама истраживања (*в. Поглавље 4 -Теоријске поставке истраживања*) деца често не дишу правилно, те је потребно ово кориговати, а што се постиже вежбама дисања и опуштања.

Вежбе дисања су примењиване постепено и смишљено, јер је веома важно да деца стекну правилне рутине извођења ових вежби, као и потребну кондицију да би уопште могли правилно да их изводе. Кроз правилно вођено дисање, деца смирују свој пулс и доводе свој организам у стање опуштености, а са друге стране, постиже се јачање пажње и концентрације. На овај начин деца се вођено усмеравају ка даљим активностима.

5.3.2. Кооперативне игре драмске радионице

За свако играње представе веома је битно радити на јачању тимског духа и комуникације како међу самим глумцима, тако и на релацији глумац-публика. Ради лакшег ослобађања и владања сценом сваког детета појединачно, рађене су кооперативне игре драмске радионице. Реч је о различитим играма чији је циљ повезивање групе, додатно ослобађање сваког детета понаособ, као и откривање односно развијање креативног потенцијала и развоја самопоуздања.

5.3.3. Вежбе логоторике

Вежбе логоторике су спровођене ради разгибавања вилице и мишића лица и језика, да би се касније сложеније фонетске вежбе и артикулација гласова лакше савладали.

Вежбе овог типа су спровођене за све време трајања програма, а деци су поред њихове функционалности, биле изузетно забавне због начина њихове реализације, као и њихове садржине.

5.3.4. Музичко-фонетске вежбе

Кроз ове вежбе, код деце се устаљује правилно дисање из дијафрагме, а самим тим поставља и правилна вокална техника (*в. Поглавље 4.1.1. Говорне вежбе*). Ове вежбе² су примењиване од почетка истраживања до краја, а музичка пратња је обезбеђивана путем клавијатуре.

Иако ове вежбе не представљају класичне дечије песме, већ певање на слокове и комбинацију слогова, те самим тим представљају нешто што није уобичајено познато деци, деца су ове вежбе лепо прихватала и радо их изводила.

---

² в. Прилог 1 – приказ музичко-фонетских вежби

5.3.5. Читање дела народне књижевности

У самом истраживању, као провокација за пројекат „Бајка“³, који би требало да доведе до потенцијалне представе, коришћена је стара књига народне књижевности. Деца су била фасцинирана нестварним ликовима из народног штива и доживела су то као читање бајке. Једна прича је читана из више делова, не би ли се задржала дечија пажња, имајући у виду да те приче нису баш намењене предшколском узрасту (због дужине, архаичних израза и речи, тематике и слично). Иако су прочитане приче и бајке обиловале архаичним изразима и речима, деца су се трудила да их запамте, као и да науче њихово значење у савременом контексту. На овај начин, деца су јачала своју меморију, пажњу, креативност и логичко (симболичко) мишљење.

Првих пар месеци истраживања, фокус је био на чишћењу изговора тежих сугласника, и јачању артикулације гласова. Када су деца побољшала своје фонетске могућности у говору, примењено је говорно стваралаштво у циљу богаћења речника и лакшег савладавања архаичних речи и израза.

Применом говорног стваралаштва и на основу утицаја народне књижевности, која је изузетно мотивисала децу, дошло се до сужеа „наше“ приче, која је касније драматизирана и изведена. Извођење те представе, коју смо назвали „Вилински свет“, уједно је представљало и прославу пројекта „Бајка“, а деца су кроз извођење представе показала колико су напредовала у развоју говора, кроз различите стимулансе током истраживања.

5.3.6. Фонетске вежбе

Ради додатног лакшег изговора проблематичних сугласника, рађене су и вежбе фонетске гимнастике. У поједине вежбе ове врсте спадају и брзалице, које су нарочито

---

³ в. Прилог 3 – Прича о пројекту „Бајка“

коришћене због њихове структуре тј. чињенице да оне најчешће садрже и имају нагласак на скупини гласова или гласовним групама које су углавном теже за изговор.

Кроз дневник истраживања, посматрана је и слушана чистота изговора проблематичних гласова, код сваког детета појединачно. Двоје деце је већ посећивало логопеда, али је и њихов изговор слушан уопштено. На крају истраживања, примећен је извештај напредак код све деце како у изговору тако и у артикулацији гласова.

5.3.7. Постављање драмске представе

Сублимација претходних вежби и јачање креативног потенцијала групе, испољено је у процесу постављања драмске представе. При томе, под постављањем се подразумева целокупан процес од креирања сажета „наше“ приче, ка писању сценарија, одабиру улога и драматизацији текста, до прављења сценографије, костима, увежбавања и координације сценског покрета, вежбања глумачког израза, па све до коначног играња представе пред публиком.

5.3.8. Реализација драмске представе (прослава пројекта)

На самом крају истраживања, изведена је представа „Вилински свет“ у дворишту П.У. „PU PLAYROOM“, пред публиком, и то како пред родитељима и пријатељима деце, тако и за све оне успутне пролазнике и станаре из оближње зграде, који су застајали и гледали нашу представу.

Деца су од самог почетка и све време играња представе, била у својим улогама, те су изузетно одговорно приступили и успешно реализовали и овај задатак. Кроз целокупан овај процес, као и само извођење представе, деца су то схватила и доживела као игру (са собом и публиком), а са друге стране, изузетно су били свесни одговорности и желели су да покажу свој максимум тј. да дају најбоље од себе.

5.4. Начин анализе

У циљу анализе и обраде прикупљених података и резултата до којих се дошло у овом истраживању, примењена су квалитативна и квантитативна метода. Самим тим, постављене хипотезе проверене су квалитативном и квантитативном анализом резултата.

6. Резултати истраживања

Истраживање на тему утицаја и начина употребе драмског метода у функцији развоја и унапређивања говора, спровођено је на припремној групи деце узраста од 5,5 до 6,5 година, при томе двоје деце (дечак и девојчица) су имала дијагностиковане потешкоће у развоју, а које су се односиле и на њихов дотадашњи развој говора. Укупно је било тринаесторо деце, чији број током трајања није пуно варирао тј. углавном су деца била редовна, а и сама одсуства су била оправдана и релативно краткотрајна. И поред чињенице да је двоје деце имало потешкоће у развоју, па и развоју говора, ово двоје деце су пратила програм, а и сам програм је постепено њима прилагођаван, како би, у границама својих могућности, могли да га подједнако прате и да се осећају делом групе.

Како је претходно наведено, истраживање је спровођено у **трајању од 24 радне недеље тј. шест месеци** (почев од децембра 2020. године, закључно са другом половином јуна месеца 2021. године) а истраживање је завршено извођењем драмске представе, као прославом пројеката. Програм истраживања је спровођен тако што су сваке недеље спровођене различите активности (према наведеним методама истраживања) и које активности су имале за циљ опште ослобађање деце, јачање и развој самопоуздања, комуникације и комуникационих вештина, социјализације, повезивања и јачања кохерентности и кооперативности групе, чишћење нечистих гласова (сугласника, слогова, дикција, и слично), унапређивање реченичних и језичких склопова, богаћење речника, а све са циљем успешног одговора на питања и ради постизања назначених резултата овог истраживања.

На крају сваког месеца попуњаван је дневник истраживања, при чему је исти садржао резултате напредовања сваког детета појединачно у различитим фазама говора. Сваке недеље прављен је недељни пресек које је у форми извештаја слат путем *Viber* групе родитељима, како би се упознали о активностима и дешавањима у току те недеље. Извештај је садржао како фотографије, тако и видео записе најзначајнијих момената спроведених активности.

За све време трајања истраживања постојала је сагласност свих родитеља деце из групе о самом спровођењу истраживања, као и о анализи добијених резултата на нивоу целе групе. Дакле, поменути извештаји садржали су запажање и анализу спроведених активности на нивоу целе групе, а родитељи су посебно, на њихов захтев, добијали индивидуалне податке о напредовању њихове деце. Сами родитељи су радо сарађивали, те су попунили анонимне анкете и то почетну анкету у фебруару, као и завршну анкету у јуну месецу. На основу ових анкета извршена је анализа степена развијености говора уопште на нивоу целокупне групе, као и анализа напредовања по завршетку самог истраживања. Саме анкете представљају допунско средство, које са анализираним месечним дневницима истраживања дају потпунију слику о крајњем степену напредовања целокупне групе у односу на постављене циљеве и очекиване резултате истраживања.

6.1.   Анализа дневника посматрања

Циљ анализе дневника посматрања јесте да се дође до одговора да ли и у којој мери драмски метод може бити ефикасно средство у активностима деце предшколског узраста, ради поспешивања и унапређивања говора у глобалном смислу (изговора, артикулације, комуникационих вештина и слично).

Свака недеља током трајања истраживања имала је одређени број и тип активности, које су смишљено унете у васпитно-образовни рад, ослушкујући мане и предности васпитне групе у области степена развијености говора и комуникационих вештина. На крају сваког месеца рађен је пресек и евалуација напредовања сваког

детета појединачно, те анализом ових података добијали су се подаци на нивоу целокупне групе. У зависности од резултата добијених по обављеном месечном пресеку, нове активности у наредном периоду су се креирале и модификовале, те су ови пресеци служили и као смернице за даљи ток истраживања, као и за целокупне активности које су спровођене.

У току истраживања сачињена су три главна пресека степена развијености говора на нивоу групе, и то: 1) **први пресек (почетно стање групе)** које је рађено на самом почетку истраживања, ради утврђивања почетног стања; 2) **други пресек** рађен је по попуњеној, достављеној и анализираној првој анкети родитеља и анализи пресека месечних дневника истраживања до тада (дневници за период децембар, јануар, фебруар); 3) **трећи пресек (финално стање групе)** рађен је по анализи друге анкете родитеља и месечних дневника истраживања (за период од марта до јуна). Ради спровођења анализа, сегменти истраживања су рађени у погледу мерења степена квалитета (чистоте) изговора сугласника, развијености (комплексности) реченице, као и мерења укупног самопоуздања сваког детета при вербалном говору, при чему су резултати дефинисани по следећим параметрима:

- резултат 0 - не постоји очекивана вредност;
- резултат 1 – назире се могућност за појаву вредности;
- резултат 2 – вредност постоји, али није довољно изражена;
- резултат 3 – вредност постоји, делимично је изражена, али недовољно чиста;
- резултат 4 – вредност постоји, мало недостаје до потпуне чистоте;
- резултат 5 - најтачније изражена вредност.

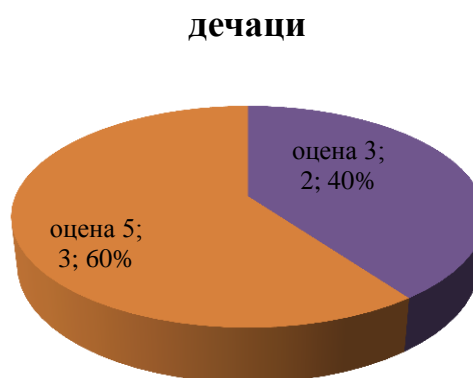
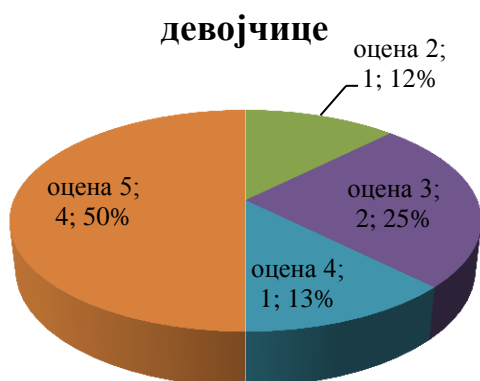
6.1.1. Први пресек – почетно стање групе

Иницијални (први) пресек – почетно стање групе представља почетне параметре пре спровођења истраживања, а стање је обухваћено табелама и графичким приказима, како је доле наведено.

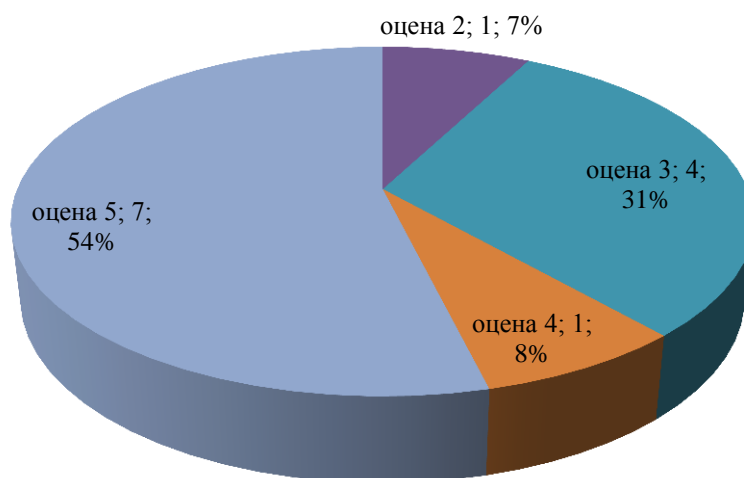
Табела 1. Степен квалитета (чистота) изговора сугласника Ч, Њ, Џ, Ђ, Ш, Ѕ, С, Ж – пре почетка истраживања

	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0-5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	3
5	Ј. С.	Ж	2
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	3
8	Н. А.	Ж	3
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	4
12	Ц. Б.	Ж	3
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	1	2	1	4
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0	2	0	3

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	1	4	1	7

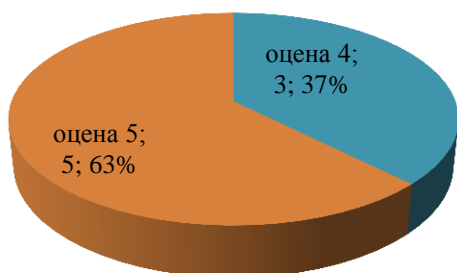
**Квалитет (чистота) изговора сугласника Ч, Ћ, Џ, Ђ, Ш, Ѕ, С, Ж
(стање групе пре истраживања)**

**Табела 2. Степен квалитета (чистота) изговора сугласника Љ, Њ, Ј, Л, Р –
пре почетка истраживања**

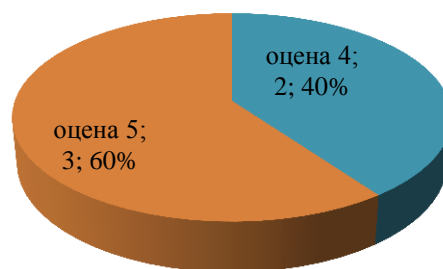
	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0- 5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	4
5	Ј. С.	Ж	4
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	4
8	Н. А.	Ж	4
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	4
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојнице	0	0	0	0	3	5
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0	0	2	3

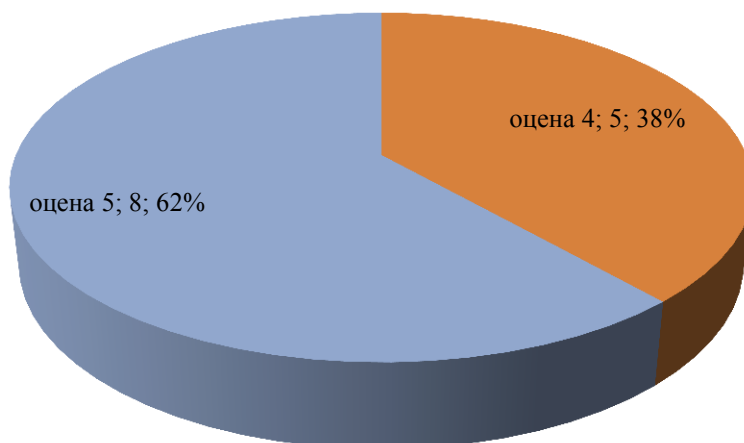
девојнице

дечаци

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	0	0	5	8

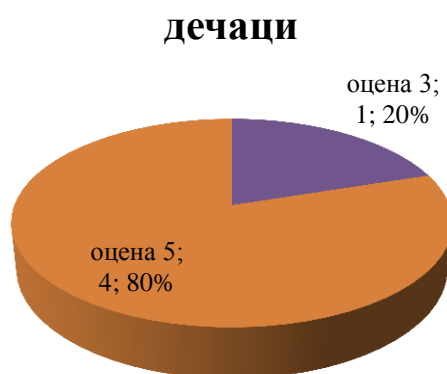
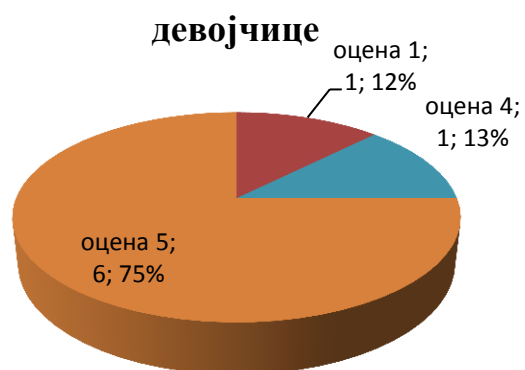
Квалитета (чистота) изговора сугласника Љ, Њ, Ј, Л, Р – пре почетка истраживања

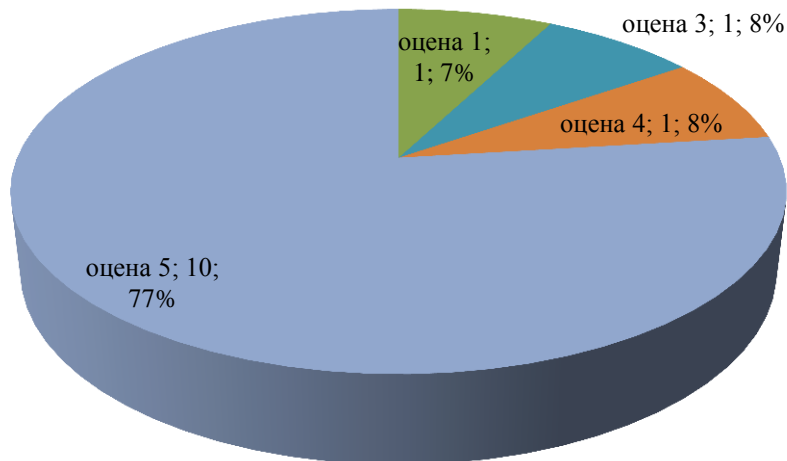
Табела 3. Комплексна и правилна реченица – пре почетка истраживања

	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0-5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	3
5	Ј. С.	Ж	1
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	5
8	Н. А.	Ж	5
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	4
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	1	0	0	1	6
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0	1	0	4

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	1	0	1	1	10

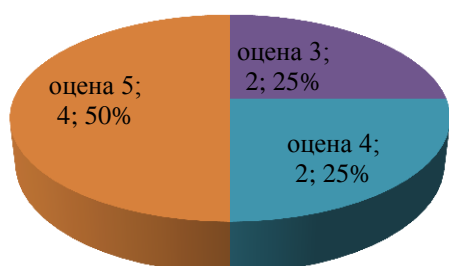
**Комплексна и правилна реченица –
пре почетка истраживања**

Табела 4. Самопоуздање при вербалном говору – пре почетка истраживања

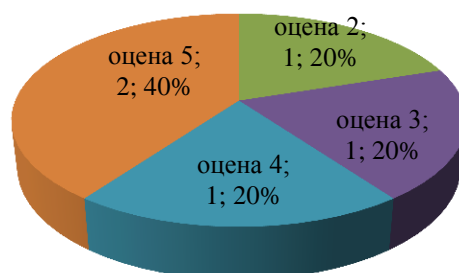
	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0- 5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	2
4	Е. Л.	М	3
5	Ј. С.	Ж	5
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	4
8	Н. А.	Ж	3
9	Н. Ј.	Ж	4
10	П. Ј.	Ж	3
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	4
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	0	2	2	4
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	1	1	1	2

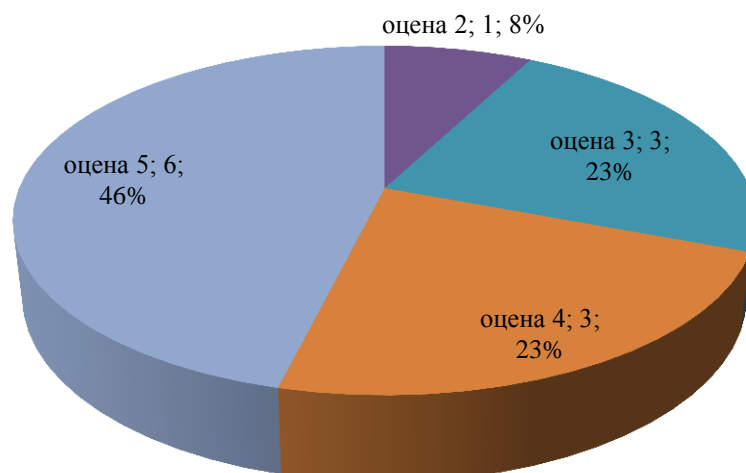
девојчице

дечаци

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	1	3	3	6

Самопоуздање при вербалном говору –
пре почетка истраживања

6.1.2. Прва фаза истраживања (I – IV радна недеља)

Прва фаза истраживања у конкретном случају спровођена је током децембра 2020. године. Иначе, **прва фаза** је осмишљена у **укупном трајању од четири радне недеље**, те су у складу са тим спровођене различите усмерене активности, а све у циљу постизања што бољих резултата.

Прве недеље рађене су следеће вежбе:

1. **вежбе дисања и опуштања** – прва варијанта вежбе спроводи се на начин да дете седи на крају столице, исправљених леђа, при чему рукама из рамена гура

напред истовремено изговарајући глас „С“, све време контролишући ваздух из стомака. Изговарање гласа „С“ прекида се на знак васпитача. Друга варијанта вежбе јесте да се дете налази у стојећем ставу, те дише у ритму померајући стомак напред-назад на команде васпитача „сити смо – гладни смо“. По спроведеним вежбама деца се опуштају дрмајући руке и ноге (симулација „трешења мрва“).

2. **кооперативна драмска игра, „Игра са именима“** – представља уводну игру драмских радионица, а реализује се на начин да деца седе у кругу, те се у договору са васпитачем (по избору васпитача) одабира дете које отпочиње игру; дете изговара своје име као и име детета до њега/ ње. Крајем игре се сматра када последње дете у низу изговори име детета које је прво отпочело игру.
3. **вежбе логоторике** – деца дувају балончиће од пене и на овај начин вежба се покретљивост лица
4. **музичко-фонетске вежбе** – пева се на слоге „ЗИ“, „ЛА“ и „ЈА“
5. **вежбање изговора одређених гласова** – изговарање речи које почињу на тај глас или оних које у себи садрже одређени глас, при чему се изговор вежба уз подстицање ваздуха из стомака. Изговаране су речи САЈАМ, СИВО, САРА, ШУМА, ШИШКА, ШУМАР.

Друге недеље истраживања (а што је вршено друге недеље децембра 2020. године) почетне вежбе се усложњавају, односно спроводе се нове вежбе и то:

1. **вежбе дисања и опуштања** - прва варијанта вежбе се спроводи на начин да дете седи на крају столице, исправљених леђа, држећи руке на стомаку; ваздух узимајући из стомака (надува стомак – команда „избаци напред“) и полако испушта ваздух изговарајући глас „С“. Да би контрола ваздуха била боља, дете рукама на стомаку пружа благи отпор, а уједно и контролише притисак ваздуха кроз тело. Друга варијанта вежбе се врши тако што се истовремено испушта ваздух из стомака (уз евентулни благи отпор рукама на стомаку) док је дете у стојећем ставу.
2. **кооперативна драмска игра „Гримасе“** – деца седе на јастуцима у кружној формацији, на начин да добро виде једни друге током спровођења игре. Одреди се прво дете које игру отпочиње тако што показује гримасу по својој жељи

осталој деци, а она показују своју интерпретацију те гримасе; потом следеће дете показује своју гримасу, док га друга деца интерпретирају (имитирају). Игра је завршена када сва деца покажу своје гримасе. Циљ ове игре је да се деца забаве, опусте и додатно повежу.

3. **вежбе логоторике** – дете затеже углове усана затворених уста, стављају се усне у облик пољупца, зевање, кашљање.
4. **музичко-фонетске вежбе** – певање затворених уста на глас „М“, као и певање на слоге „ЗИ“ и „ЈУ“ по начину артикулације *staccato*⁴ – *legato*⁵
5. **вежбе изговора појединих гласова** – вежбање комбинације речи које имају различито значење, а по изговору се разликују у једном гласу: ЦУДО – ЧУДО, ЦАК – ЂАК, ЦАК – ЧАК, ЖАБА – ЏАБА, ЖАР – ЧАК, као и вежбе за побољшање изговора гласова Ђ, Ч и Р у речи (ЂУВЕЧ – ЂУМБИР)

Треће недеље истраживања спровођене су следеће вежбе:

1. **вежбе дисања и опуштања** – у почетку деца вежбају стомак и то на начин што седе на крајевима столица, а играмо се игре „**Сити смо/ гладни смо**“ кроз коју игру деца померају стомаке **напред-назад** уз употребу дијафрагме. Након тога, деца су у седећем положају на столицама; узимају ваздух из стомака и испрекидано пуштају ваздух на глас „С“, померајући стомак напред-назад (вежба се понавља пет пута). Након понављања, деца контролисано пуштају ваздух испуштајући дугачак глас „СССС“. Све време, руке се налазе поред тела или у крилу.
2. **кооперативна драмска игра „На пијаци“** – деца су подељена у две групе (купце и продавце), на импровизованој пијаци деца глуме и играју без речи тј. својим покретима, мимиком и гестикулацијама дочаравају бројне ситуације (нпр. како купац купује грозђе, јабуке или неко друго воће, како продавац пакује и купац одлази са пијаце тј. импровизоване позорнице). Ова игра је децу веома инспирисала, па су се деца играла разних варијанти ове игре те су чак у

---

⁴ *Staccato* – артикулација тона при чему се право трајање тона скраћује, изводи се испрекидано, исцепкано, у нотном запису обележава се тачком изнад главе ноте наспрам њеног врата

⁵ *Legato* – артикулација тонова који се изводе мирно, без прекида, на дах, у нотном запису обележава се луком испод или изнад групе нота

радној соби искористила постојећи инвентар и импровизовала продавницу, тржни центар, правила смо папирни новац (који су деца посебно осликавала) и на овај начин смо као група ушли у пројекат „Новац“.

3. **вежбе логоторике, вежбе пред огледалом** – деца затежу углове усана отворених уста, померају доњу вилицу лево-десно, спуштају вилицу уз јако отварање и затварање уста.
4. **музичко-фонетске вежбе** – певање на слог „ЗИ“ (*staccato-legato*) као и певање на слоге „ЈО“, „ЈА“, „ЈА“ (*legato*)
5. **вежбе изговора појединих гласова** – вежбамо гласове који се теже или нечисто изговарају, потискујући их ваздухом из стомака. Пре почетка изговора речи, деца узимају ваздух из стомака, који полако контролишу, изговарајући реч истовремено гурајући руке из рамена ка напред. Вежба се изводи уз следеће комбинације речи: **ЋУРАН**, **ЋУРКА**, **ШУМА**, **ЧАША**, **ЦАК** – **ЂАК**, **КАША** – **ЧАША**, **ТОРБА** – **ЧОРБА** (подвучени и подебљани су они гласови за које је тежња била да буду изговорени лакше и чистије)

Четврте недеље истраживања извршена је својеврсна сублимација претходних вежби, те су тако спровођене следеће вежбе:

1. **вежбе дисања и опуштања** – деца седе на јастуцима, исправљених леђа и са рукама поред тела; полако подижу руке, узимају ваздух и задржавају га, бројећи до пет; када се руке нађу изнад главе, полако спуштају руке поред тела, истовремено полако издишући ваздух. Варијација ове вежбе је да деца седе на јастуцима, исправљених леђа, надувају стомак и узимајући ваздух из стомака, полако га контролисано испуштају изговарајући глас „С“. После вежби дисања, деца устају и благо опуштају руке и ноге „тресући мраве“.
2. **кооперативна драмска игра „Краљевски дворца од снега и леда“** – деца се деле у две групе (публику и глумце), васпитач подстиче децу да замисле да се налазе у чудесном дворцу. Деца мимиком лица и гестикулацијом дочаравају своја осећања угледавши дворца, који је сав од леда (посебан акценат ставља се на „улазак“ деце у замишљени дворца). Деца даље глуме како радознано посматрају предмете, дотичу их и сл. У моменту када дотакну предмет за који су заинтересовани, деца се заустављају у пози, као да су се „заледиле“. Пре почетка

игре одабере се дете које ће глумити чаробњака/ чаробницу и које има задатак да одледи залађену децу.

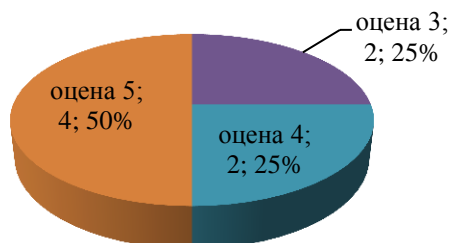
3. **вежбе логоторике пред огледалом** - деца померају доњу вилицу лево-десно; жваћу замишљену храну затворених уста; дувају свећице на замишљеној торти; смеју се, кашљу, кијају, цокћу.
4. **музичко-фонетске вежбе** – певање на слоге „ЗИ“, „ЈУ“, „ЈО“, „ЛА“ (мешањем ритмике и артикулације, *staccato-legato*).
5. **вежбе изговора појединих гласова** – вежбају се гласови у комбинацији речи (подвучени и подебљани су они гласови на којима је био акценат вежбања): **ЖАБА, ЖАР, ЋУБА, ПЕЋ, ЦУДО – ЧУДО, ЦАК – ЧАК, ЋУРАН – ЋУРКА, ШУМА – ШУЦА.**

Табела 5. Степен квалитета (чистота) изговора сугласника Ч, Ћ, Ц, Ђ, Ш, Ѕ, С, Ж (прва фаза, I - IV недеља истраживања)

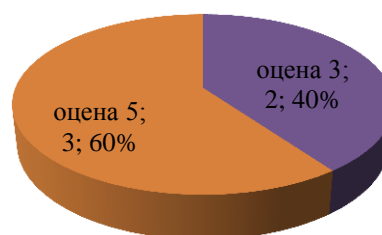
	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0-5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	3
5	Ј. С.	Ж	3
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	3
8	Н. А.	Ж	4
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	4
12	Ц. Б.	Ж	3
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	0	2	2	4
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0	2	0	3

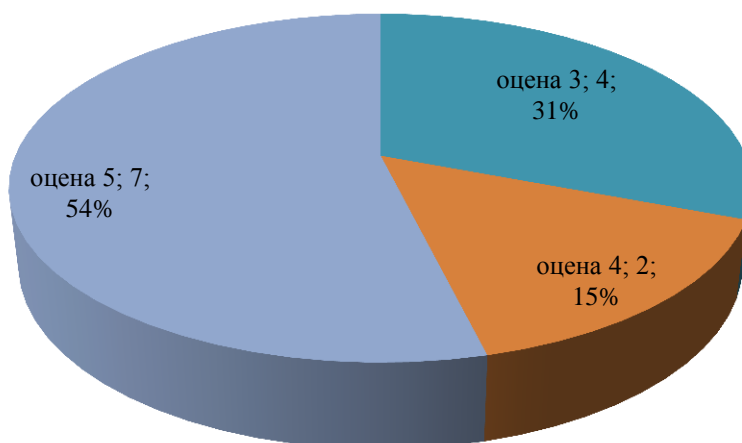
девојчице

дечаци

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	0	4	2	7

Квалитет (чистота) изговора сугласника Ч, Ћ, Џ, Ђ, Ш, Ѕ, С, Ж
(након IV недеље истраживања)

Табела 6. Степен квалитета (чистота) изговора сугласника Љ, Њ, Ј, Л, Р
(прва фаза, I - IV недеља истраживања)

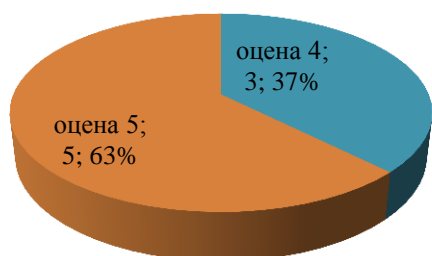
	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0-5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	4
5	Ј. С.	Ж	4
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	4
8	Н. А.	Ж	4
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	5

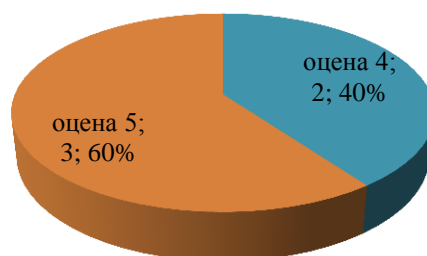
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	4
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	0	0	3	5
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0	0	2	3

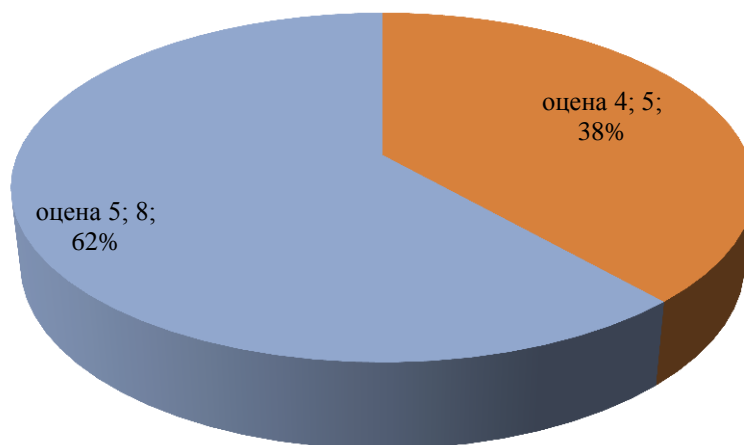
девојчице

дечаци

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	0	0	5	8

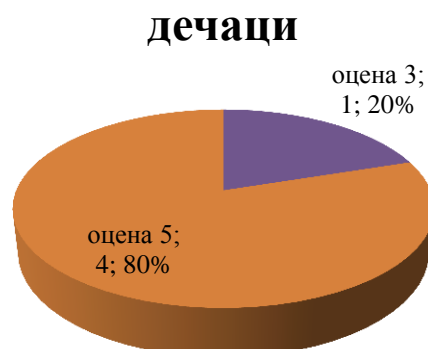
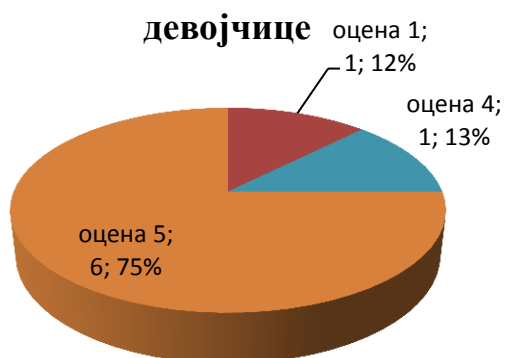

**Квалитет (чистота) изговора сугласника Љ, Њ, Ј, Л, Р
(након IV недеље истраживања)**

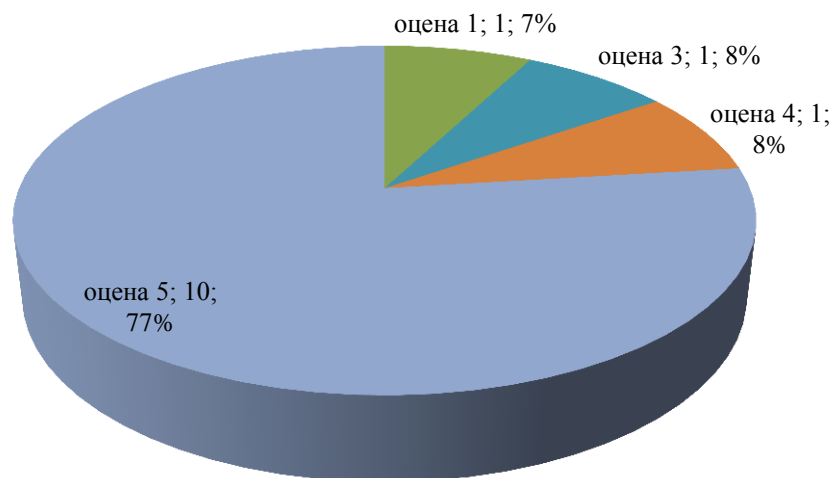
**Табела 7. Комплексна и правилна реченица
(прва фаза, I-IV недеља истраживања)**

	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0- 5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	3
5	Ј. С.	Ж	1
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	5
8	Н. А.	Ж	5
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	4
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	1	0	0	1	6
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0	1	0	4

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	1	0	1	1	10

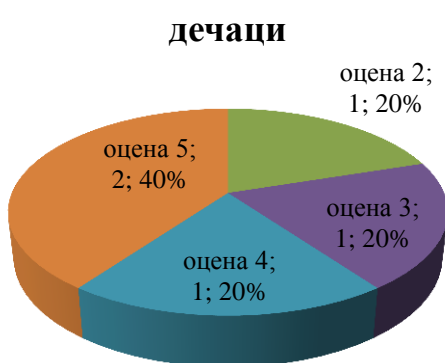
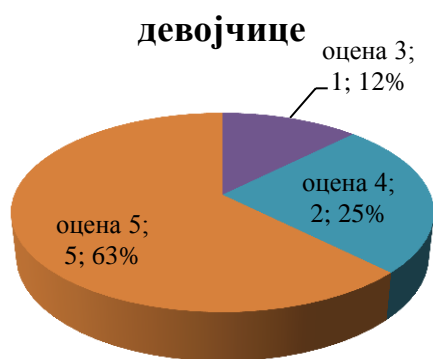

**Комплексна и правилна реченица
(након IV недеље истраживања)**

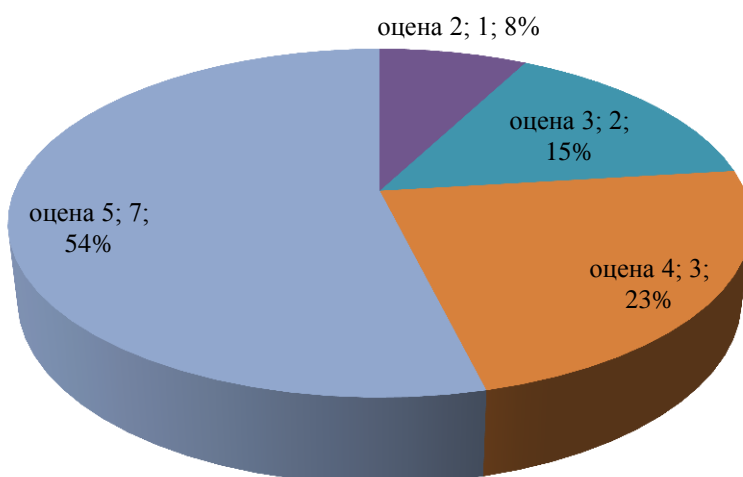
Табела 8. Самопоуздање при вербалном говору – I-IV недеља истраживања

	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0-5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	2
4	Е. Л.	М	3
5	Ј. С.	Ж	5
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	4
8	Н. А.	Ж	3
9	Н. Ј.	Ж	4
10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	4
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојнице	0	0	0	1	2	5
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	1	1	1	2

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	1	2	3	7

**Самопоуздање при вербалном говору
(након IV недеље истраживања)**

6.1.3. Друга фаза истраживања (V, VI радна недеља)

Истраживање је настављено током јануара месеца 2021. године, с тим што је наставак започет након паузе (услед празника) те је у конкретном случају настављено у трећој недељи јануара. Поред праћења резулата из претходних периода, сада се посебна пажња посвећује и усвајању нових речи (архаичних речи, израза) и богаћењу речника.

Пете недеље истраживања (трећа недеља јануара 2021. године) вежбе из претходног периода су усложњаване, те је и даље праћен напредак деце у погледу изговора појединих гласова, комбинације сугласничких слогова, као и комплексности реченице и самопоуздања приликом вербалног говора. Тако су рађене следеће вежбе:

1. **вежбе правилног дисања (на глас „С“) и вежбе опуштања** – деца седе на јастуцима исправљених леђа, надувају стомак ваздухом и полако испуштају ваздух изговарајући непрекинути глас „С“. Друга варијанта вежбе јесте да испуштају глас „С“ испрекидано, померајући стомак напред-назад и после пет пута испрекидано изговореног „С“ пуштају ваздух. Након ових вежби, деца су у стојећем ставу и благо опуштају руке и ноге („тресући мраве“).
2. **кооперативна игра драмске радионице, игра „Покажи покрет и реци своје име“** – помоћу ове игре ствара се атмосфера заједништа и деца се додатно опуштају. Деца помоћу ове игре улазе у свет глуме, истражују структуре које означавају радње. Свако дете изводи по један покрет руком, ногом, главом, очима, мимиком лица (смеје се) затим изговара своје име. Други део игре је подела деце у две групе, где свака група именује своју групу и договоре се које покрете ће приказивати. Једна група посматра другу групу, а затим понавља њихове покрете и потом изговара име своје групе.
3. **вежбе логоторике** – деца померају вилицу лево-десно, жваћу замишљену храну (кроз игру ресторана), симулирају кијање, кашљање и раде вежбе вилице (3 пута недељно).
4. **музичко-фонетске вежбе** – уз одређену интонацију инструмента деца певају вежбе на слокове „ЗИ“, „ЈУ“, „ЈО“.

Шесте недеље истраживања (четврта недеља јануара 2021. године) спровођене су следеће вежбе:

1. **вежбе правилног дисања и опуштања** – деца руке држе испред себе, удишу ваздух и полако дижу руке изнад главе, полако издишући ваздух и спуштајући руке до тела (вежба се ради једном у седећем положају исправљених леђа, а једном у стојећем ставу). Други облик ове вежбе јесте уз изговор гласа „С“ када деца седе на јастуцима исправљених леђа, узимајући ваздух из стомака, полако га издишу изговарајући глас „С“. Вежбе дисања се примењују 4 пута недељно и

то пре сваке усмерене активности. После вежби дисања, деца устају и благо опуштају руке и ноге („тресући мраве“).

2. **кооперативна игра „Замишљено ходање“** – деца стоје у кругу и ходају по соби, а када васпитач да знак мењају стил ходања па ходају као нпр. болесна бака, пас, мачка, диносаурус или лик који желе да опонашају. Према интересовањима деце, игра је играна два пута у току ове радне недеље.
3. **вежбе логоторике** – деца испред огледала вежбају зевање, вежбе образа (смејање, надувавање, усисавање), развлачање и затезање углова усана. Вежбе су рађене два пута у току радне недеље.
4. **музичко-фонетске вежбе** – уз одређену интонацију деца певају одређене вежбице на вокале спојене са једним самогласником (ЗИ, ЈУ, ЈО, слоготворно Р). Вежбе се спроводе један пут недељно.
5. **читање приповетке „Чардак ни на небу ни на земљи“** – поред упознавања са народном књижевношћу, циљ читања јесте усвајање нових речи и на тај начин богаћење дечијег речника (нпр. речи чардак, аждаја, авлија и слично).
6. **фонетске вежбе на глас „К“** – почетни став је седећи, благо раширених ногу, уз лагани трзај главе, руку и рамена, забацивањем уназад, деца изговарају „КА-КА-КА“. Друга варијација је да је почетни став лежећи; деца леже на поду, главе забачене уназад, руку поред тела, изговарајући глас „К“. Након овога, изговарају се речи које почињу гласом „К“ или садрже глас „К“ (нпр. КАПА, КАКО, КАПУТ, КАМИОН, КОЛА, КУЋА, КОРПА, КЉУЧ, БИК, ЧОВЕК, РУЧАК, ДЕЧАК, УЧЕНИК, ЂАК, ЦАК, МЛЕКО, СОК, МЛАКО, РУКА, и слично).

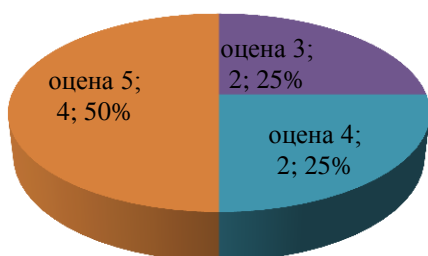
Табела 9. Степен квалитета (чистота) изговора сугласника Ч, Ћ, Џ, Ђ, Ш, З, С, Ж (V, VI недеља истраживања)

	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0-5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	3
5	Ј. С.	Ж	3
6	Л. Л.	М	5

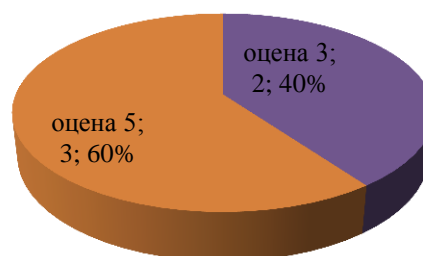
7	М. Д.	М	3
8	Н. А.	Ж	4
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	4
12	Ц. Б.	Ж	3
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	0	2	2	4
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0	2	0	3

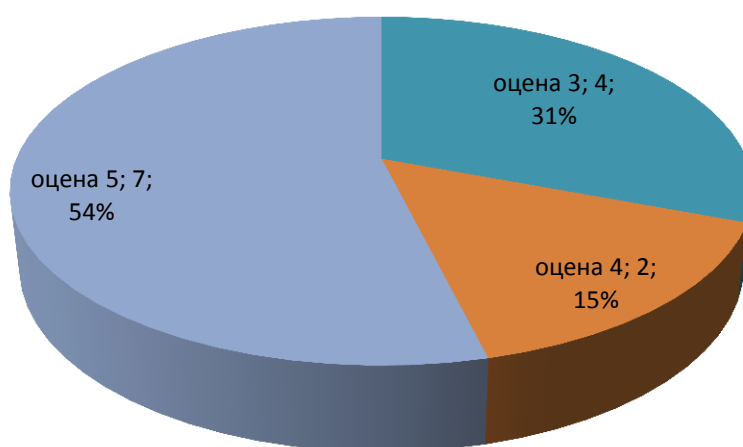
девојчице

дечаци

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	0	4	2	7

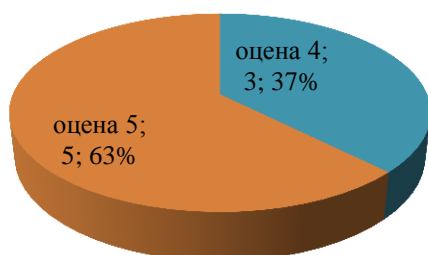
Степен квалитета (чистога) изговора сугласника Ч, Ћ, Џ, Ђ, Ш, З, С, Ж
(након VI недеље истраживања)

Табела 10. Степен квалитета (чистота) изговора сугласника Љ, Њ, Ј, Л, Р (V, VI недеља истраживања)

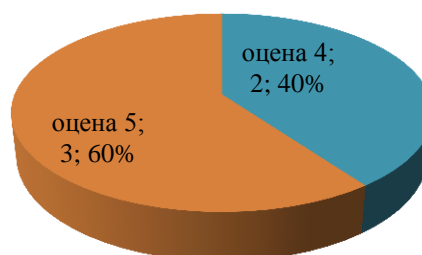
	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0-5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	4
5	Ј. С.	Ж	4
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	4
8	Н. А.	Ж	4
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	4
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	0	0	3	5
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0	0	2	3

девојчице

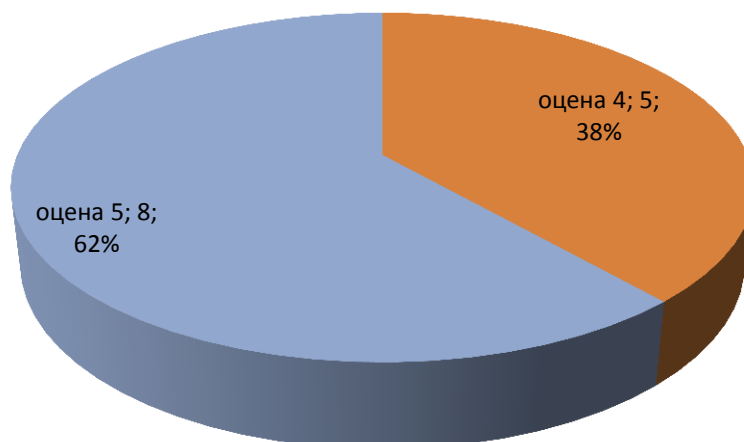

дечаци

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	0	0	5	8

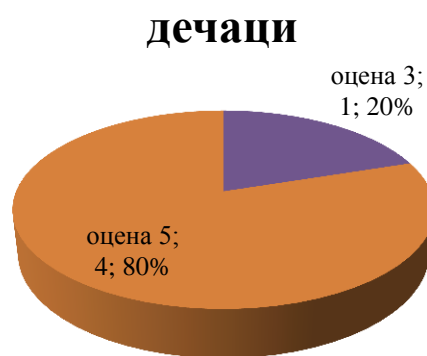
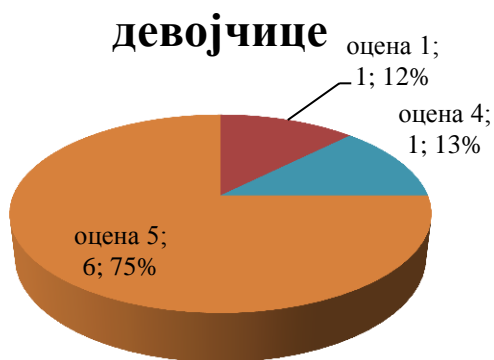

Степен квалитета (чистота) изговора сугласника Љ, Њ, Ј, Л, Р
(након VI недеље истраживања)

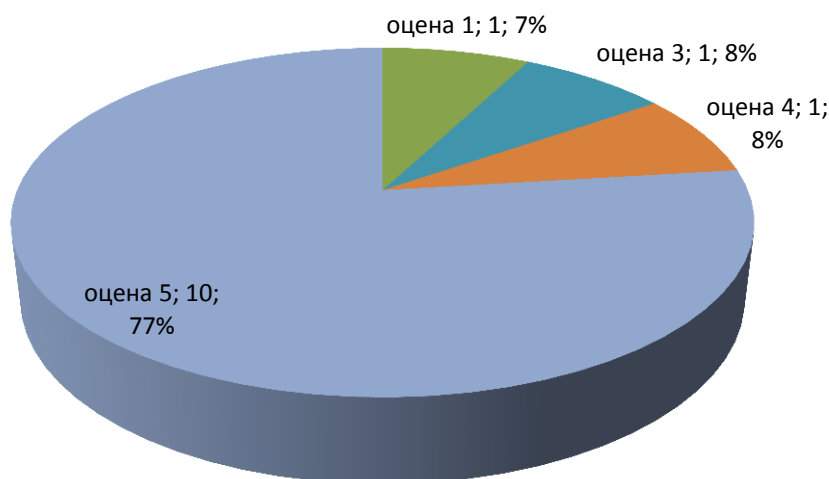
Табела 11. Комплексност и правилност реченица
(V, VI недеља истраживања)

	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0- 5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	3
5	Ј. С.	Ж	1
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	5
8	Н. А.	Ж	5
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	4
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	1	0	0	1	6
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0	1	0	4

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	1	0	1	1	10

**Комплексност и правилност реченица
(након VI недеље истраживања)**

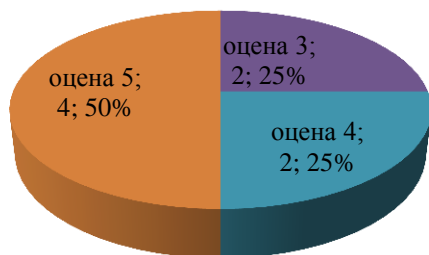
**Табела 12. Самопоуздање при вербалном говору
(V, VI недеља истраживања)**

	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0-5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	3
4	Е. Л.	М	4
5	Ј. С.	Ж	5
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	4
8	Н. А.	Ж	3

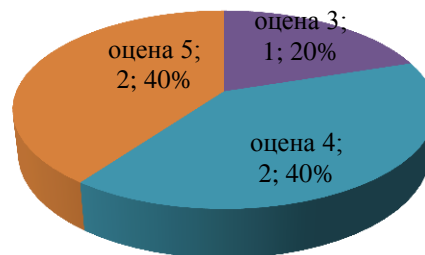
9	Н. Ј.	Ж	4
10	П. Ј.	Ж	3
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	4
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	0	2	2	4
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0	1	2	2

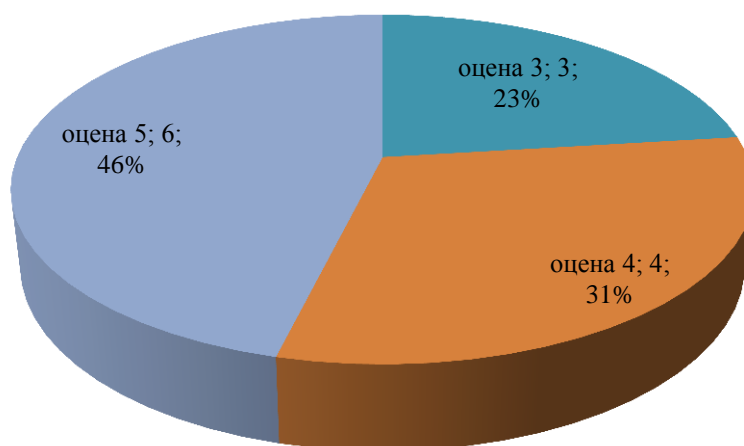
девојчице

дечаци

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	0	3	4	6

**Самопоуздање при вербалном говору
(након VI недеље истраживања)**

Речник непознатих речи – приповетка „Чардак ни на небу, ни на земљи“ ⁶		
Р. бр.	Непозната реч	Значење
1.	ЧАРДАК	Зграда изграђена на стубовима, стража, стражарница
2.	КАФЕЗ	кавез
3.	БУЗДОВАН	Топуз, хладно оружје коришћено у средњем веку, познато по округлом врху испуњеном бодљама
4.	ВРАН КОЊ	Коњ изразито црне боје
5.	ТАКУМ	Опрема јахаћег коња
6.	КУЛАТАСТ КОЊ	Коњ мишије боје
7.	БОГАТ	Коњ беле боје

Табела 13. Усвајање непознатих речи после приповетке "Чардак ни на небу, ни на земљи"

	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Непознате речи (по појављивању у тексту)							
			1	2	3	4	5	6	7	
1	Г. Н.	Ж	х	х	х	х	х	х	х	х
2	Г. Т.	М	х	х	х	х	-	х	х	х
3	Д. Л.	М	х	-	х	-	-	-	-	х
4	Е. Л.	М	х	х	х	-	-	-	-	-
5	Ј. С.	Ж	х	-	-	-	-	-	-	-
6	Л. Л.	М	х	х	х	х	-	х	х	х
7	М. Д.	М	х	х	х	х	-	х	х	х

⁶ Значење непознатих речи преузето из речника Антологије народних приповедака, књига 20 (1960: 375-381)

8	Н. А.	Ж	х	х	х	х	-	х	х
9	Н. Ј.	Ж	х	-	х	х	-	х	х
10	П. Ј.	Ж	х	-	х	х	-	-	-
11	Т. Д.	Ж	х	х	х	х	х	х	х
12	Ц. Б.	Ж	х	х	х	х	х	х	-
13	Ш. С.	Ж	х	х	х	х	-	х	х

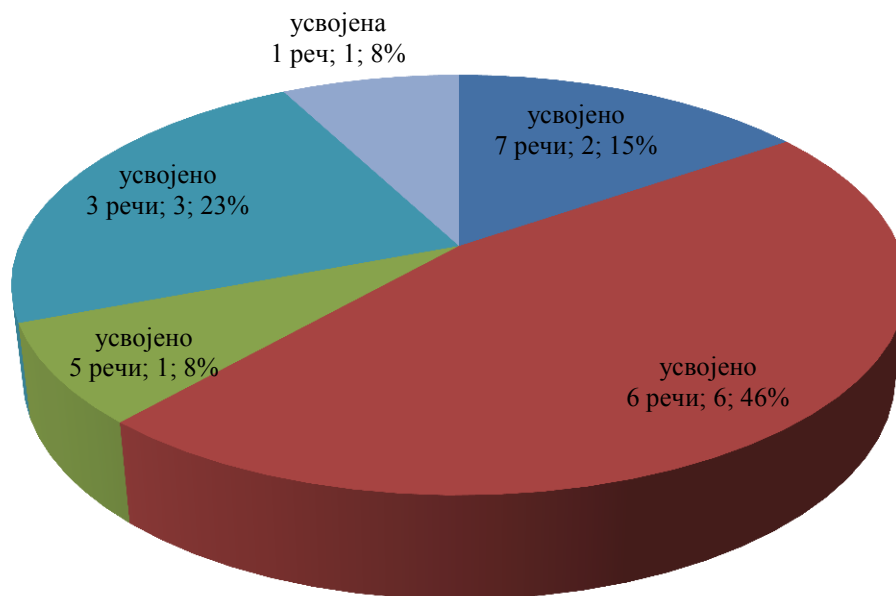
пол	усвојено						
	7 речи	6 речи	5 речи	4 речи	3 речи	2 речи	1 реч
девојчице	2	3	1	0	1	0	1

пол	усвојено						
	7 речи	6 речи	5 речи	4 речи	3 речи	2 речи	1 реч
дечаци	0	3	0	0	2	0	0

укупно	усвојено 7 речи	усвојено 6 речи	усвојено 5 речи	усвојено 4 речи	усвојено 3 речи	усвојено 2 речи	усвојена 1 реч
	2	6	1	0	3	0	1

Приказ усвојених непознатих речи на нивоу групе за приповетку „Чардак ни на небу, ни на земљи“

6.1.4. Трећа фаза истраживања (VII – X радна недеља)

Трећа фаза истраживања је спровођена током фебруара месеца 2021. године, а поред раније спровођених вежби и праћења резултата, у овој фази наставља се да се пажња усмерава и ка новоусвојеним речима и изразима.

Седме недеље истраживања (која је у конкретном случају трајала током прве недеље фебруара 2021. године) спровођене су следеће вежбе:

1. **вежбе дисања и опуштања (изговор гласа „С“)** – вежбе су спровођене у стојећем положају, руке поред тела; деца лагано подижу руке изнад главе, узимајући ваздух, а затим полако спуштају руке издишући ваздух. Друга варијација ове вежбе јесте да су деца у правилном седећем положају, понављајући елементе прве вежбе. Трећа варијација вежбе јесте да су деца у лежећем положају, спојених и испружених ногу, руке су преклопљене на стомаку, стомак испуњен ваздухом и полако издишу на глас „С“. Вежбе дисања

су примењиване три пута недељно. Након вежби дисања, деца у стојећем ставу благо опуштају ноге и руке („тресући мраве“).

2. **кооперативна игра „Измисли и кажи своје име на други начин“** – деца седе на столицама и свако дете изговора почетни слог свог имена и наставак који је цела група договорила (ми смо одабрали **ЦИ-ПИ-РИ-ПИ**; тако смо имали нпр. Данило = ДА-ЦИ-ПИ-РИ-ПИ, Душица = ДУ-ЦИ-ПИ-РИ-ПИ и слично). Деца су изузетно уживала и смејала се. Кроз ову игру вежбана је пажња, стрпљење, а дошло је и до повезивања са позитивним емоцијама и вежбањем говорних способности.
3. **вежбе логоторике** – испред огледала деца померају вилицу лево-десно, спуштају вилицу уз јако отварање и затварање уста, развлаче и затежу углове усана, намештају уста за пољубац, а раде се и вежбе померања језика напред-назад. Ове вежбе су рађене два пута недељно.
4. **музичко-фонетске вежбе** – уз одређену интонацију деца певају комбинације слогова (вежбе на ЗИ, ЈУ, ЈО, слоготворно Р). Вежбе су спровођене два пута недељно.
5. **читање народне приповетке „Ала“** – усвајање архаичних израза и нових речи
6. **фонетске вежбе на глас „Г“** – вежба се спроводи у лежећем положају тако што деца леже на леђима, држећи руке поред тела, те уз споро подизање главе и врата изговарају слог „ГА“. Друга варијација вежбе се спроводи у правилном седећем положају, изговарајући из стомака, опуштених рамена речи које почињу на глас „Г“ (ГАЈА, ГАВРАН, ГАЛЕБ, ГАКАЊЕ, ГАР, ГАЈТАН, ГАРАЖА, ГОЛУБ, ГРОЖЋЕ, ГЛАВОБОЉА, ГРАШАК, ГИМНАСТИКА), речи које у себи садрже глас „Г“ (КАЛЕМЕГДАН, БОГДАН, ВАГОН, ТИГАР, ТУГА), као и речи које се завршавају на глас „Г“ (ТЕГ, БРЕГ, СТЕГ, БЕГ и слично). Вежбе су спровођене два пута недељно.

Осме недеље истраживања (која је спровођена друге недеље фебруара 2021. године) спровођене су следеће вежбе:

1. **вежбе дисања и опуштања** – прво су деца у стојећем положају удисала ваздух полагано бројећи до 5, а затим издишу опет бројећи до 5 (вежба се понавља пет пута). Након овога, деца седе на столици исправљених леђа, руке се налазе у

висини рамена и полако руке гурају испред себе, издишући из стомака глас „С“. После вежби дисања, деца лагано устају и благо опуштају руке и ноге („тресући мраве“). Вежбе дисања су примењиване сваког дана.

2. **кооперативна игра „Кажн своје име најпре шапатом, а онда гласно“** – деца седе на јастуцима у кружној формацији. Одреди се дете које ће шапатом прво рећи своје име детету до њега и то дете изговора име детета које је име изговорило шапатом, с тим што то име изговара гласно, након чега изговора своје име шапатом другом детету до себе. Игра се понавља док се „не затвори круг“. Деци се ова игра допала, тако да је понављана три пута у току ове радне недеље. Кроз ову игру деца су вежбала стрпљење, тимски дух, пажњу.
3. **вежбе логоторике** – деца намештају уста за пољубац, симулирају дување свећица, спуштају вилицу уз јако отварање и затварање уста, раде вежбе са језиком (спуштају део језика и наслањају на средину непца, затим се језик исправља уз прављење одређеног звука у устима).
4. **музичко-фонетске вежбе** – уз одређену интонацију певају се вежбе на слогае ЈО, ЈУ, ЗИ, користећи ваздух из стомака, певајући без вибрација. Вежбе спровођене два пута недељно.
5. **читамо народну приповетку „Баш Челик“ (први део)**
6. **фонетске вежбе на глас „С“** – почетни став је стојећи, држећи руке скупљене у лактовима у висини рамена, уз потискивање длановима напред-назад и уз издисај деца изговарају глас „С“. Друга варијација ове вежбе је у правилном седећем положају с тим што се глас „С“ изговара уз варијације брзо-полако, тихо-гласно.

Девете недеље истраживања (која је вршена током треће радне недеље фебруара 2021. године) спровођене су следеће вежбе:

1. **вежбе дисања и опуштања** – у правилном седећем положају, деца удишу ваздух полако бројећи до 5, а затим полагано издишу, такође бројећи до 5. Деца све време држе руке испред себе, те како се ваздух удише, тако полако дижу руке. Када су руке подигнуте у вис, деца удахну ваздух пуним плућима, издишу полако бројећи до 5 и лагано спуштају руке поред тела. Друга варијација ове вежбе јесте да се деца налазе у лежећем положају, руке се налазе поред тела, а

ноге су савијене у коленима; узимају ваздух из стомака и издишу испрекидано пуштајући ваздух на глас „С“, померањем стомака напред-назад и након пет понављања (изговора гласа „С“) деца пуштају ваздух. После вежби дисања, деца устају и благо опуштају руке и ноге („тресући мраве“).

2. **кооперативна игра „Путовање“** – деца се крећу слободно по соби или простору где се ова вежба изводи. Деца замишљају да су на планети Марс и да су, на васпитачев знак, угледали Марсовце (ванземаљце). Када их „угледају“ сва деца се „укипе“, а једно дете глуми како би се понашало да је Марсовац угледао људе. После тога игра се наставља са другим идејама (нпр. деца су стигла у неку земљу, рецимо Кину, па једно дете глуми Кинеза, и сл.). Ова игра је деци била веома занимљива и играли смо је три пута у току ове радне недеље.
3. **вежбе логоторике** – деца спуштају вилицу уз јако отварање и затварање уста, померају доњу вилицу лево-десно, стежу усне, померају усне лево-десно, певају тон на слог „ЛА“ уз мало веће отварање уста.
4. **музичко-фонетске вежбе** – уз одређену интонацију деца певају на слогове ЈУ, ЗИ, ЛА, брује уснама, све време користећи ваздух из стомака. Вежбе понављане два пута недељно.
5. **читамо народну приповетку „Баш Челик“ (други део)** – пре читања понављамо кроз испитивање шта је ко запамтио из првог дела прочитаног претходне недеље.
6. **фонетске вежбе на глас „З“** – прва варијација вежбе је да се спроводи у правилном седећем положају, ноге благо раширене, руке скупљене у лактовима, кружи се подлактицама уз треперење прстима, имитарајући звук авиона. Друга варијација вежбе је имитарање лета и звука пчела (кроз игру „Како зује пчеле“). Након тога изговарају се речи које почињу на глас „З“ (ЗОВА, ЗЕНИЦА, ЗАСТАВА, ЗВОНО, ЗВОНЦЕ, ЗУБ, ЗУБАР, ЗЕМЉА, ЗЕЦ), речи које у себи садрже глас „З“ (МАЗА, МУЗА, МЕЗИМЧЕ) као и оне које се завршавају на глас „З“ (МИТРАЉЕЗ, КНЕЗ, СЛЕЗ, НИЗ, САВЕЗ).

Десете недеље истраживања (што је рађено током четврте недеље фебруара 2021. године) спровођене су следеће вежбе:

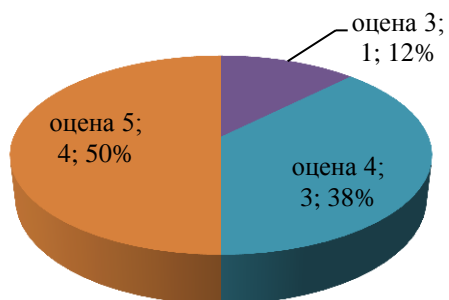
1. **вежбе дисања и опуштања** – у стојећем положају, деца су нагнута мало напред, руке држе испред себе, полако дижу руке, бројећи до пет, и када су руке дигнуте у вис, удишу ваздух пуним плућима и издишу одједном спуштајући руке (вежба се понавља 3-5 пута). Друга варијација вежбе је да се деца налазе у истоветном положају, с тим што удишу ваздух полако бројећи до 5 уз дизање руку и затим полако издишу, лагано спуштајући руке, опет бројећи до 5 (вежба понављана 3-5 пута). Вежбе дисања су примењиване укупно четири пута у недељи. После вежби дисања, деца лагано и благо опуштају руке и ноге „тресући мраве“.
2. **кооперативна игра „Групна пантомима“** – бројалицом се одређује прво дете, које ће да показује без речи одређени део дана и радње које су карактеристичне за то време (нпр. дете устаје, буди се, умива се и слична симулација радњи за јутро). Друго дете потом показује следеће доба дана и тако редом док се „круг не затвори“ тј. док сва деца не дођу на ред и покажу своје дневне активности у одређено доба дана. На самом крају, бира се дете које жели да одигра (покаже) све што је било показано. Ова игра је деци била нарочито интересантна и играли смо је два пута током ове радне недеље, у неколико кругова.
3. **вежбе логоторике** – деца стежу уста, вежбају образе (смејање, надувавање и усисавање), као и покрете језиком (напред-назад, лево-десно).
4. **музичко-фонетске вежбе** – уз одређену интонацију певају слоге ЛА, ЗИ, ЈО, брује уснама, све време узимајући ваздух из стомака.
5. **читамо народну приповетку „Баш Челик“ (трећи део)** – пре читања понављамо претходно прочитано.
6. **фонетске вежбе на глас „Ш“** – почетни став је стојећи уз руке у узручењу, деца покрећу цело тело лево-десно, њишу се као дрвеће на ветру и имитирају шуму која шушти. Друга варијација је да су деца у правилном седећем положају, наизменично праве таласе, покретима руку уз изговор гласа „Ш“. Поред овога, изговарамо речи које почињу на глас „Ш“ (ШАТОР, ШАПУТАЊЕ, ШЕЋЕР, ШОФЕР, ШИШАРКА, ШУМА), речи које садрже глас „Ш“ (ПУШКА, ЊУШКА, ВИШЊА, ТРЕШЊА, НИШТА, КРУШКА) као и оне речи које се завршавају гласом „Ш“ (МИЛОШ, МИШ, КОШ, ВЕШ, БАШ).

**Табела 14. Степен квалитета (чистота) изговора сугласника
Ч, Ћ, Џ, Ђ, Ш, З, С, Ж
(VII - X недеља истраживања)**

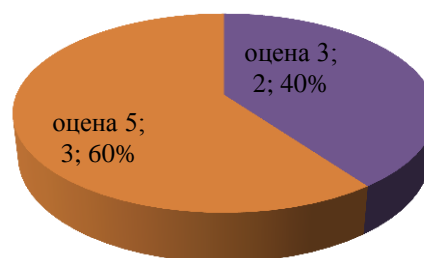
	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0- 5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	3
5	Ј. С.	Ж	3
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	3
8	Н. А.	Ж	4
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	4
12	Ц. Б.	Ж	4
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	0	1	3	4
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0	2	0	3

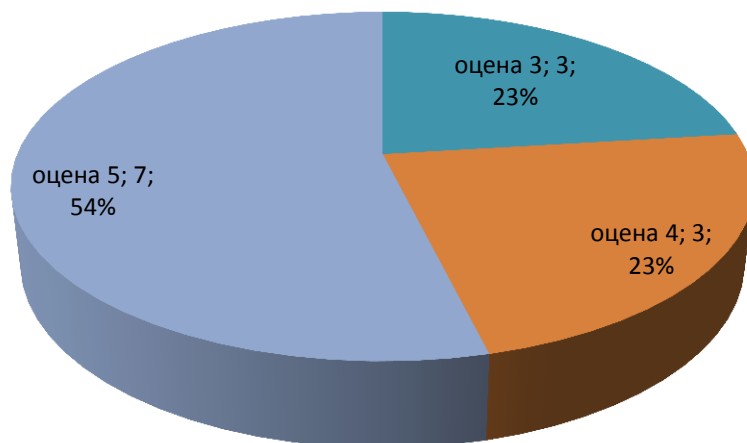
девојчице

дечаци

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	0	3	3	7

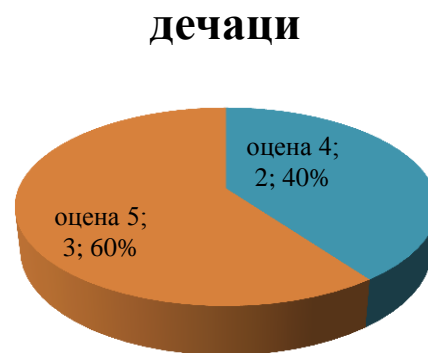
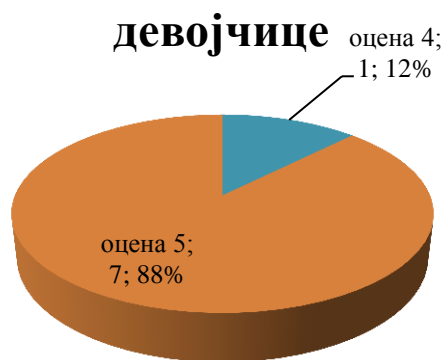

Степен квалитета (чистота) изговора сугласника Ч, Ћ, Џ, Ђ, Ш, Ѕ, С, Ж
(након X недеље истраживања)

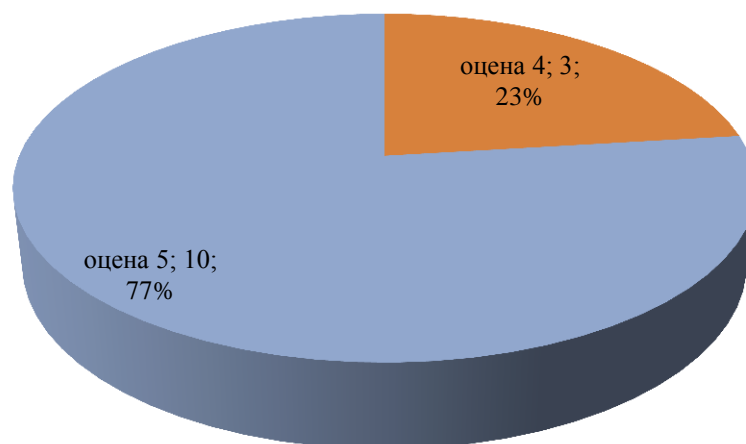
Табела 15. Степен квалитета (чистота) изговора сугласника Љ, Њ, Ј, Л, Р
(VII - X недеља истраживања)

	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0-5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	4
5	Ј. С.	Ж	5
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	4
8	Н. А.	Ж	4
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	5
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	0	0	1	7
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаџи	0	0	0	0	2	3

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	0	0	3	10

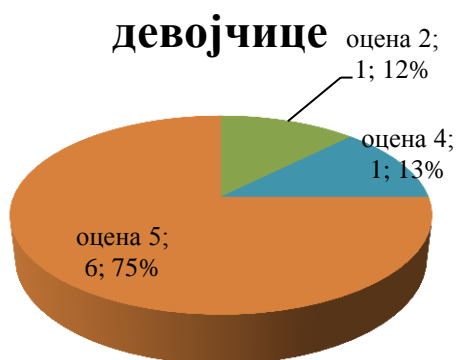
Степен квалитета (чистота) изговора сугласника Љ, Њ, Ј, Л, Р
(након X недеље истраживања)

**Табела 16. Комплексност и правилност реченица
(VII - X недеља истраживања)**

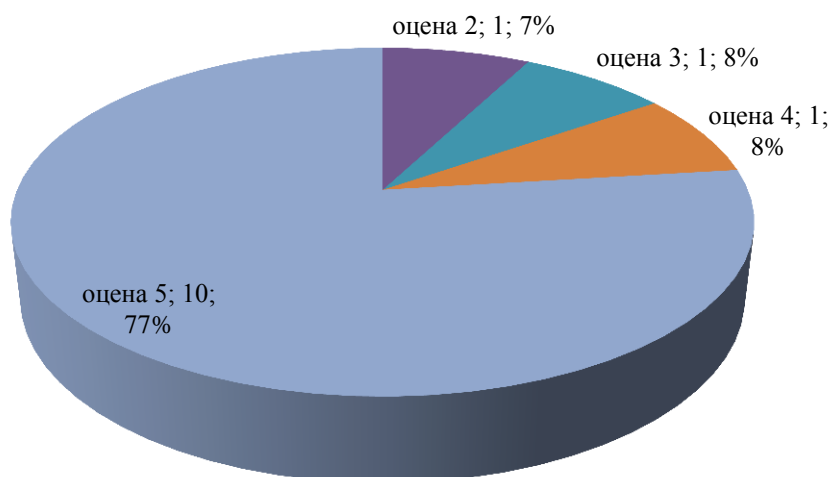
	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0- 5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	3
5	Ј. С.	Ж	2
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	5
8	Н. А.	Ж	5
9	Н. Ј.	Ж	5

10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	4
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	1	0	1	6
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
Дечаци	0	0	0	1	0	4

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	1	1	1	10

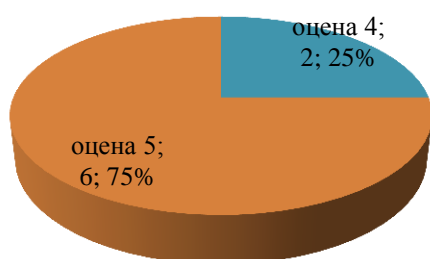
**Комплексност и правилност реченице
(након X недеље истраживања)**

Табела 17. Самопоуздање при вербалном говору – VII-X недеља истраживања

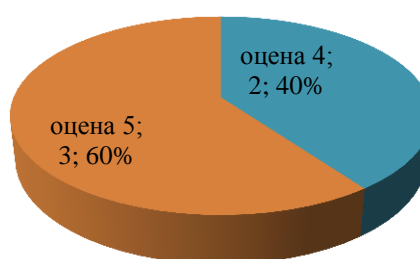
	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0-5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	4
4	Е. Л.	М	4
5	Ј. С.	Ж	5
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	5
8	Н. А.	Ж	4
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	4
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	5
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	0	0	2	6
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0	0	2	3

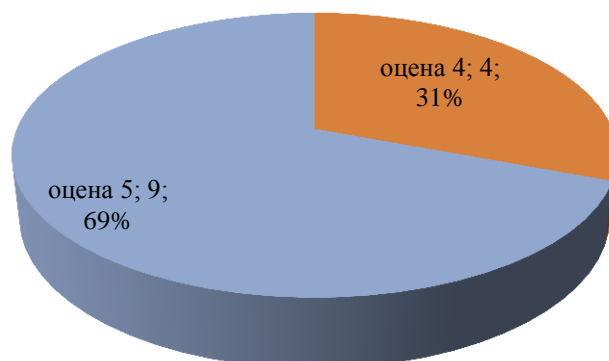
девојчице

дечаци

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	0	0	4	9

Самопоуздање при вербалном говору
(након X недеље истраживања)

Речник непознатих речи – приповетке „Ала“ и „Баш Челик“ ⁷					
р.бр.	Непозната реч	Значење	р.бр.	Непозната реч	Значење
1.	ала	зло у било којем облику	11.	аждаха	чудовиште из језера, може имати више глава
2.	арна	добра/о	12.	брчак	шуштање воде, таласић
3.	работити	радити	13.	оранија	велики казан, лонац
4.	сермија	имање, стока	14.	механа	кафана
5.	градушка	град (атм. појава)	15.	дирек	стуб
6.	спечалио	стекао	16.	синцир	гвоздени оков, ланац
7.	штурнути	отићи у свет	17.	маштрава	мали бакрени суд
8.	челик	тврда метална легура	18.	срдити	љутити
9.	подати	дати	19.	авлија	двориште куће
10.	конак	место одмора	20.	ар, арови	коњушница

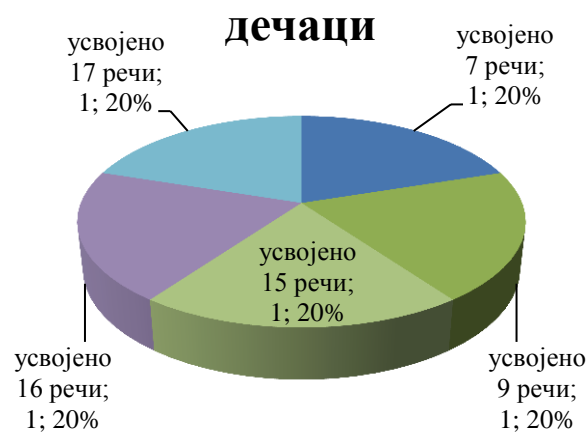
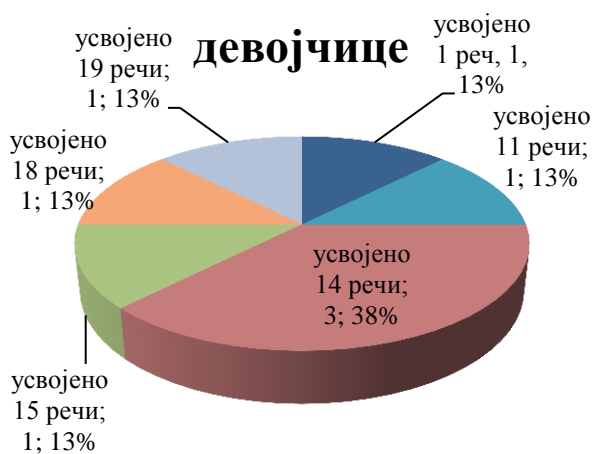
⁷ Ibid.

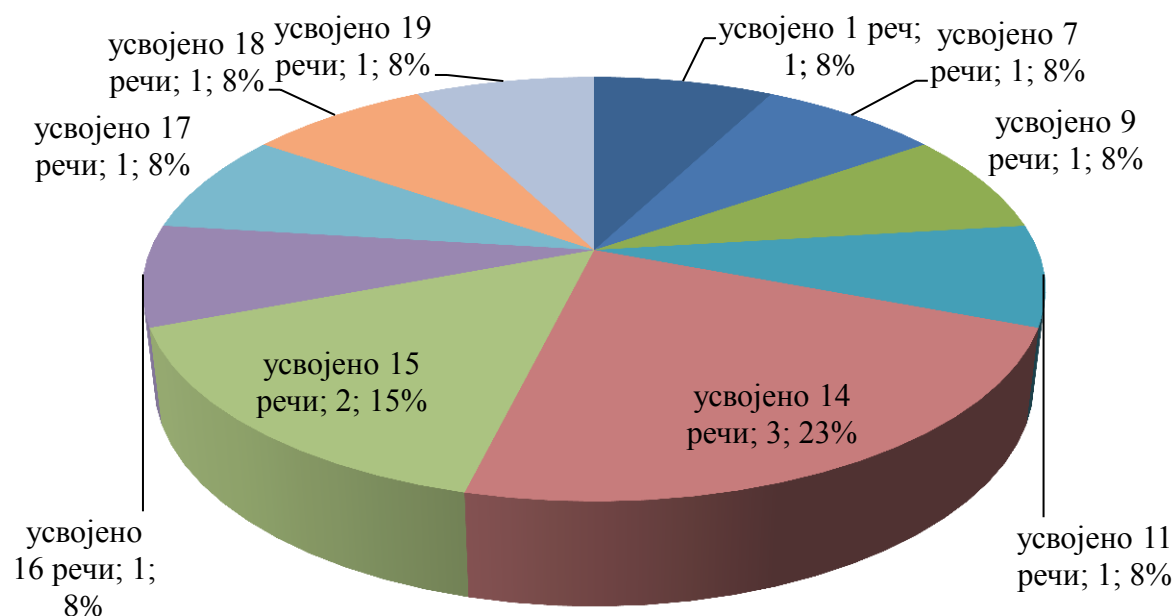
Табела 18. Усвајање непознатих речи после приповетки "Ала" и "Баш Челик"

	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Непознате речи (по појављивању у тексту, в. Табелу речника непознатих речи)																			
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	Г. Н.	Ж	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	x	x	19
2	Г. Т.	М	x	x	x	x	x	-	x	x	x	x	x	-	x	x	x	-	x	x	x	16
3	Д. Л.	М	x	x	x	-	x	-	x	x	x	x	x	-	-	-	-	-	-	-	-	9
4	Е. Л.	М	x	-	-	-	x	-	-	x	x	x	x	-	-	-	-	x	-	-	-	7
5	Ј. С.	Ж	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
6	Л. Л.	М	x	x	x	-	x	x	x	x	x	x	x	-	x	x	x	-	x	x	x	17
7	М. Д.	М	x	x	x	-	x	-	x	x	x	x	x	-	x	-	x	-	x	x	x	15
8	Н. А.	Ж	x	x	x	-	x	-	x	x	x	x	x	-	x	-	-	x	x	x	-	14
9	Н. Ј.	Ж	x	x	x	-	x	-	x	x	x	x	x	-	x	-	x	-	x	x	-	14
10	П. Ј.	Ж	x	x	-	-	x	-	x	x	x	x	x	-	x	-	-	-	-	-	x	11
11	Т. Д.	Ж	x	x	x	x	x	-	x	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	x	x	18
12	Ц. Б.	Ж	x	x	x	-	x	-	x	x	x	x	x	-	x	-	x	-	x	x	x	15
13	Ш. С.	Ж	x	x	x	-	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-	-	-	x	x	-	14
			13	11	10	3	12	3	11	12	13	12	12	10	2	10	4	8	1	9	9	7

пол (групно)	усвојено																			
	1 реч	2 речи	3 речи	4 речи	5 речи	6 речи	7 речи	8 речи	9 речи	10 речи	11 речи	12 речи	13 речи	14 речи	15 речи	16 речи	17 речи	18 речи	19 речи	20 речи
девојчице	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	3	1	0	0	1	1	0
	усвојено																			
дечаци	1 реч	2 речи	3 речи	4 речи	5 речи	6 речи	7 речи	8 речи	9 речи	10 речи	11 речи	12 речи	13 речи	14 речи	15 речи	16 речи	17 речи	18 речи	19 речи	20 речи
	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0

укупно	усвојено																			
	1 реч	2 речи	3 речи	4 речи	5 речи	6 речи	7 речи	8 речи	9 речи	10 речи	11 речи	12 речи	13 речи	14 речи	15 речи	16 речи	17 речи	18 речи	19 речи	20 речи
	1	0	0	0	0	0	1	0	1	0	1	0	0	3	2	1	1	1	1	0

Приказ усвојених непознатих речи на нивоу групе за приповетке „Ала“ и „Баш Челик“

6.1.5. Четврта фаза истраживања (XI – XIV радна недеља)

Четврта фаза истраживања у конкретном случају спровођена је током месеца марта 2021. године, те се у њој вежбе усложњавају односно долази до комбинације вежби, а такође се дечији речник додатно богати кроз читање и препричавање нових прича из домена народне књижевности.

Једанаесте недеље истраживања (која је у конкретном случају трајала током прве недеље марта 2021. године) спровођене су следеће вежбе:

1. **вежбе дисања и опуштања** – деца су у стојећем положају, руке, које су поред тела, лагано подижу изнад главе, удишући ваздух и бројећи до 5, да би потом руке лагано спуштали истовремено издишући ваздух и одбројавајући од 5 уназад (вежба понављана пет пута). Друга варијација вежбе спровођена је тако што су

деца у правилном седећем положају на јастуцима, удишу ваздух на стомак и полако издишу на глас „С“ (вежба понављана три пута). Вежбе дисања су у току ове недеље понављане укупно четири пута. После вежби дисања, деца устају и благо опуштају руке и ноге „тресући мраве“.

2. **кооперативна игра „Зимски сан животиња“** – деца замишљају да су шумске животиње, према претходно учињеном самосталном одабиру, па симулирају буђење те животиње из зимског сна. Игра је рађена на начин да су се деца истезала и кретала као замишљене животиње, при чему су истовремено, путем ономатопеје, имитирала оглашавање животиња. Деца су уживала у овој игри и играла се по целокупној радној соби, при чему су током игре саму игру унапређивала, додајући посебне елементе као нпр. скривање одређене животиње од других.
3. **вежбе логоторике** – деца развлаче и затежу углове усана, померају усне леводесно, зевају, раде вежбе пред огледалом, као и вежбе језика (лижу невидљиви сладолед).
4. **музичко-фонетске вежбе** – уз интонацију инструмента деца певају на слоге ЗИ, МИ, МУ, ЛА, слоготворно Р, као и брујање уснама користећи ваздух из стомака.
5. **читамо приповетку „Аждаја и царев син“**
6. **фонетске вежбе на глас „Ж“** – деца су у стојећем ставу, глуме да пливају уз пратњу покретима руку, изговарајући слоге „ЖА-ЖА“. Након тога вежба се изговор речи и то како оних које имају глас „Ж“ на почетку речи (ЖАБА, ЖАО, ЖАРКО, ЖЕНА, ЖЕЋ, ЖЕСТОК, ЖЕТЕЛАЦ, ЖЕЉА, ЖУМАНЦЕ, ЖИВИНА), тако и оних који садрже поменути глас у средини (КОЖА, ВОЖЊА, УЖИНА, МРЕЖА) или на крају речи (МУЖ, ПУЖ, ЈЕЖ, НОЖ). Посебно је вежбан глас „Ж“ у изговору комбинације речи које се слично изговарају (ЖАРА – ЗАКА, ЖУТ-ЗУБ, КОЗА-КОЖА, ЖАБА-ШАПА, ЖАРА-ШАРА, ПУЖЕ-БУШЕ).

Дванаесте недеље истраживања (што је вршено друге недеље месеца марта 2021. године) спровођене су следеће вежбе:

1. **вежбе правилног дисања и опуштања** – деца су у правилном седећем положају на столицама, руку у висини рамена. Полако руке гурају испред себе и издишу

ваздух на глас „С“. Након тога, деца леже на поду, држе руке поред тела и ноге спојене и испружене. Ваздух узимају из стомака и испрекидано пуштају ваздух на глас „С“ померајући стомак напред-назад. Након пет испрекиданих „С“ деца полако пуштају ваздух. После ових вежби следи опуштање руку и ногу уз „трешење мрва“.

2. **кооперативна игра „Срећко и тужаљко“** – деца шетају по соби у круг, замишљајући шетњу по лепом времену; на команду „СТОП“ свако дете седа на слободну столицу и брзо мимиком лица показује расположење које жели (срећан, тужан, љут, изненађен). Деца су изузетно прихватила ову игру, те су током играња правила и комбинације односно смену расположења, а што је за целу групу било и више него забавно.
3. **вежбе логоторике** – деца спуштају вилицу уз јако отварање и затварање уста, померају доњу вилицу лево-десно, затежу усне, вежбају жвакање (отворених и затворених уста), надувавају образе, језиком опонашају звук коњских копита (симулација на слог „КЛА“).
4. **музичко-фонетске вежбе** – уз музичку интонацију деца певају на слоге ЗИ, ЈУ, ЛА, ЈО, брује уснама користећи ваздух из стомака и певају на слоготворно Р.
5. **читамо приповетку „Златна јабука и девет пауница“ (први део)**
6. **фонетске вежбе на глас „Р“** – деца су у стојећем ставу благо раширених ногу, руке су у одручном положају; благо трепере рукама уз изговор гласа „Р“ као мотор. Иста вежба се понавља у седећем ставу, при чему деца седе на поду, благо раширених ногу и из предручја до одручја трепере рукама изговарајући глас „Р“. Након ових вежби, унапређујемо изговор изговарајући речи које почињу гласом „Р“ (РАД, РАК, РАДОСТ, РАСТИ, РЕКА, РИБА), код којих је поменути глас садржан (ПРИМЕР, ТРЕНУТАК, ФРУЛА, ВРАБАЦ) као и оне које се завршају на тај глас (КОТОР, ФЕЊЕР, МЕТАР, ПЕКАР, МОТОР, МИР, БАР).

Тринаесте недеље истраживања (а што је спровођено треће недеље марта 2021. године) рађене су следеће вежбе:

1. **вежбе дисања и опуштања** – деца су у стојећем ставу, руке у висини рамена; полако гурају руке испред себе, издишући ваздух из стомака на глас „С“. Након

тога, деца су у седећем ставу на столицама, правилно исправљених леђа, а руке се налазе у висини рамена; руке полако гурају испред себе издишући ваздух из стомака на глас „С“. Вежбе дисања су рађене сваки радни дан, а по њиховом завршетку рађене су вежбе опуштања у виду поменутог „трешења мрава“.

2. **кооперативна игра „Следећи“** – деца седе у кругу и свако дете има задатак да отпева своје име. Када се сви представе, бирамо ко је најлепше отпевао, а онда, на ту мелодију, свако дете покушава да отпева своје име. Игру смо понављала на више лепих мелодија, како ни једно дете не би било ускраћено.
3. **вежбе логоторике** – деца стежу усне, развлаче и затежу углове усана, пред огледалом покушавају пућење једне усне док је друга стегнута зубима, надувавају и усисавају образе, вежбају језик пресавијајући га у унутрашњости уста, зевају и цокћу.
4. **музичко-фонетске вежбе** – упевавање деце затворених уста на глас „М“, након чега уз музичку интонацију деца певају на слоге ЗИ и ЈА, брује уснама користећи ваздух из стомака.
5. **читамо приповетку „Златна јабука и девет пауница“ (други део)**
6. **вежбе дисања у комбинацији са фонетским вежбама** – деца су у правилном седећем положају на столицама, руке се налазе на стомаку и гурају стомак испуштајући глас „С“ (понављано два пута). Након тога увлаче и извлаче стомак на начин да извлачећи стомак гурају руке испред тела из рамена изговарајући слог „ЧУ“, реч „ЦУДО“ и реч „ЧУДО“. Ова вежба је спровођена како би се чуо глас „Ц“ без потискивања ваздуха, имајући у виду да код већине деце овај глас није баш најчистији, тако да је вежба понављана уз потискивање ваздуха из стомака. Након овога вршена је вежба где су деца махала рукама изнад главе изговарајући реч „ЋУРАН“ (са дугим „У“) и уз потискивање ваздуха из стомака. После тога, вежбамо глас „Р“ на начин што су деца у правилном седећем положају, гурају руке испред тела из рамена изговарајући реч ЋУ---РАН, ЋУ---РКА, ЋУ---РЕ (све са дугим гласом „У“). Друга варијација ове вежбе је та да су руке увучене на првом слогу, док се на другом ваздух нагло потискује из стомака, истовремено са покретом руку ка напред.

Четрнаесте недеље истраживања (која је спровођена четврте радне недеље марта 2021. године) спровођене су следеће вежбе:

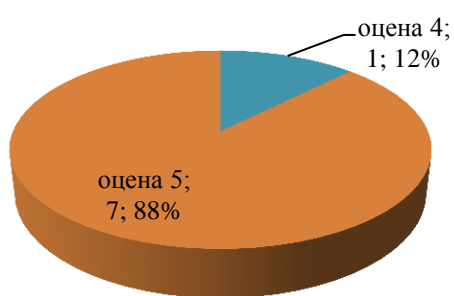
1. **вежбе дисања и опуштања** – деца седе исправљених леђа на јастуцима, руке се налазе на стомаку и полако издишу ваздух из стомака, при томе стварајући додатни притисак рукама на стомак, спречавају да се стомак повећа уз изговор гласа „С“. Друга вежба овог типа јесте да су деца у лежећем положају на поду, руке су поред тела, а ноге су савијене у коленима, узимају ваздух из стомака, полако издишу изговарајући глас „С“.
2. **кооперативна игра „Лепеза жеља“** – бројалицом се одређује дете које преузима улогу Дobre виле и које има задатак да зачара сву осталу децу, а дете које додирне Вила изговара своју жељу и показује је осталима. Да би се чаролија испунила, остала деца имају задатак да одиграју ту жељу (телом, изразом лица или покретом).
3. **вежбе логоторике** – деца померају усне лево-десно, развлаче и затежу углове усана, пуће и стежу уста, смеју се а потом масирају образе прстима, вежбају језик (напред-назад и подавијање-пресавијање), вежбе за меко непце (зевање, гутање, цоктање).
4. **музичко-фонетске вежбе** – упевавање деце затворених уста на глас „М“, након чега уз музичку интонацију деца певају на слогае ЛА, ЗИ, ЈУ, ЈО и комбинације ових слогова, као и на слоготворно Р.
5. **читамо приповетку „Златна јабука и девет пауница“ (трећи део)**
6. **фонетске вежбе за глас „Р“** – вежбе се спроводе уз одређене реченице, брзалице и пословице: „Мрави живе у мравињаку“, „Петар вози трактор“, „Трубач труби у трубу“, „Кад ујутро устанемо кажемо ДОБРО ЈУТРО“, „У винограду бере грозђе Ђорђе“, пословица „Зрно по зрно - погача“, као и брзалица „Туре буре ваља, Туре буре гура, брже Туре буре ваља, него Туре буре гура“ и први стих песме „Мали војници“ („Труба свира, свира/ а војник маршира.“).

Табела 19. Степен квалитета (чистота) изговора сугласника Ч, Ћ, Џ, Ђ, Ш, Ѕ, С, Ж (XI - XIV недеља истраживања)

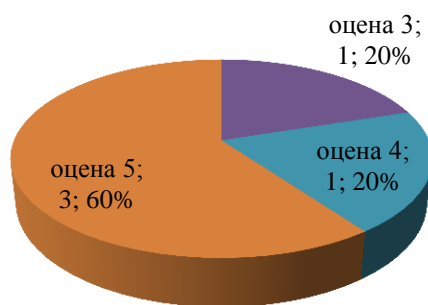
	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0-5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	3
5	Ј. С.	Ж	4
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	4
8	Н. А.	Ж	5
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	5
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	0	0	1	7
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0	1	1	3

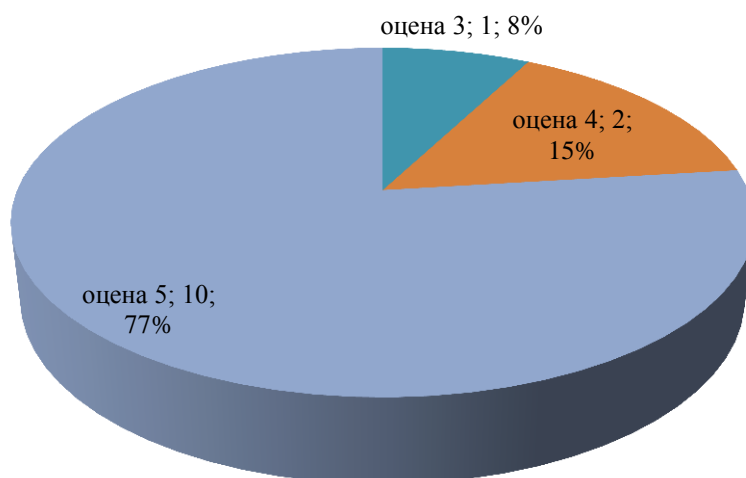
девојчице

дечаци

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	0	1	2	10

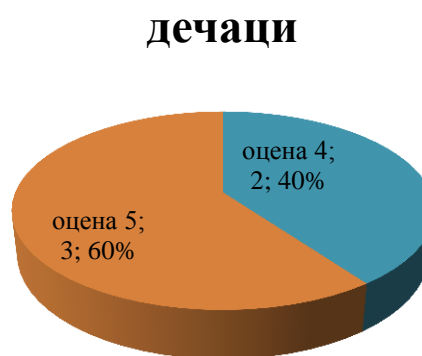
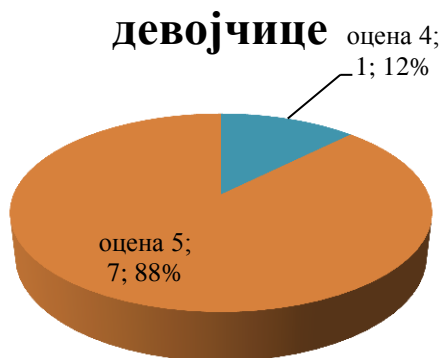
Степен квалитета (чистота) изговора сугласника Ч, Ћ, Џ, Ђ, Ш, Ѕ, С, Ж
(након XIV недеље истраживања)

Табела 20. Степен квалитета (чистота) изговора сугласника Љ, Њ, Ј, Л, Р
(XI - XIV недеља истраживања)

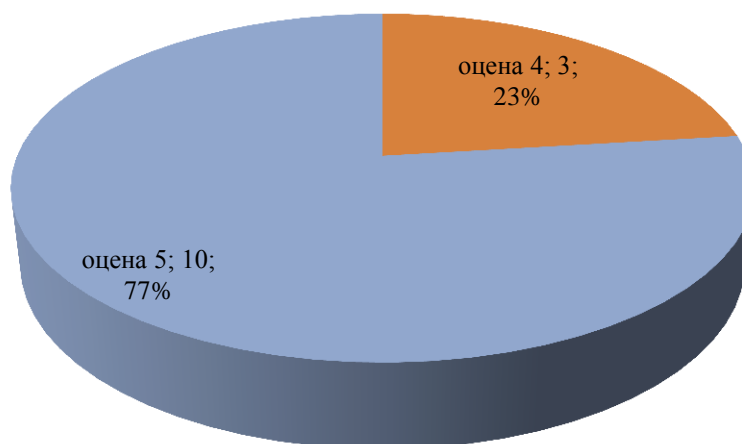
	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0- 5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	4
5	Ј. С.	Ж	5
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	4
8	Н. А.	Ж	4
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	5
12	Џ. Б.	Ж	5
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	0	0	1	7
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0	0	2	3

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	0	0	3	10

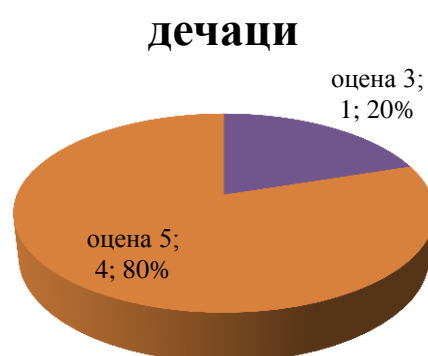
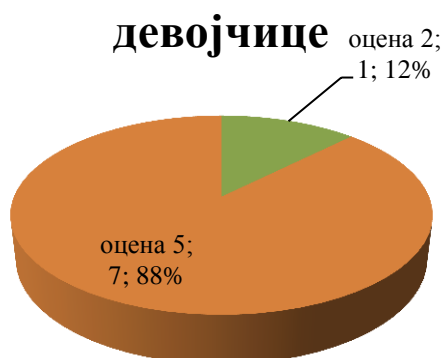

**Степен квалитета (чистота) изговора сугласника Љ, Њ, Ј, Л, Р
(након XIV недеље истраживања)**

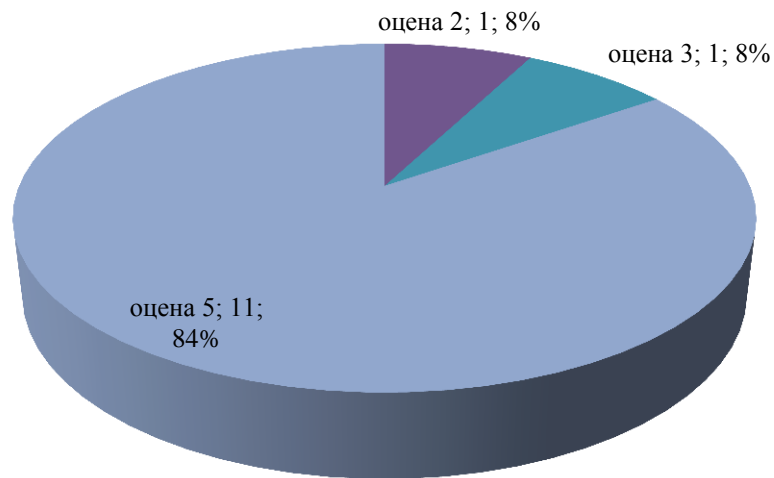
**Табела 21. Комплексност и правилност реченица
(XI - XIV недеља истраживања)**

	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0- 5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	3
5	Ј. С.	Ж	2
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	5
8	Н. А.	Ж	5
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	5
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	1	0	0	7
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0	1	0	4

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	1	1	0	11

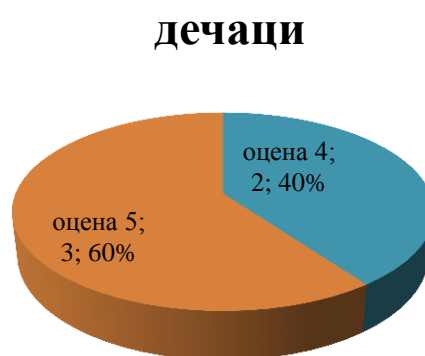
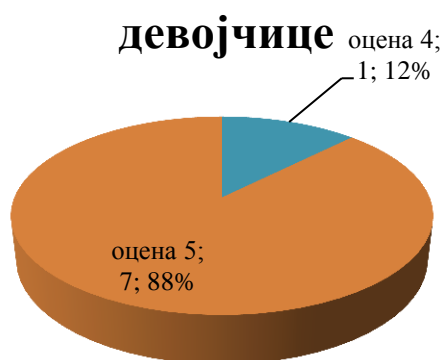

**Комплексност и правилност реченице
(након XIV недеље истраживања)**

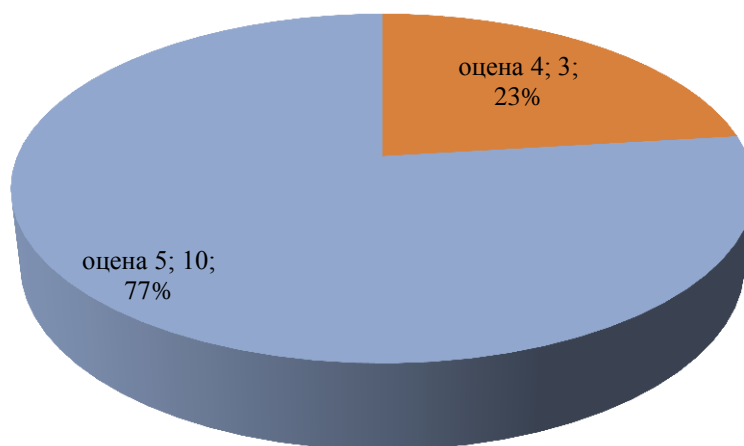
**Табела 22. Самопоуздање при вербалном говору
(XI-XIV недеља истраживања)**

	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0-5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	4
4	Е. Л.	М	4
5	Ј. С.	Ж	5
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	5
8	Н. А.	Ж	5
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	4
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	5
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	0	0	1	7
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0	0	2	3

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	0	0	3	10

Самопоздање при вербалном говору
(након XIV недеље истраживања)

Речник непознатих речи и израза – приповетке „Аждаја и царев син“ и „Златна јабука и девет пауница“ ⁸					
р.бр.	Непозната реч	Значење	р.бр.	Непозната реч	Значење
1.	рекавица	воденица	7.	гајде	народни дувачки инструмент

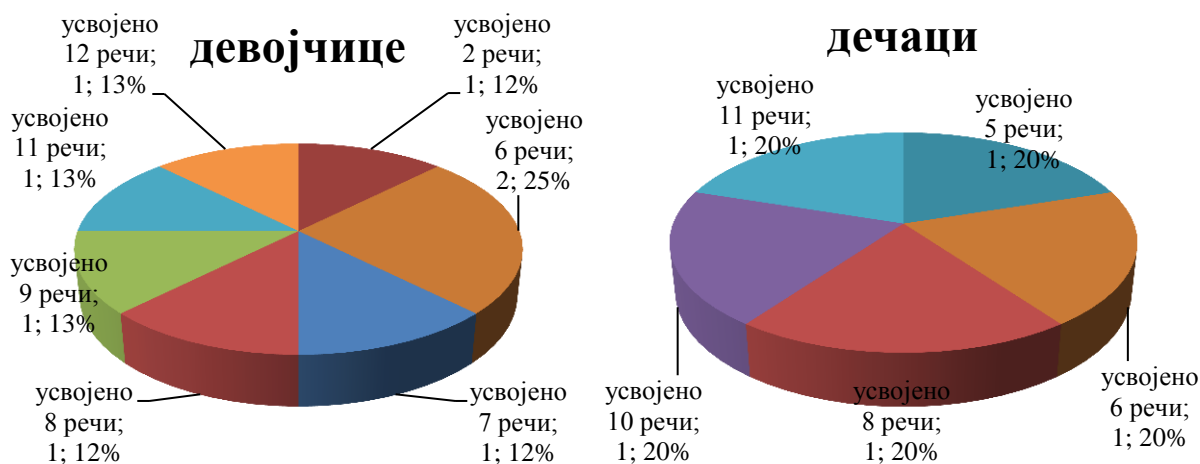
⁸ Ibid.

2.	огњиште	централни део куће у чијем удубљењу се ложила ватра	8.	деверати	мучити се, тешко живети
3.	пастир	чобанин	9.	мешћема	суд
4.	под кладу	под пазухом	10.	улар	узде
5.	на мејдан	на двобој, борбу	11.	пренути	тргнути
6.	дулац	цев на гајдама	12.	губав	болестан од губе, шугав, јадан

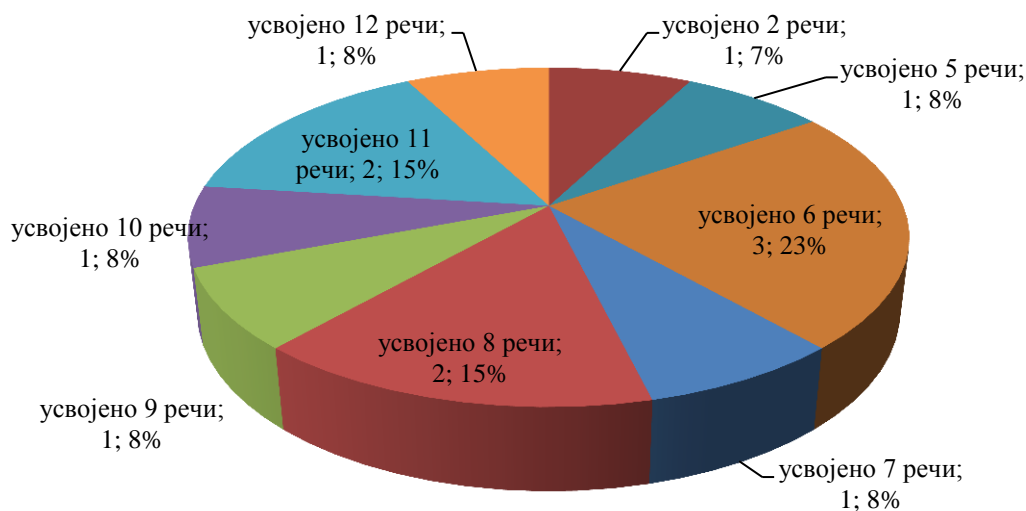
Табела 23. Усвајање непознатих речи после приповетки "Аждаја и царев син" и "Златна јабука и девет пауница"

	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Непознате речи (по појављивању у тексту, в. Табелу речника непознатих речи)												
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1	Г. Н.	Ж	x	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	x	11
2	Г. Т.	М	x	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	x	11
3	Д. Л.	М	-	x	x	-	x	-	x	-	-	-	x	x	6
4	Е. Л.	М	-	-	x	-	x	-	x	-	-	x	-	x	5
5	Ј. С.	Ж	-	-	x	-	-	-	x	-	-	-	-	-	2
6	Л. Л.	М	x	x	x	-	x	-	x	x	x	x	x	x	10
7	М. Д.	М	x	x	x	-	x	-	x	-	-	x	x	x	8
8	Н. А.	Ж	x	-	x	x	x	-	x	x	x	-	x	x	9
9	Н. Ј.	Ж	-	-	x	-	x	-	x	x	-	-	x	x	6
10	П. Ј.	Ж	-	x	x	-	x	-	x	x	-	-	x	x	7
11	Т. Д.	Ж	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	12
12	Ц. Б.	Ж	-	x	x	-	x	-	x	-	-	-	x	x	6
13	Ш. С.	Ж	-	x	x	x	x	-	x	x	-	-	x	x	8
			6	9	13	5	12	3	13	8	4	5	11	12	

пол (групно)	усвојено											
	1 реч	2 речи	3 речи	4 речи	5 речи	6 речи	7 речи	8 речи	9 речи	10 речи	11 речи	12 речи
девојчице	0	1	0	0	0	2	1	1	1	0	1	1
	усвојено											
	1 реч	2 речи	3 речи	4 речи	5 речи	6 речи	7 речи	8 речи	9 речи	10 речи	11 речи	12 речи
дечаци	0	0	0	0	1	1	0	1	0	1	1	0

	усвојено											
укупно	1 реч	2 речи	3 речи	4 речи	5 речи	6 речи	7 речи	8 речи	9 речи	10 речи	11 речи	12 речи
	0	1	0	0	1	3	1	2	1	1	2	1

Приказ усвојених непознатих речи на нивоу групе за приповетку „Аждаја и царев син“ и „Златна јабука и девет пауница“

6.1.6. Пета фаза истраживања (XV – XVIII радна недеља)

Пета фаза истраживања у конкретном случају спровођена је током месеца априла 2021. године, те се у њој вежбе усложњавају односно долази до комбинације вежби, а такође читамо нове приповетке народне књижевности, које постају инспирација за нашу бајку односно бајку коју ћемо у виду представе касније изводити.

Петнаесте недеље истраживања (а што је вршено прве радне недеље априла 2021. године) спровођене су следеће вежбе:

1. **вежбе дисања и опуштања** – деца су у седећем положају исправљених леђа, држећи обе руке на стомаку, узимају ваздух из стомака, полако удишу на нос, отворених уста, а затим полако издишу кроз отворена уста. Други тип ове вежбе је да удишу на нос затворених уста. После ових вежби деца лагано опуштају руке и ноге „тресући мраве“.
2. **кооперативна игра „Измишљамо и глумимо бајке“** – васпитач задаје деци задатак да испричају своју омиљену бајку, али са неким новим елементима радње и са другачијим крајем. Током ове игре, деца измишљају и нашу бајку „Вилински свет“ коју смо касније драматизовали и поставили у виду представе ради обележавања прославе пројекта.
3. **вежбе логоторике** – ради вежбања говорног органа, рађене су вежбе грижења (шкргутање предњим зубима) као и жвакање (кутњацима), а такође и вежбе замишљања да гриземо јабуке. Поред тога рађене су вежбе за језик на начин да додирујемо углове усана, доње и горње зубе са уснама, а такође и правимо звукове језиком (цоктање, клоктање).
4. **музички-фонетске вежбе** – деца се упевавају затворених уста на глас „М“, а потом уз музичку пратњу и интонацију певају на слоге „ЗИ“, „ЈУ“, „ЛА“.
5. **читамо народну приповетку „Старац преварио дивове“**
6. **фонетске вежбе на глас „Л“** – деца се налазе у чучећем ставу, устају пружајући руке и изговарајући слоге „ЛА“ и „ЛИ“. Лагано устају и завршавају вежбу са узручењем изговарајући слог „ЛИ“. Поред овога, изговарамо речи које почињу на „Л“ (ЛАВ, ЛАЖ, ЛАЗАР, ЛАТИНИЦА, ЛЕВО, ЛЕЋА, ЛЕД), које садржа глас „Л“ (ТОПЛО, ТРУЛО, ГЛАВА, ПЛОД, БАЛОН, САЛА, СЛИКА, ХЛЕБ, СЛАВУЈ, ЈЕЛЕН) и оне речи код којих је глас „Л“ на крају (БОЛ, ВАЛ, МОЛ, БОКАЛ).

Шеснаесте недеље истраживања (што је спровођено друге недеље априла 2021. године) спровођене су следеће вежбе:

1. **вежбе дисања и опуштања** – деца седе исправљених леђа на столицама, руке у висини рамена и узимају ваздух из стомака, полако руке гурају испред себе

издишући ваздух из стомака на глас „С“. Други облик ове вежбе јесте да се деца налазе у стојећем положају, руке поред тела и узимају ваздух из стомака, полако удишући на нос затворених уста, а затим полако издишући кроз отворена уста.

2. **кооперативна игра драмске радионице „Глума у низу“** – васпитач децу подели у две групе, једне иза других и у свакој групи дете које је на челу колоне показује остатку своје колоне покрет по сопственом избору. Остала деца имају задатак да редом, једно по једно, понављају покрете и када сва деца понове покрет, дете са чела колоне стаје на крај. Игра се понавља док постоји интересовање деце (пожељно би било да се „затвори круг“ односно да деца која су започела поново дођу на почетке колона). Ова игра се деци веома допала, тако да смо је применили два пута у току ове радне недеље. Такође у овој недељи драматизовали смо нашу причу „Вилински свет“ и почели са учењем и читањем текста.
3. **вежбе логоторике** – деца затезу углове усана и намештамо положај усана као да ћемо свирати флауту. Потом радимо комбинацију вежби логоторике са фонетским вежбама, тако што деца изговарају „Д-Г“ и „Т-К“. Од вежби језика рађено је померање језика напред-назад и пресавијање. Од вежби за меко непце, деца су зевала имитирајући умор, као и цоктање језиком.
4. **музичко-фонетске вежбе** – упевавање затворених уста на глас „М“, певање уснама коришћењем ваздуха из стомака, брујање уснама користећи ваздух из стомака и певање на слоге „ЗИ“, „ЈУ“, „ЈА“ и „ЛА“.
5. **читамо приповетку „Очев трс“ (први део)**
6. **фонетске вежбе на глас „Л“** – вежбамо глас „Л“ кроз одређене реченице и брзалице: „Лубеница је слатка“, „Ловац лови јелена и лисицу“, „Киша лије као из кабла“, а учили смо и рецитацију „Зрикавчева песма“ („Чим домили лето/
Узре жита клас./ Весело уживам./ Певам на сав глас./ Моја мелодија./ Има жица пет./ Цело лето свирам./ Да ме чује свет.“) као и брзалицу „Бело јаре залајало и пролајало“.

Седамнаесте недеље истраживања (а што је спровођено током треће радне недеље априла 2021. године) рађене су следеће вежбе:

1. **вежбе дисања и опуштања** – деца се налазе у правилном седећем положају, руке у висини рамена; узимају ваздух из стомака, полако гурајући руке испред себе и издишући ваздух на глас „С“. Други облик ове вежбе јесте да су деца у правилном седећем положају на столицама, обе руке држе на стомаку; узимају ваздух из стомака, полако удишући и издишући на нос затворених уста.
2. **кооперативна игра „Замишљени симфонијски оркестар“** – деца су подељена у две групе, једна група представља оркестар, а друга публику. Свако дете из „оркестра“ требало би да замисли инструмент који ће „свирати“. Васпитач је у улози диригента, даје знак за почетак „концерта“. Касније диригент може да буде и неко од деце, као што и групе могу да се мењају (на релацији публика-оркестар). Деци се ова игра веома свидела.
3. **вежбе логоторике** – деца спуштају вилицу уз јако отварање уста, намештају уста за пољубац, вежбају језик (пресавијање језика), дувају на сламчицу, цокћу.
4. **музичко-фонетске вежбе** – упевавање затворених уста на глас „М“ и певање на слоге „ЗИ“, „ЈО“, „ЛА“ и „ЈА“.
5. **читамо народну приповетку „Очев трс“ (други део)**
6. **фонетске вежбе на глас „Љ“** – деца се налазе у стојећем положају, подижу се и спуштају у благи чучањ, рукама из заручења иду у предручење, уз истовремени изговор „ЉУ-ЉА, ЉУ-ЉА“. Након тога, изговарамо речи које почињу на глас „Љ“ (ЉУБИЦА, ЉУБАВ, ЉУБИЧИЦА, ЉУЉАШКА), које садрже глас „Љ“ (КЉУЧ, ПОЉУБАЦ, ПРАЉА, ЖЕЉА, ЖЕЉКО, ХАЉИНА) и оне које се завршавају на глас „Љ“ (УЧИТЕЉ, МАЉ, ЖУЉ).

Осамнаесте недеље истраживања (вршене четврте недеље априла 2021. године) спровођене су следеће вежбе:

1. **вежбе дисања и опуштања** – деца седе на столицама исправљених леђа, обе руке држе на стомаку, узимају ваздух из стомака, полако удишући на нос затворених уста, а затим полако издишући на нос отворених уста. Други облик ове вежбе јесте да су деца у лежећем положају на поду, руке се налазе поред тела, а ноге су спојене и испружене. На стомаку држе књигу, не би ли имали

мали отпор и јасније видели „контролу“ ваздуха кроз стомак. Узимајући ваздух из стомака, изговаравају глас „С“ полако испуштајући ваздух. Све време осећају и посматрају књигу која се помера на доле истовремено са њиховим стомацима.

2. **кооперативна музичка игра „Музичке столице“** – деца се пушта класична музика „Валцер цвећа“ П. И. Чајковског, деца се крећу у ритму музике и праве покрете симулирајући динамику композиције. Када је *piano*⁹ деца иду на прстима, савијају се, а када је музика гласнија деца се исправљају, подижу руке на горе. Када се музика прекине, деца траже слободну столицу. Кроз ову игру вежбан је и мизансцен за представу „Вилински свет“.
3. **вежбе логоторике** – деца имитирају свирање трубе (надувавају образе и гурају ваздух напред-назад кроз усне); затежу углове усана, имитирајући свирање флауте; намештају усне за пољубац, смеју се, усисавају ваздух устима; вежбају образе, пресавијају језик, зевају, а спроводе се и комбиноване фонетске вежбе (изговор „Д-Г“ и „Т-К“).
4. **музичко-фонетске вежбе** – упевавање на злог „ЗИ“, брујање уснама у интонацији и након тога певање на слоготворно „Р“.
5. **читамо приповетку „Очев трс“ (трећи део)**
6. **фонетске вежбе на глас „Ћ“** – деца су у стојећем положају, изводе покрете хватања једном, па другом руком уз изговор „ЋАП-ЋАП“ и играмо се игара „Беремо јабуке“ и „Скупљамо балоне“. Након овога, вежбање гласа „Ћ“ спроводи се кроз вежбање и изговор речи које почињу гласом „Ћ“ (ЋЕВАП, ЋУРАН, ЋУРКА, ЋЕБЕ), речи које садрже глас „Ћ“ (КЋЕР, ПРОЛЕЋЕ, ОБУЋАР, ОДЕЋА, ОБУЋА) као и оних које се завршавају на поменути глас (ПЕТЛИЋ, ПТИЋ, КОЊИЋ, ВЕТРИЋ, ДЕТЛИЋ, КОЛАЧИЋ, ДЕЧАЧИЋ).

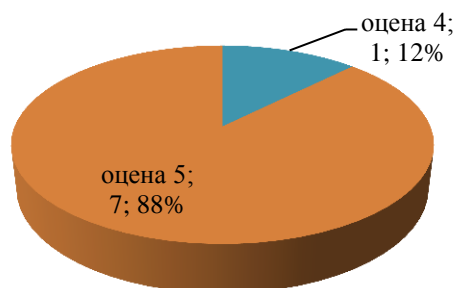
⁹ *Piano* (муз.) – тихо репродуковање мелодије.

**Табела 24. Степен квалитета (чистота) изговора сугласника
Ч, Ћ, Џ, Ђ, Ш, З, С, Ж
(XV - XVIII недеља истраживања)**

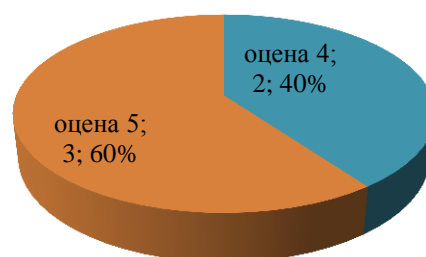
	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0- 5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	4
5	Ј. С.	Ж	4
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	4
8	Н. А.	Ж	5
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	5
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	0	0	1	7
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0		2	3

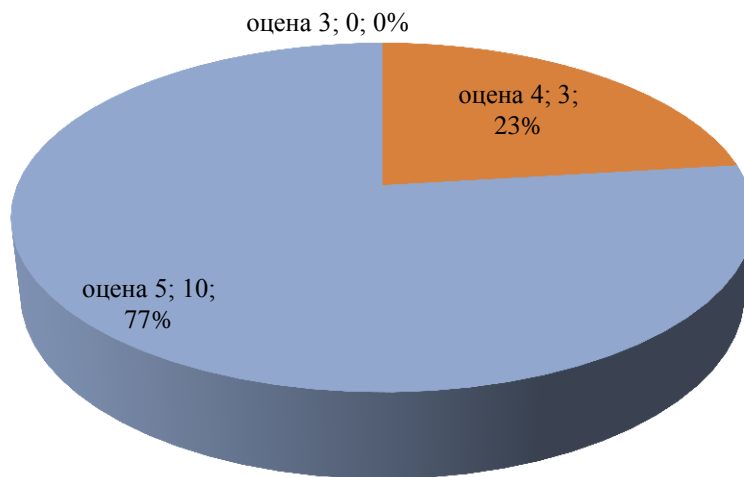
девојчице

дечаци

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	0	0	3	10

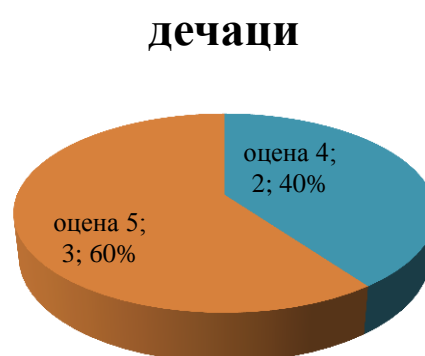
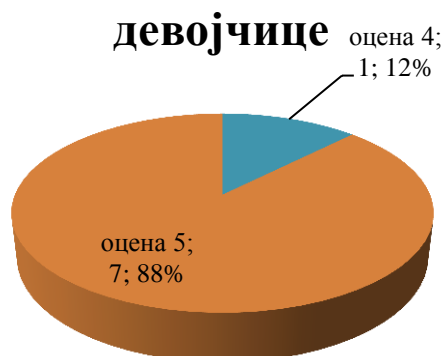

Степен квалитета (чистота) изговора сугласника Ч, Ћ, Џ, Ђ, Ш, Ѕ, С, Ж
(након XVIII недеље истраживања)

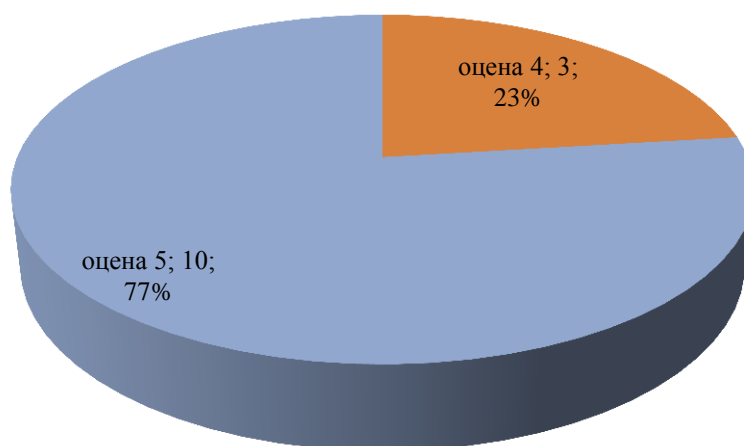
Табела 25. Степен квалитета (чистота) изговора сугласника Љ, Њ, Ј, Л, Р
(XV - XVIII недеља истраживања)

	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0- 5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	4
5	Ј. С.	Ж	5
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	4
8	Н. А.	Ж	4
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	5
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	0	0	1	7
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0	0	2	3

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	0	0	3	10

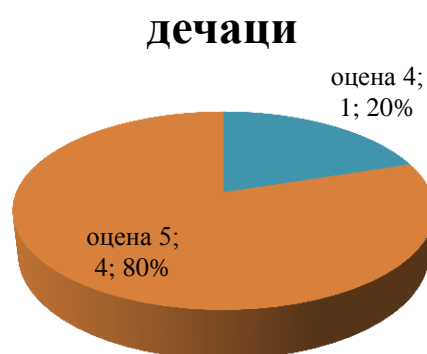
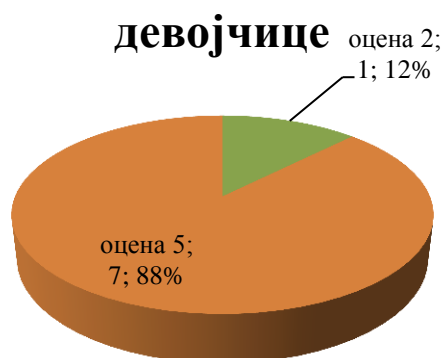

**Степен квалитета (чистота) изговора сугласника Љ, Њ, Ј, Л, Р
(након XVIII недеље истраживања)**

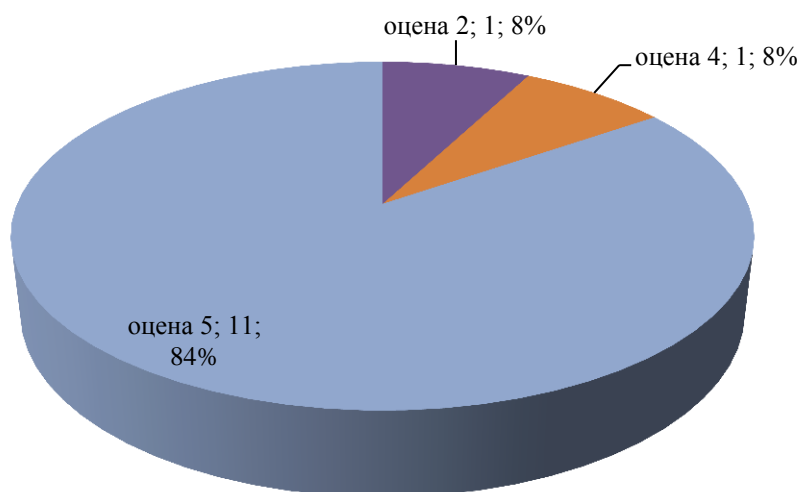
**Табела 26. Комплексност и правилност реченица
(XV - XVIII недеља истраживања)**

	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0- 5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	4
5	Ј. С.	Ж	2
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	5
8	Н. А.	Ж	5
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	5
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	1	0	0	7
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0	0	1	4

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	1	0	1	11

Комплексност и правилност реченица (након XVIII недеље истраживања)

Табела 27. Самопоуздање при вербалном говору (XV - XVIII недеља истраживања)

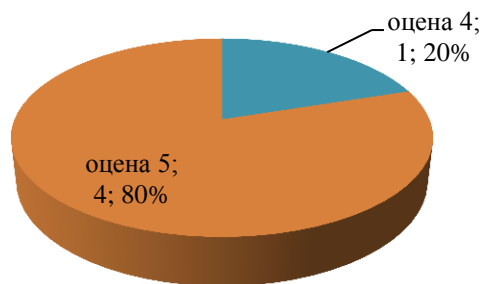
	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0-5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	4
5	Ј. С.	Ж	5
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	5
8	Н. А.	Ж	5
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	5
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	0	0	0	8
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0	0	1	4

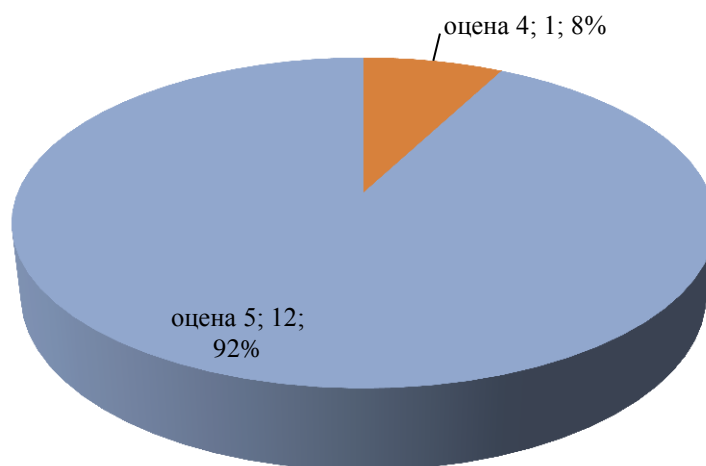
девојчице

дечаци

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	0	0	1	12

Самопоуздање при вербалном говору
(након XVIII недеље истраживања)

Речник непознатих речи и израза – приповетке „Старац преварио дивове“ и „Очев трс“ ¹⁰					
р.бр.	Непозната реч	Значење	р.бр.	Непозната реч	Значење
1.	дивови	џинови	9.	врело	извор
2.	старјешина	неко кога сви слушају, главни, одговорни	10.	баца	баба врачара, отвор на димњаку
3.	ашлама (аршлама)	трешња раница, дрво трешње	11.	трс	лоза, чокот

¹⁰ Ibid.

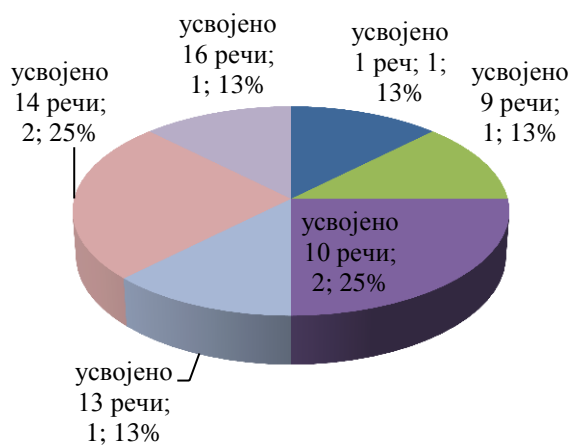
4.	кушати	испитати, истраживати	12.	ак, аков	стара мера за тежину, врч
5.	скопак	стара мотика	13.	сакато (воће)	красно
6.	урган	уже	14.	орма	коњска опрема
7.	самар	товар (за магарца или коња)	15.	груда цукора	глава шећера
8.	панта (пајанта)	гредица на рогу од куће	16.	ђувегија	младожења

Табела 28. Усвајање непознатих речи после приповетки
"Старац преварио дивове" и "Очев трс"

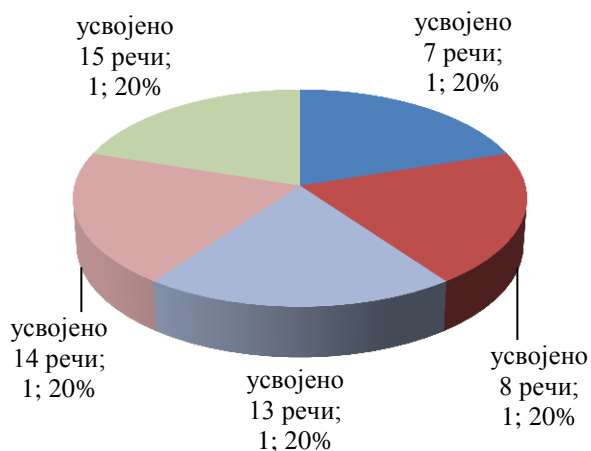
	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Непознате речи (по појављивању у тексту, в. Табелу речника непознатих речи)																
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
1	Г. Н.	Ж	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	16
2	Г. Т.	М	x	x	x	x	x	x	x	-	x	x	x	x	x	x	x	x	15
3	Д. Л.	М	x	x	-	-	x	-	-	-	x	-	x	-	-	x	x	x	8
4	Е. Л.	М	x	x	-	-	x	-	-	-	x	-	x	-	-	-	x	x	7
5	Ј. С.	Ж	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
6	Л. Л.	М	x	x	x	x	x	-	x	-	x	x	x	-	x	x	x	x	13
7	М. Д.	М	x	x	x	x	x	x	-	-	x	x	x	x	x	x	x	x	14
8	Н. А.	Ж	x	x	x	x	x	-	-	-	x	x	x	x	x	x	x	x	13
9	Н. Ј.	Ж	x	x	-	-	x	-	-	-	x	x	x	x	x	-	x	x	10
10	П. Ј.	Ж	x	x	-	x	x	-	-	-	x	-	x	-	x	-	x	x	9
11	Т. Д.	Ж	x	x	x	x	x	x	-	-	x	x	x	x	x	x	x	x	14
12	Ц. Б.	Ж	x	x	-	x	x	-	-	-	x	x	x	x	-	-	x	x	10
13	Ш. С.	Ж	x	x	x	x	x	-	x	-	x	x	x	x	x	x	x	x	14
			13	12	7	9	12	4	4	1	12	9	12	8	9	8	12	12	

пол (групно)	усвојено															
	1 реч	2 речи	3 речи	4 речи	5 речи	6 речи	7 речи	8 речи	9 речи	10 речи	11 речи	12 речи	13 речи	14 речи	15 речи	16 речи
број речи	1 реч	2 речи	3 речи	4 речи	5 речи	6 речи	7 речи	8 речи	9 речи	10 речи	11 речи	12 речи	13 речи	14 речи	15 речи	16 речи
девојчице	1	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0	1	2	0	1
	усвојено															
	1 реч	2 речи	3 речи	4 речи	5 речи	6 речи	7 речи	8 речи	9 речи	10 речи	11 речи	12 речи	13 речи	14 речи	15 речи	16 речи
дечаци	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1	1	0

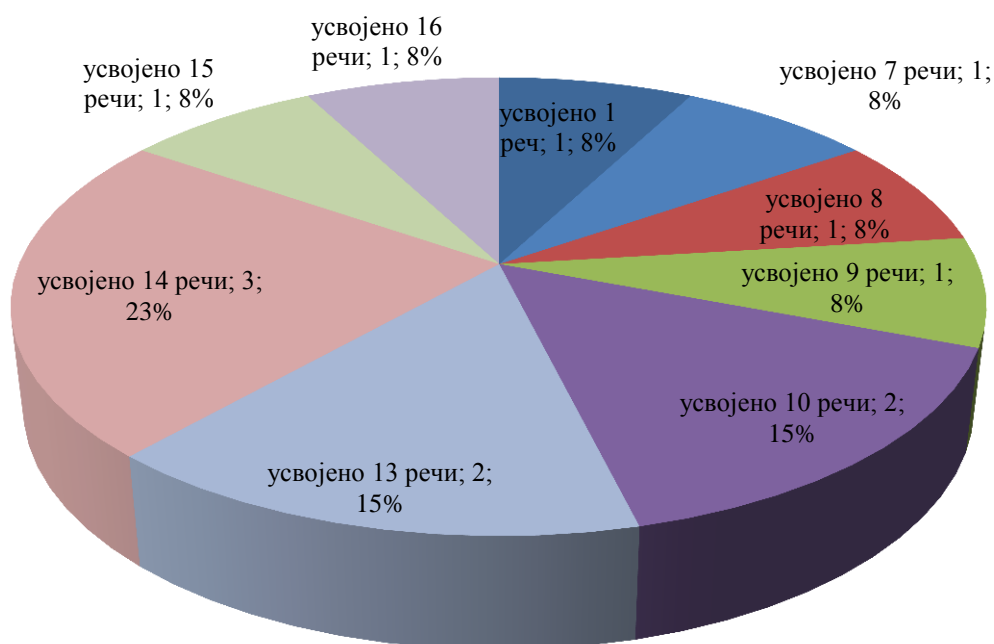
девојчице

дечаци

укупно	усвојено															
	1 реч	2 речи	3 речи	4 речи	5 речи	6 речи	7 речи	8 речи	9 речи	10 речи	11 речи	12 речи	13 речи	14 речи	15 речи	16 речи
	1	0	0	0	0	0	1	1	1	2	0	0	2	3	1	1

Преглед усвојених речи након приповетки „Старац преварио дивове“ и „Очев трс“

6.1.7. Шеста фаза истраживања (XIX – XXII недеља истраживања)

Шеста фаза истраживања у конкретном случају спровођена је током месеца маја 2021. године, те се поред усложњавања односно веће комбинације вежби, ради на глумачком изразу и драматизацији. Деца увежбавају мизансцен за нашу представу „Вилински свет“, која је у претходној фази од стране групе осмишљена и драматизована.

Деветнаесте недеље истраживања (која је вршена током прве радне недеље месеца маја 2021. године) спровођене су следеће вежбе:

1. **вежбе дисања и опуштања** – деца се налазе у стојећем положају, руку поред тела, које лагано подижу изнад главо, удишу ваздух бројећи до 5, након чега полако спуштају руке истовремено издишући ваздух бројећи до 5 (вежба се понавља пет пута). Други облик вежбе јесте да деца леже на поду, држе руке поред тела, ноге су испружене, узимају ваздух из стомака и полако издишу изговарајући глас „С“.
2. **кооперативна игра „Змије“** – васпитач подели децу у две групе и у свакој групи, деца се ухвате око струка и формирају главу и реп змије. Почетком игре сматра се када глава змије покуша да ухвати реп тј. последње дете у групи. Када дође до „хватања репа“ мењају се улоге па дете које је било глава, постаје реп. У овом периоду долази до наставка вежбања наше представе „Вилински свет“.
3. **вежбе логоторике** – деца намештају усне за пољубац, пресавијају језик, померају језик лево-десно, горе-доле, дувају балончиће од сапунице.
4. **музичко-фонетске вежбе** – певају на слоге „ЗИ“ и „ЈУ“ уз одређену интонацију; брбоћу устима уз одређене тонове и интонацију.
5. **читамо народну приповетку „Три јегуље“**
6. **фонетске вежбе на глас „Ц“** – почетни став је да се деца налазе у положају чучња, постепено устају, поскоче до усправног става уз изговарање „ЦИВ-ЦИВ“. Друга варијација вежбе јесте да су деца у стојећем ставу, спуштају се до чучња и уз издисај изговарају „ЦУ-ЦУ“, Поред овога глас „Ц“ је вежбан изговором речи које почињу на тај глас (ЦУДО, ЦУНГЛА, ЦЕМ, ЦАК, ЦЕМПЕР, ЦЕП), као и оних речи које садрже овај глас (КАНЦЕ, ПЕНЦЕР).

Двадесете недеље истраживања (што у конкретном случају одговора другој радној недељи месеца маја 2021. године) спровођене су следеће вежбе:

1. **вежбе дисања и опуштања** – деца седе на столицама исправљених леђа, руке држе на стомаку, узимају ваздух из стомака изговарајући глас „С“ и гурају ваздух, тако да га полако испуштају. Друга варијанта вежбе јесте да су деца у стојећем положају, удишу ваздух полако бројећи до 5, а затим издишу опет бројећи до 5, при чему су руке поред тела.
2. **кооперативна игра „Огледало“** – деца стоје једно наспрам другог. Једно дете замисли и прикаже радњу, а друго дете га посматра и опонаша; након тога мењају улоге.
3. **вежбе логоторике** – деца померају усне лево-десно, покрећу доњу вилицу лево-десно, стежу усне, намештају усне у пољубац, надувавају образе, вежбају жвакање, цоктање, кашљање.
4. **музичко-фонетске вежбе** – деца певају на слоге „ЗИ“ и „ЛА“, брбоћу устима у интонацији.
5. **читамо народну приповетку „Златоруни ован“ (први део)**
6. **фонетске вежбе на гласове „Ц“ и „Ч“** – изговарамо реченице „Цакарта је град у Азији“, „Топција је војник код топа“, „Часовничар се другачије назива сајција“, „Фурунција је други назив за пекара“, „Абација, кујунција, сајција су занатлије“, а изговарамо и саме комбинације речи ради разликовања гласа „Ц“ и „Ч“ (ЦАК-ЧАК, ЦЕП-ЧЕП, ЦИН-ЧИН, ОЦАК, ТОЧАК, САНЦАК – МАЧАК, ОЦАЧАР-ОПАНЧАР).

Двадесет прве недеље истраживања (која је спровођена друге недеље маја 2021. године) спровођене су следеће вежбе:

1. **вежбе дисања и опуштања** – деца седе на јастуцима, исправљених леђа, испуне стомак ваздухом и полако издишу на глас „С“ при чему су руке све време поред тела. Други облик вежбе је да деца леже на поду, руку поред тела, ногу савијених у коленима, те узимају ваздух из стомака и полако издишу изговарајући глас „С“.
2. **кооперативна игра „Никог не познајем“** – игра почиње тако што се деца слободно крећу по позорници, а када васпитач да знак деца се деле правећи круг.

Бројалицом се одређује дете које има задатак да замишља да се налази међу непознатим људима (нпр. окреће се око себе, исказује своје емоције у тој ситуацији). Друго дете почиње да шета и среће друго дете које му је познато и тада се деца (као у стварном животу) поздрављају и разговарају, а на крају разговора исказују емоције (среће) што су се срели. Деца су била веома заинтересована за ову игру и доста су импровизовала, па је у пар наврата дете „које никог не познаје“ прилазило ради упознавања деци „која се познају“.

3. **вежбе логоторике** – деца намештају положај уста као да ће да свирају флауту (затежу углове усана), замишљају да дувају у кашику вруће супе, померају језик напред-назад, цокћу, зевају.
4. **музичко-фонетске вежбе** – деца се упевавају затворених уста на глас „М“ и потом певају на слокове „ЈУ“ и „ЈО“, брује уснама и певају у интонацији, певају *staccato* на „ЗИ“.
5. **читамо приповетку „Златоруни ован“ (други део)**
6. **фонетске вежбе на глас „Ц“** – деца се налазе у седећем положају, ногу благо раширених, те у том положају деца праве наизменичне, одсечне покрете, померајући труп лево-десно држећи руке савијене у лактовима, подигнуте главе, те уз померање трупа изговарају одсечно „ЦАП-ЦАП“. Други облик вежбе јесте да деца седе исправљених леђа на столицама, узимају ваздух из стомака и одсечно померањем стомака ка унутра изговарају „ЦА-ЦА“ (други облик ове варијације јесте убацивање прикривања и откривања лица рукама при изговору „ЦА-ЦА“). Поред овога, вежбање овог гласа радимо и кроз изговарање речи које се завршавају гласом „Ц“ (ОТАЦ, ПЕВАЦ, МАМАЦ, СТАРАЦ, НОВАЦ, КУПАЦ, ПРОДАВАЦ, КОНАЦ, ЛОНАЦ, СВИТАЦ, ТРГОВАЦ, МАГАРАЦ, ЛЕЊИВАЦ), речи које садрже овај глас (МАЦА, КУЦА, ЛИСИЦА, КУЋИЦА, СИЈАЛИЦА, ЖЕЛЕЗНИЦА) и оних које почињу на тај глас (ЦЕВ, ЦИПЕЛА, ЦРВ, ЦИГЛА, ЦРЕВА, ЦАР, ЦВРЧАК, ЦУРА, ЦУЦЛА). Вежбање гласа „Ц“ вршено је и кроз бројалице: „Црно јаре, црн трн брсти“, „Црн јарац црн трн – црн јарац брсти трн“, „Црна срна, црн трн. Не дирај ми црна срна, црна трна мог“.

Двадесет друге недеље истраживања (која је вршена током четврте недеље месеца маја 2021. године) спровођене су следеће вежбе:

1. **вежбе дисања и опуштања** – деца седе на столицама, леђа су нагнута ка назад, узимају ваздух из стомака и држе руке на њему изговарајући глас „С“ и контролишући проток ваздуха гурају стомак ка напред. Друга варијанта јесте да је почетни положај тела исти, само за разлику од прве вежбе, деца пет пута изговарају одсечно глас „С“ померајући стомак напред-назад. После пет пута, деца изговарају глас „С“ контролишући проток ваздуха, гурају стомак ка напред.
2. **кооперативна игра „Залеђени глумци“** – деца се деле у две групе (публику и глумце), васпитач даје знак (нпр. пљесак рукама) и на тај знак деца глуме радост (телом и мимиком лица). Подражавање дате емоције траје док васпитач поново не да исти знак и када се то деси, деца се не крећу – „залеђени су“. По следећем знаку, деца настављају са покретом и тако наизменично. Групе мењају улоге, у зависности од расположења и интересовања деце.
3. **вежбе логомоторике** – деца жваћу замишљену храну, симулирају кашаљ, нагло спуштају доњу вилицу, дувају замишљене свећице, цокћу, имитирају коњски кас (вежбе за меко непце).
4. **музичко-фонетске вежбе** – певају на слоге „ЈО“ и „ЈА“, изговарају слог „ЛА“ а потом певају на тај слог, брбоћу уснама и певају на слоготворно „Р“.
5. **читамо народну приповетку „Тамни вилајет“** – деца покушавају да одглуме непознате речи по тумачењу од стране васпитача.
6. **фонетске вежбе на глас „Ч“** – почетни став је да се деца налазе у чучњу, затим лагано устају до пуног стојећег става и поново се спуштају са рукама у предручењу, истовремено изговарајући слоге „ЧУ-ЧУ“. Друга вежба изводи се у паровима, те деца из чучња лагано устају, држећи лопту (балон) између себе и изговарају слоге „ЧУ-ЧУ“. Вежбање изговор гласа „Ч“ вршимо кроз изговор речи које почињу овим гласом (ЧОВЕК, ЧАША, ЧОКОЛАДА, ЧУДО, ЧАС, ЧАК, ЧАРДАК, ЧАРШАВ, ЧЕШАЉ, ЧЕКИЋ, ЧИПКА, ЧЕЛО, ЧЕСМА, ЧАВКА), као и оних речи које садрже тај глас (СЕЧЕ, ПЕЧЕ, ВИЧЕ, ТЕЧЕ, КОРАЧА, ПЛАЧЕ, МАЧЕ, МЕЧЕ, ГОВЕЧЕ, КВОЧКА, УЧИТЕЉ, ВЕЧЕ, ПРЕДВЕЧЕ) тако и оних које се завршавају на глас „Ч“ (МАЧ, ПЛАЧ, БИЧ, КОЛАЧ, ПЕВАЧ, ЈАХАЧ, ПЛИВАЧ, КОПАЧ, КОСАЧ). Такође, вежбали смо

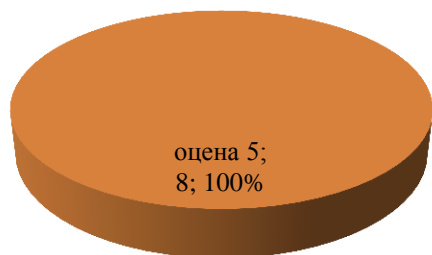
глас „Ч“ кроз изговор реченица: „Ковач кује гвожђе“, „Ножем сечемо хлеб“, „Мачка мјауче“, „Куче цвили“, „Предвече пијемо чај и читамо бајке“, као и брзалицом „Чучи чавка на чамовом чамцу и чека четир’ човека“.

Табела 29. Степен квалитета (чистота) изговора сугласника Ч, Ћ, Џ, Ђ, Ш, З, С, Ж (XIX - XXII недеља истраживања)

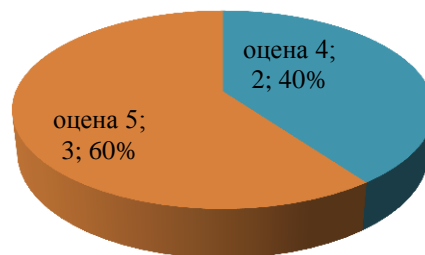
	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0-5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	4
5	Ј. С.	Ж	5
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	4
8	Н. А.	Ж	5
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	5
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	0	0	0	8
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0		2	3

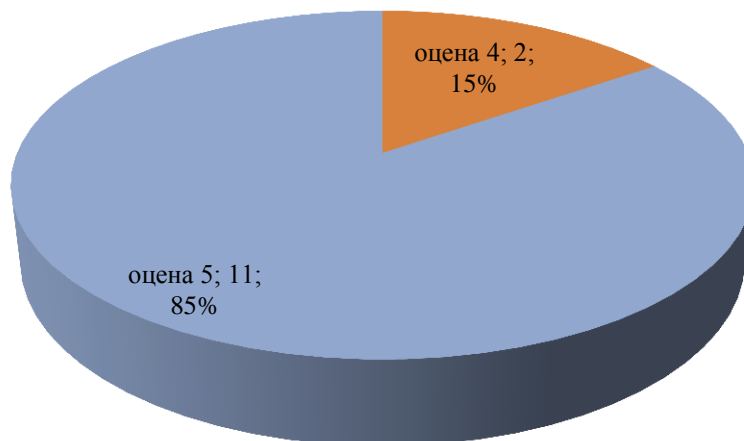
девојчице

дечаци

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	0	0	2	11

Степен квалитета (чистота) изговора сугласника Ч, Ћ, Џ, Ђ, Ш, З, С, Ж (након XXII недеље истраживања)“

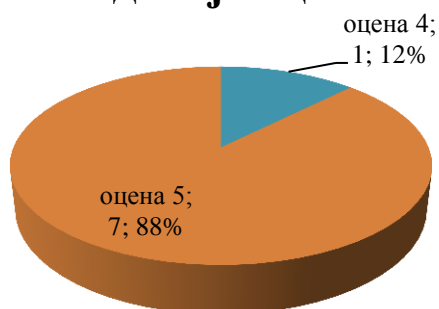
Табела 30. Степен квалитета (чистота) изговора сугласника Љ, Њ, Ј, Л, Р (XIX - XXII недеља истраживања)

	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0-5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	5
5	Ј. С.	Ж	5
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	5
8	Н. А.	Ж	4
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	5
13	Ш. С.	Ж	5

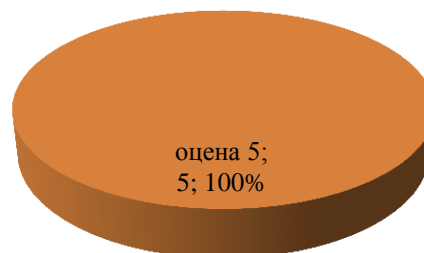

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	0	0	1	7
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0	0	0	5

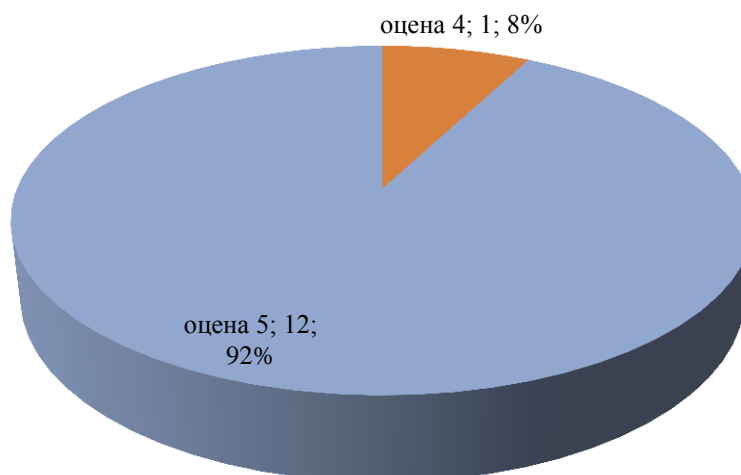
девојчице

дечаци

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	0	0	1	12

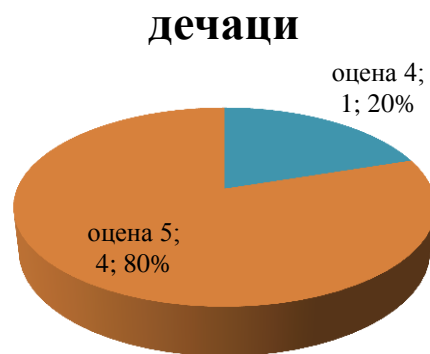
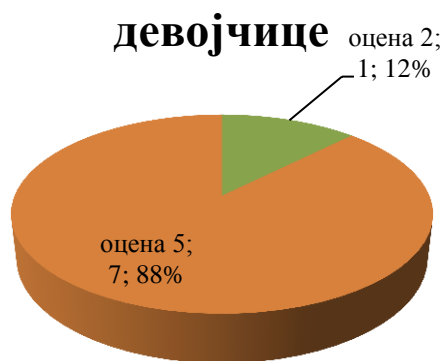
Степен квалитета (чистота) изговора сугласника Љ, Њ, Ј, Р, Л
(након XXII недеље истраживања)“

**Табела 31. Комплексност и правилност реченица
(XIX - XXII недеља истраживања)**

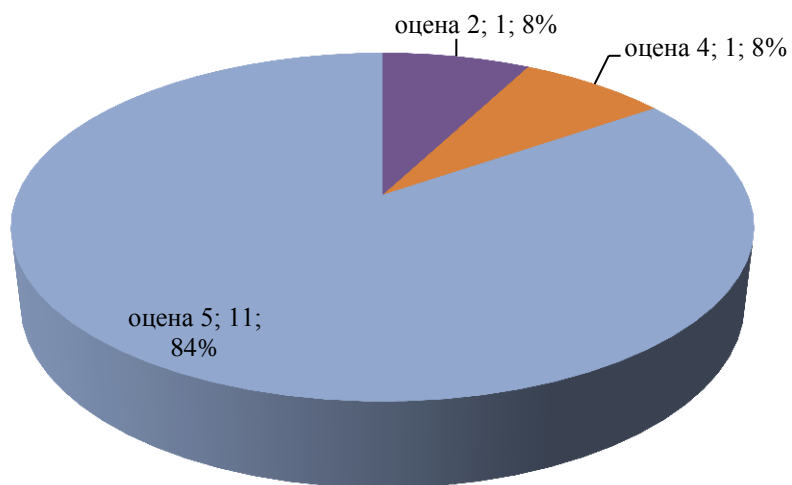
	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0-5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	4
5	Ј. С.	Ж	2

6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	5
8	Н. А.	Ж	5
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	5
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	1	0	0	7
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0	0	1	4

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	1	0	1	11

Комплексност и правилност реченица (након XXII недеље истраживања)“

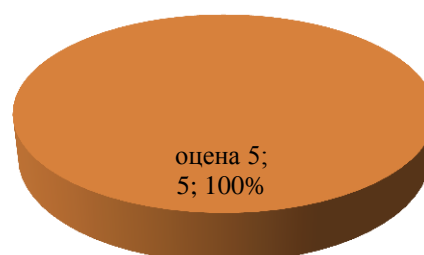
**Табела 32. Самопоуздање при вербалном говору
(XIX - XXII недеља истраживања)**

	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0- 5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	5
5	Ј. С.	Ж	5
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	5
8	Н. А.	Ж	5
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	5
13	Ш. С.	Ж	5

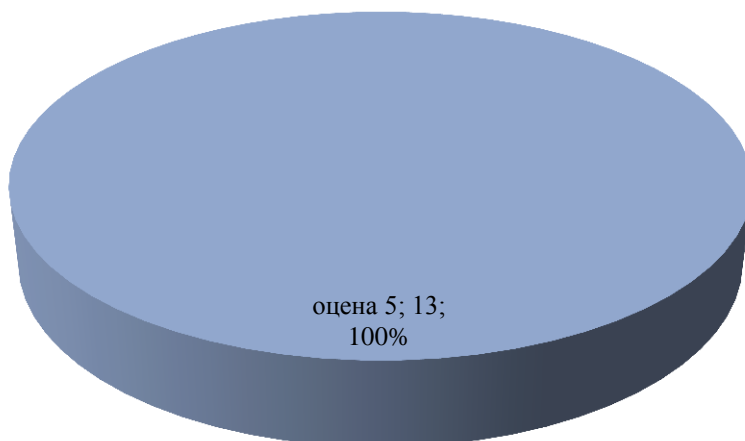
пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	0	0	0	8
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0	0	0	5

девојчице

дечаци

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	0	0	0	13

Самопоуздање при вербалном говору (након XXII недеље истраживања)¹¹

Речник непознатих речи и израза – приповетке „Три јегуље“, „Златоруни ован“ и „Тамни вилајет“ ¹¹					
р.бр.	Непозната реч	Значење	р.бр.	Непозната реч	Значење
1.	ат	коњ	11.	виљевски (зуби)	слоновски (зуби)
2.	приспити	досегнути, напунити одређене године	12.	дунђер	дрводеља
3.	удуречен	укочен	13.	галија	брод
4.	камен „станац“	камен који је из земље као изникао	14.	дућан	продавница
5.	муштулук	добар глас, награда за радосну вест	15.	калфа	помагачи, шегрти
6.	ђевер	брат од мужа, девер	16.	трг	место где се продаје и купује
7.	клин	ексер	17.	вилајет	област, место
8.	заиштати	затражити	18.	кајати се	жалити за нечим, неким
9.	ишпартан	означен	19.	помрчина	тама, мрак, тмина
10.	искати	тражити	20.	приповједати	причати приче

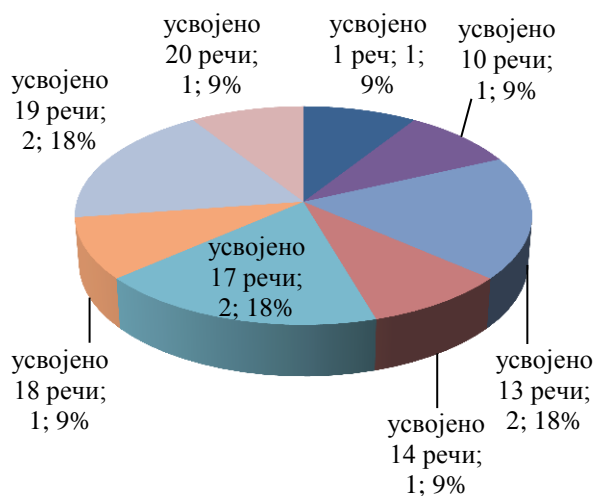
¹¹ *Ibid.*

Табела 33. Усвајање непознатих речи после приповетки
"Три јегуље", "Златоруни ован" и "Тамни вилајет"

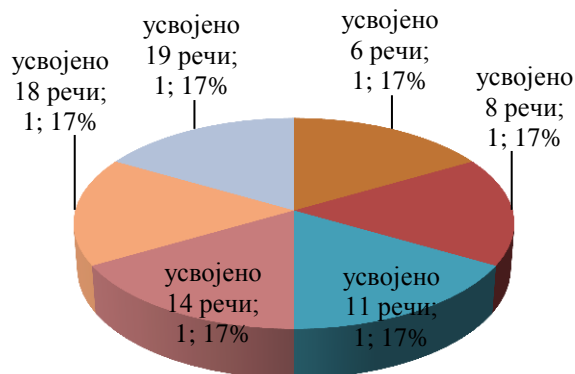
	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Непознате речи (по појављивању у тексту, в. Табелу речника непознатих речи)																				
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
1	Г. Н.	Ж	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	-	х	х	х	х	х	х	х	х	19
2	Г. Т.	М	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	-	х	х	х	х	х	х	х	х	19
3	Д. Л.	М	-	-	х	х	х	х	х	х	-	-	-	-	-	-	х	х	-	х	х	х	11
4	Е. Л.	М	-	-	х	-	х	-	х	х	-	-	-	-	-	х	-	х	-	-	х	х	8
5	Ј. С.	Ж	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	х	1
6	Л. Л.	М	х	х	х	х	х	х	х	х	-	-	-	-	-	-	х	х	х	х	х	х	14
7	М. Д.	М	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	-	х	-	х	х	х	х	х	х	х	18
8	Н. А.	Ж	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	-	-	х	х	х	х	х	х	х	18
9	Н. Ј.	Ж	х	х	х	х	х	х	х	х	х	-	х	-	-	х	х	х	х	х	х	х	17
10	П. Ј.	Ж	х	-	х	-	х	х	х	х	х	х	-	-	-	х	х	х	х	х	х	х	14
11	Т. Д.	Ж	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	20
12	Ц. Б.	Ж	х	-	х	х	х	х	х	х	х	-	х	-	х	х	х	х	х	х	х	х	17
13	Ш. С.	Ж	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	х	-	х	х	х	х	х	х	х	х	19
			10	8	12	10	12	11	12	12	9	6	7	2	5	10	11	12	10	11	12	13	

пол (групно)	усвојено																			
	1 реч	2 речи	3 речи	4 речи	5 речи	6 речи	7 речи	8 речи	9 речи	10 речи	11 речи	12 речи	13 речи	14 речи	15 речи	16 речи	17 речи	18 речи	19 речи	20 речи
девојчице	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2	1	2	1
	усвојено																			
дечаћи	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0	1	1	0

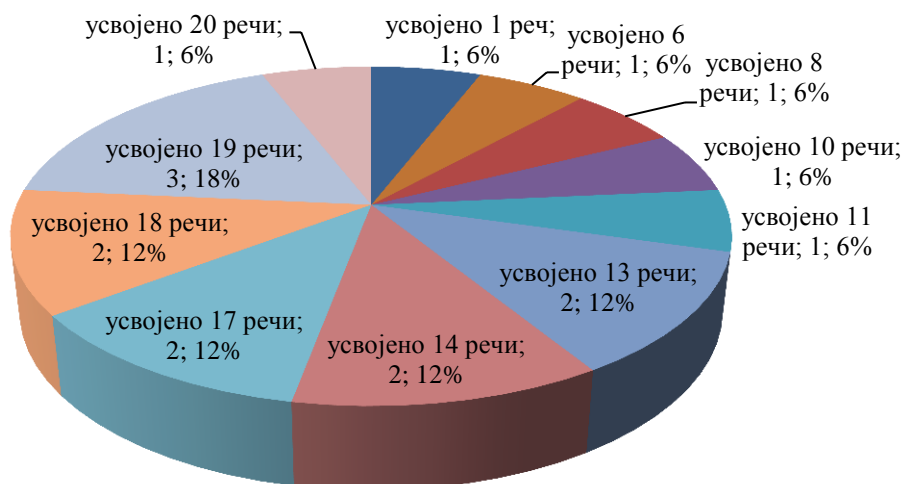
девојчице

дечаци

усвојено																				
укупно	1 реч	2 речи	3 речи	4 речи	5 речи	6 речи	7 речи	8 речи	9 речи	10 речи	11 речи	12 речи	13 речи	14 речи	15 речи	16 речи	17 речи	18 речи	19 речи	20 речи
	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	2	0	0	2	2	3	1

Приказ усвојених непознатих речи на нивоу групе за приповетке „Три јегуље“, „Златоруни ован“ и „Тамни вилајет“

6.1.8. Седма фаза истраживања (XXIII и XXIV недеља истраживања)

Како је раније наведено, крај истраживања кореспондира са извођењем представе „Вилински свет“, а што уједно представља и прославу пројекта „Бајка“, који је настао током трајања овог истраживања (почев од марта) и растао и развијао се како је истраживање одмицало. Ова фаза истраживања представља сублимацију свих досадашњих вежби, а све у циљу постизања што је могуће бољих крајњих резултата и

у конкретном случају спровођена је прве две радне недеље месеца јуна 2021. године. Сама представа „Вилински свет“ изведена је дана 11. јуна 2021. године, те је извођењем представе истраживање и испитивање деце окончано.

Двадесет треће недеље истраживања (реализована прве недеље јуна 2021. године) спровођене су следеће вежбе:

1. **вежбе дисања и опуштања** – деца су у правилном седећем положају на јастуцима, обе руке држе на стомаку, узимају ваздух из стомака, полако удишу на нос затворених уста, а затим полако издишу отворених уста. Друга варијанта вежбе је да деца леже на поду, руку поред тела, ногу опружених, узимају ваздух из стомака и полако издишу изговарајући глас „С“.
2. **кооперативна драмска игра „Стидљива гримаса“** – игра почиње разговором између васпитача и деце на тему „Чега се деца стиде? Шта раде кад се стиде?“. После разговора, деца се деле на публику и глумце. Глумци се међусобно договарају како ће извести и показати ситуацију у којој ће се видети чега се стиде. Када се све ситуације покажу другима, улоге се промене (глумци постају публика, а публика глумци).
3. **вежбе логомоторике** – деца жваћу замишљену храну затворених уста, затежу углове усана, померају језик лево-десно, горе-доле, зевају, цокћу.
4. **музичко-фонетске вежбе** – упевавање затворених уста на глас „М“, након чега се пева на „ЗИ“, „ЈУ“, „ЈО“ и потом наизменично *staccato* па *legato* слог „ЛА“.
5. **читамо народну басну „Лисица и кокот“**
6. **Фонетске вежбе** – понављају се вежбе са гласовима чији изговор још није исправљен, те се раде вежбе на глас „Љ“ и „Л“. Што се тиче вежби за глас „Л“, прва вежба је да се деца налазе у чучећем положају те изговарају глас „Л“ у комбинацији са самогласничком групом (А-О, А-У). Након пет пута изговорене комбинације гласова, деца се лагано усправљају уз истовремени изговор слога „ЛИ“ (ЛА-ЛО-ЛА-ЛУ-ЛИ). Глас „Л“ додатно вежбају уз помоћ брзалице „Бело јаре залајало и пролајало“, праћено јачим отварањем уста тј. спуштањем доње вилице. Вежбе за глас „Љ“ су спровођене тако што су деца имала исти почетни став у чучњу, мотају подлактице рукама до узручења и изговарају глас „Л“ до самог узручења, завршни покрет рукама изводе уз изговор гласа „Љ“. Из

узручења, при максималном опуштању тела узимају уздах до предручења те са опуштањем руку истовремено изговарају слог „ЉА“. Такође понављане су речи које садрже слово „Љ“ (ЉУБИЦА, ЉУЉАШКА, ЉИЉАН, ШОЉА, ПОЉУБАЦ, УЧИТЕЉИЦА, УЧИТЕЉ). Као додатни вид фонетских вежби, а ради што је могуће бољег чишћења гласова, деца су уз надзор васпитача вежбала сценарио представе „Вилински свет“ испред огледала са пампуром. На овај начин вежбана је дикција, јасност и изражајност.

Последње двадесет четврте недеље истраживања (која је била друге недеље месеца јуна 2021. године) спровођене су следеће вежбе:

1. **вежбе дисања и опуштања** – деца се налазе у стојећем ставу, удишу ваздух полако бројећи до пет и дижући руке у вис, након чега полако издишу бројећи поново до пет уз истовремено лагано спуштање руку поред тела. Други облик ове вежбе је да деца седе на столицама исправљених леђа, а руке се налазе у висини рамена, те узимајући ваздух из стомака, гурају руке испред себе и полако изговарају глас „С“ а на знак васпитача прекидају вежбу и руке повлаче ка себи.
2. **кооперативна игра, вежбање представе „Вилински свет“** – вежба се целокупан сценарио представе, а ради побољшања изговора, деца пробају текст уз благо загрижени прст у устима. На различитом простору (отвореном/затвореном) ослушкујемо како се чују наши и нарочито дечији гласови при изговарању текста.
3. **вежбе логоторике** – деца померају доњу вилицу лево-десно, жваћу отворених уста (гризу замишљену јабуку), жваћу затворених уста, зевају.
4. **музичко-фонетске вежбе** – деца брује уснама уз одређену интонацију (*staccato*), певају на слоготворно „Р“ (*legato*), а певају и на слоге „ЗИ“ и „ЛА“.
5. **читамо народну басну „Зечеви нијесу најстрашивији“**
6. **фонетске вежбе, понављање вежби за гласове „Ч“ и „Ц“** – прва вежба изводи се у паровима, на начин да деца лагано устају из чучња, држећи балон између себе уз истовремено изговарање „ЧУ-ЧУ“. Поред овога, изговор гласа је вежбан кроз изговор речи које садрже глас „Ч“ (ЧОКОЛАДА, ЧИПКА, ЧЕШАЉ, ЧАВКА, ВЕЧЕ, ТЕЧЕ, ПЕЧЕ, МЕЧЕ, МАЧЕ, МАЧКА). Што се тиче гласа „Ц“, почетни став вежбе је да су деца у стојећем ставу, те се спуштају до чучња уз

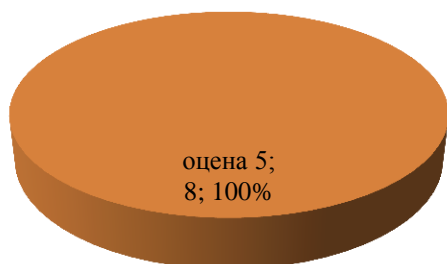
издисај и изговарање слога „ЏУ-ЏУ“. Такође, глас „Џ“ се и вежба кроз вежбе правилног дисања и изговор речи које у себи имају овај глас (ЏУНГЛА, ЏЕМ, ЏАК, ЏЕМПЕР, ЏЕП, КАНЏЕ, ОЏАЧАР, ПЕНЏЕР). Ради додатног вежбања понављане су речи које садрже ове гласове, при чему је значење речи различито у зависности да ли реч садржи глас „Џ“ или „Ч“ (ЏУДО-ЧУДО, ЏАК-ЧАК, ПАША-ЧАША, ЏАК-ЋАК).

**Табела 34. Степен квалитета (чистота) изговора сугласника
Ч, Ћ, Џ, Ћ, Ш, З, С, Ж
(XXIII, XXIV недеља истраживања)**

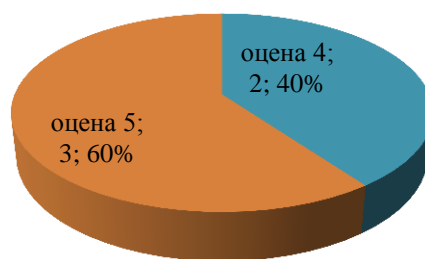
	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0- 5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	4
5	Ј. С.	Ж	5
6	Ј. Ј.	М	5
7	М. Д.	М	4
8	Н. А.	Ж	5
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	5
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	0	0	0	8
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0		2	3

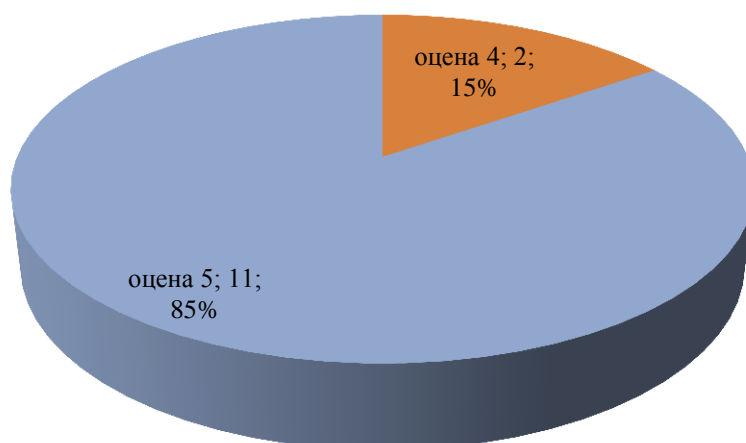
девојчице

дечаци

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	0	0	2	11

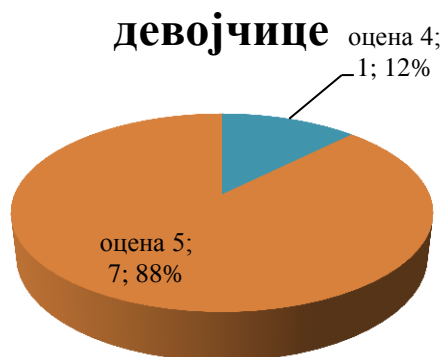
Степен квалитета (чистота) изговора сугласника Ч, Ћ, Џ, Ђ, Ш,
З, С, Ж (по завршеном истраживању)

**Табела 35. Степен квалитета (чистота) изговора сугласника Љ, Њ, Ј, Л, Р
(XXIII, XXIV недеља истраживања)**

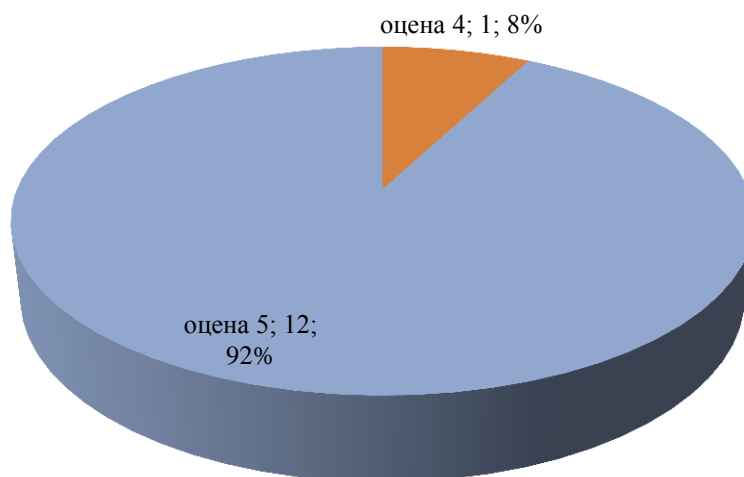
	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0- 5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	5
5	Ј. С.	Ж	5
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	5
8	Н. А.	Ж	4

9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	5
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	0	0	1	7
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0	0	0	5

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	0	0	1	12

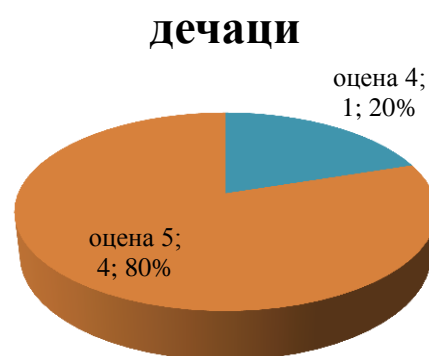
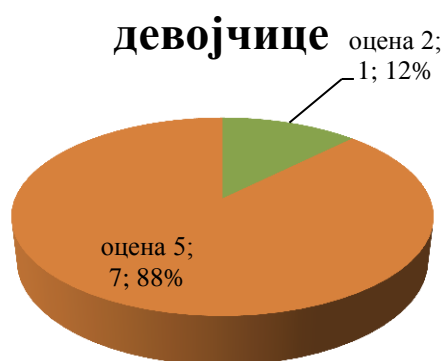

**Степен квалитета (чистота) изговора сугласника Љ, Њ, Ј, Р, Л
(по завршеном истраживању)**

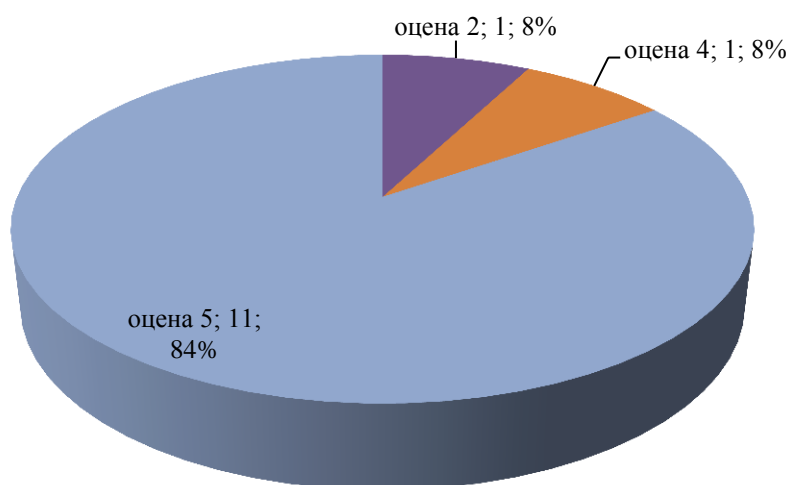
**Табела 36. Комплексност и правилност реченица
(XXIII, XXIV недеља истраживања)**

	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0- 5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	4
5	Ј. С.	Ж	2
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	5
8	Н. А.	Ж	5
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	5
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	1	0	0	7
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0	0	1	4

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	1	0	1	11

Комплексност и правилност реченица (по завршеном истраживању)

Табела 37. Самопоуздање при вербалном говору (XXIII, XXIV недеља истраживања)

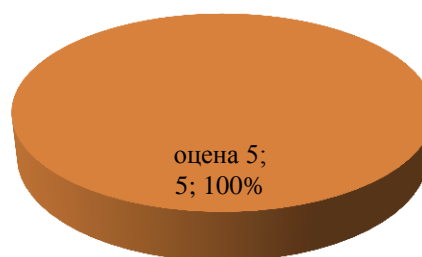
	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат (0-5)
1	Г. Н.	Ж	5
2	Г. Т.	М	5
3	Д. Л.	М	5
4	Е. Л.	М	5
5	Ј. С.	Ж	5
6	Л. Л.	М	5
7	М. Д.	М	5
8	Н. А.	Ж	5
9	Н. Ј.	Ж	5
10	П. Ј.	Ж	5
11	Т. Д.	Ж	5
12	Ц. Б.	Ж	5
13	Ш. С.	Ж	5

пол (групно)	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
девојчице	0	0	0	0	0	8
	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
дечаци	0	0	0	0	0	5

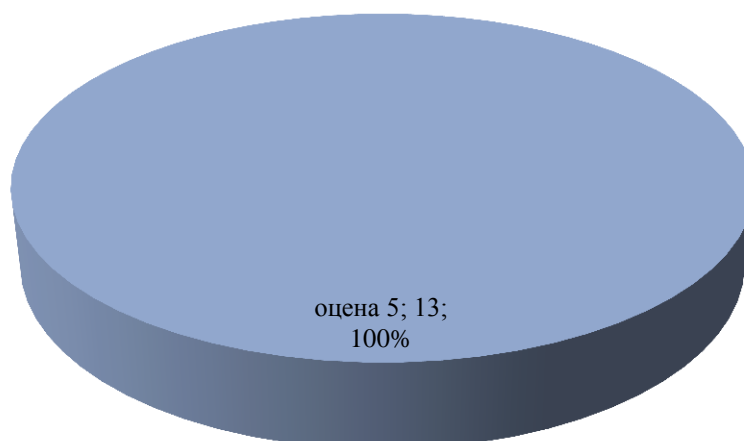
девојчице

дечаци

укупно	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
	0	0	0	0	0	13

Самопоуздање при вербалном говору (по завршеном истраживању)

Речник непознатих речи и израза – басне „Лисица и кокот“ и „Зечеви нијесу најстрашивији“ ¹²					
р.бр.	Непозната реч	Значење	р.бр.	Непозната реч	Значење
1.	кочот	петао	7.	мрков	име за пса тамне боје
2.	инад	инат	8.	најстрашивији	најплашљивији
3.	скрлетно	црвено	9.	укор	грдња неког

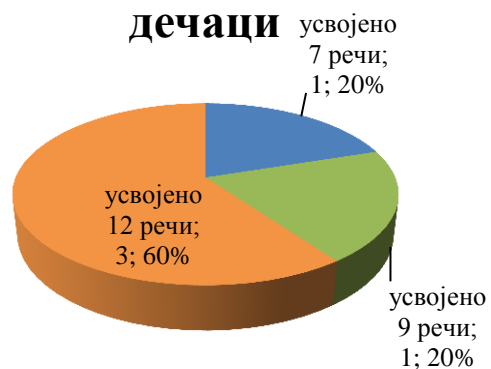
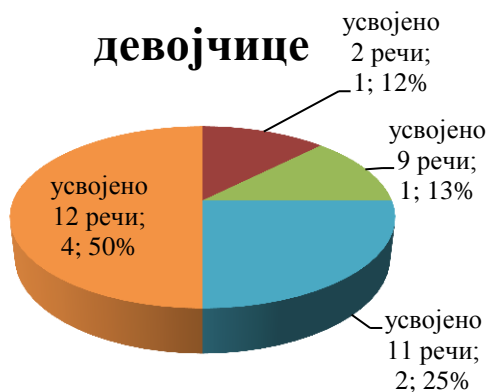
¹² Ibid.

4.	мамузе	метална направа причвршћена на јахачеву обућу којом подбада коња	10.	преша	хитност, журба
5.	татарин	гласник, доносилац вести	11.	шеница	пшеница
6.	шаров	име за пса шарене боје	12.	месне покладе	црквени празник и задњи дан када се једе месо

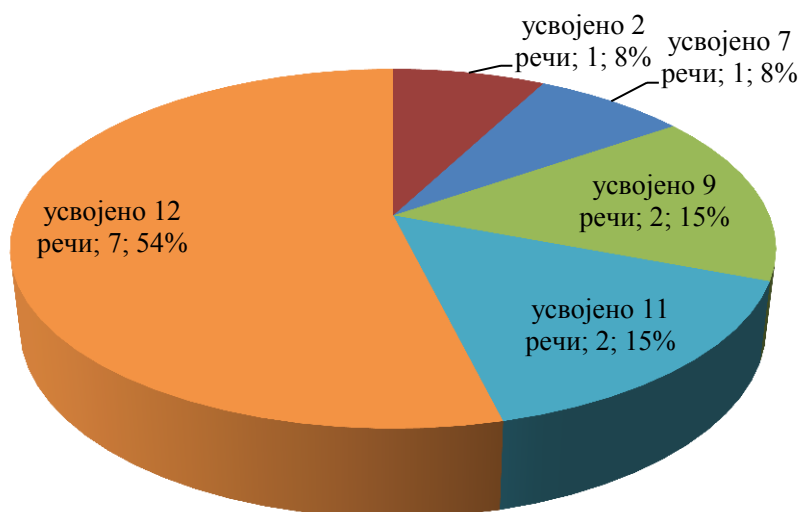
Табела 38. Усвајање непознатих речи после басни "Лисица и кокот" и "Зечеви нијесу најстрашвији"

	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Непознате речи (по појављивању у тексту, в. Табелу речника непознатих речи)													
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		
1	Г. Н.	Ж	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	12	
2	Г. Т.	М	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	12	
3	Д. Л.	М	x	-	x	x	x	x	x	x	x	x	-	-	x	9
4	Е. Л.	М	x	-	x	x	-	x	x	x	x	x	-	-	-	7
5	Ј. С.	Ж	x	-	-	-	-	-	x	-	-	-	-	-	2	
6	Л. Л.	М	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	12	
7	М. Д.	М	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	12	
8	Н. А.	Ж	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	12	
9	Н. Ј.	Ж	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	x	11
10	П. Ј.	Ж	x	x	x	x	-	x	x	x	x	x	-	-	-	9
11	Т. Д.	Ж	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	12	
12	Ц. Б.	Ж	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	x	11
13	Ш. С.	Ж	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	12	
			13	10	12	12	10	12	13	12	12	7	9	11		

пол (групно)	усвојено											
	1 реч	2 речи	3 речи	4 речи	5 речи	6 речи	7 речи	8 речи	9 речи	10 речи	11 речи	12 речи
број речи	1 реч	2 речи	3 речи	4 речи	5 речи	6 речи	7 речи	8 речи	9 речи	10 речи	11 речи	12 речи
девојчице	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	2	4
	усвојено											
	1 реч	2 речи	3 речи	4 речи	5 речи	6 речи	7 речи	8 речи	9 речи	10 речи	11 речи	12 речи
дечаци	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	3

укупно	усвојено											
	1 реч	2 речи	3 речи	4 речи	5 речи	6 речи	7 речи	8 речи	9 речи	10 речи	11 речи	12 речи
	0	1	0	0	0	0	1	0	2	0	2	7

Приказ усвојених непознатих речи на нивоу групе за басне „Лисица и кокот“ и „Зечеви нијесу најстрашивији“

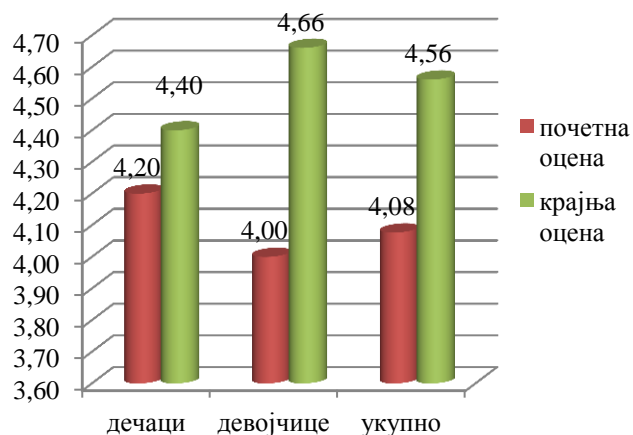
6.2. Анализа листа посматрања

Ради праћења напретка групе по свим параметрима који су посматрани на месечном нивоу и по пресецима након спроведених недеља истраживања у календарском месецу, израчунавањем аритметичке средине можемо пратити напредак сваког детета индивидуално као и целокупне групе. Дакле, у конкретном истраживању за сваку област посматрања можемо пратити почетно и стање на крају истраживања, а што се може исказати у следећим табелама и графиконима:

Табела 39. Напредовање степен квалитета (чистоте) изговора сугласника Ч, Њ, Џ, Ђ, Ш, Ѕ, С, Ж (аритметичка средина)

Р. бр.	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат на почетку истраживања	Резултат на крају истраживања
1	Г. Н.	Ж	5,00	5,00
2	Г. Т.	М	5,00	5,00
3	Д. Л.	М	5,00	5,00
4	Е. Л.	М	3,00	3,43
5	Ј. С.	Ж	2,00	3,86
6	Л. Л.	М	5,00	5,00
7	М. Д.	М	3,00	3,57
8	Н. А.	Ж	3,00	4,57
9	Н. Ј.	Ж	5,00	5,00
10	П. Ј.	Ж	5,00	5,00
11	Т. Д.	Ж	4,00	4,57
12	Ц. Б.	Ж	3,00	4,29
13	Ш. С.	Ж	5,00	5,00

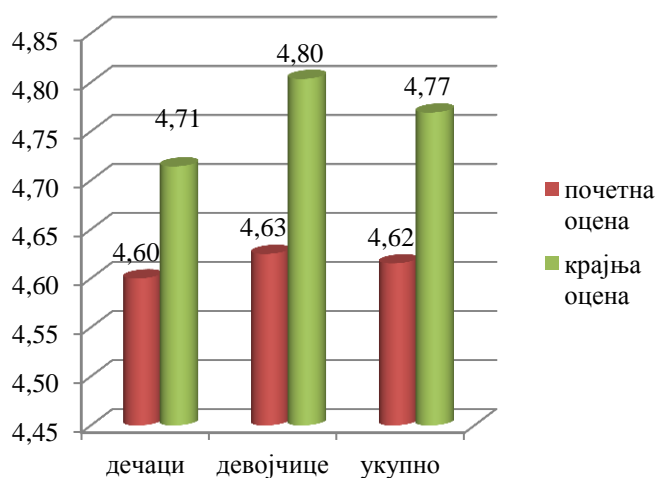
	дечаци	девојчице	укупно
број	5	8	13
почетна оцена	4,20	4,00	4,08
крајња оцена	4,40	4,66	4,56

Табела 40. Напредовање степен квалитета (чистоте) изговора сугласника Љ, Њ, Ј, Р, Л (аритметичка средина)

Р. бр.	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат на почетку истраживања	Резултат на крају истраживања
1	Г. Н.	Ж	5,00	5,00
2	Г. Т.	М	5,00	5,00
3	Д. Л.	М	5,00	5,00
4	Е. Л.	М	4,00	4,29
5	Ј. С.	Ж	4,00	4,71
6	Л. Л.	М	5,00	5,00
7	М. Д.	М	4,00	4,29
8	Н. А.	Ж	4,00	4,00
9	Н. Ј.	Ж	5,00	5,00
10	П. Ј.	Ж	5,00	5,00
11	Т. Д.	Ж	5,00	5,00
12	Ц. Б.	Ж	4,00	4,71
13	Ш. С.	Ж	5,00	5,00

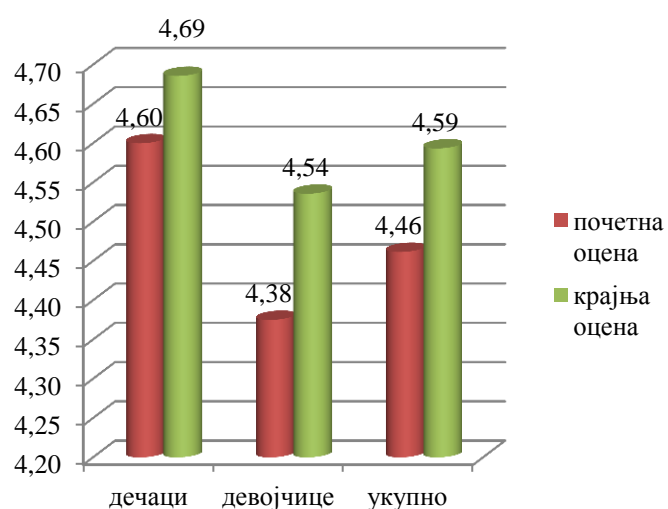
	дечаци	девојчице	укупно
број	5	8	13
почетна оцена	4,60	4,63	4,62
крајња оцена	4,71	4,80	4,77

**Табела 41. Напредовање комплексности и правилности реченице
(аритметичка средина)**

	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат на почетку истраживања	Резултат на крају истраживања
1	Г. Н.	Ж	5,00	5,00
2	Г. Т.	М	5,00	5,00
3	Д. Л.	М	5,00	5,00
4	Е. Л.	М	3,00	3,43
5	Ј. С.	Ж	1,00	1,71
6	Л. Л.	М	5,00	5,00
7	М. Д.	М	5,00	5,00
8	Н. А.	Ж	5,00	5,00
9	Н. Ј.	Ж	5,00	5,00
10	П. Ј.	Ж	5,00	5,00
11	Т. Д.	Ж	5,00	5,00
12	Ц. Б.	Ж	4,00	4,57
13	Ш. С.	Ж	5,00	5,00

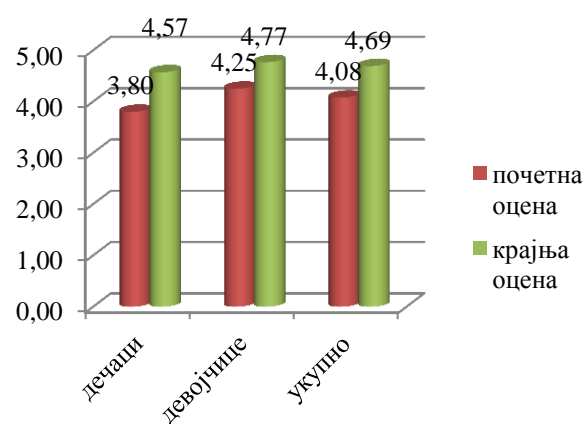
	дечаци	девојчице	укупно
број	5	8	13
почетна оцена	4,60	4,38	4,46
крајња оцена	4,69	4,54	4,59

**Табела 42. Напредовање самопоуздања при вербалном говору
(аритметичка средина)**

	Иницијали детета	Пол (М/Ж)	Резултат на почетку истраживања	Резултат на крају истраживања
1	Г. Н.	Ж	5,00	5,00
2	Г. Т.	М	5,00	5,00
3	Д. Л.	М	2,00	4,00
4	Е. Л.	М	3,00	4,14
5	Ј. С.	Ж	5,00	5,00
6	Л. Л.	М	5,00	5,00
7	М. Д.	М	4,00	4,71
8	Н. А.	Ж	3,00	4,29
9	Н. Ј.	Ж	4,00	4,71
10	П. Ј.	Ж	3,00	4,43
11	Т. Д.	Ж	5,00	5,00
12	Ц. Б.	Ж	4,00	4,71
13	Ш. С.	Ж	5,00	5,00

	дечаци	девојчице	укупно
број	5	8	13
почетна оцена	3,80	4,25	4,08
крајња оцена	4,57	4,77	4,69

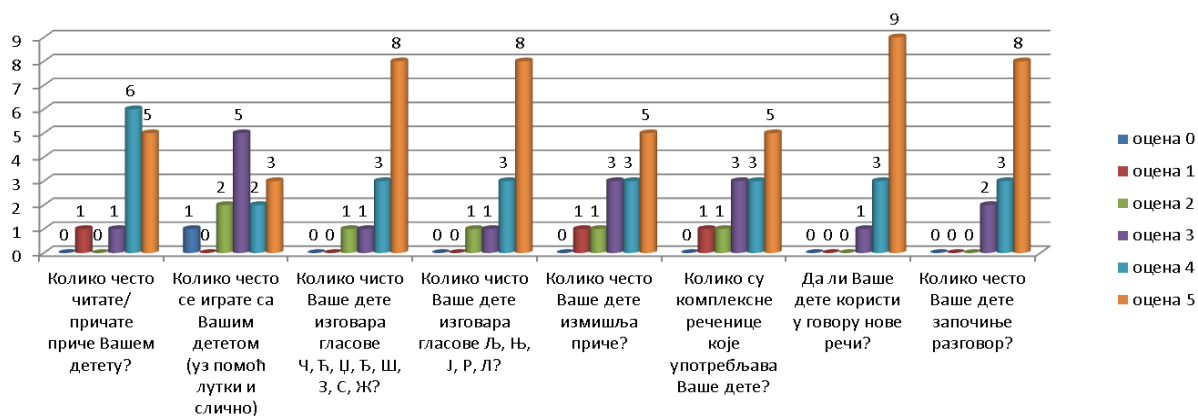

На основу анализе свих почетних и крајњих резултата, јасно је да је у свим параметрима дошло до евидентног напредовања и то како на индивидуалном плану, тако и посматрано по аспекту пола, а такође и на групном нивоу. Оно што се такође може посматрати јесте да су дечаци имали у прве три категорије боље почетне резултате, док су девојчице предњачиле по питању самопоуздања при вербалном говору. По спроведеном истраживању евидентно је да су се вредности резултата дечака и девојчица приближиле, те је групно посматрано целокупна група остварила значајан напредак у погледу развоја говора уопште.

6.3. Анализа почетне и завршне анкете родитеља

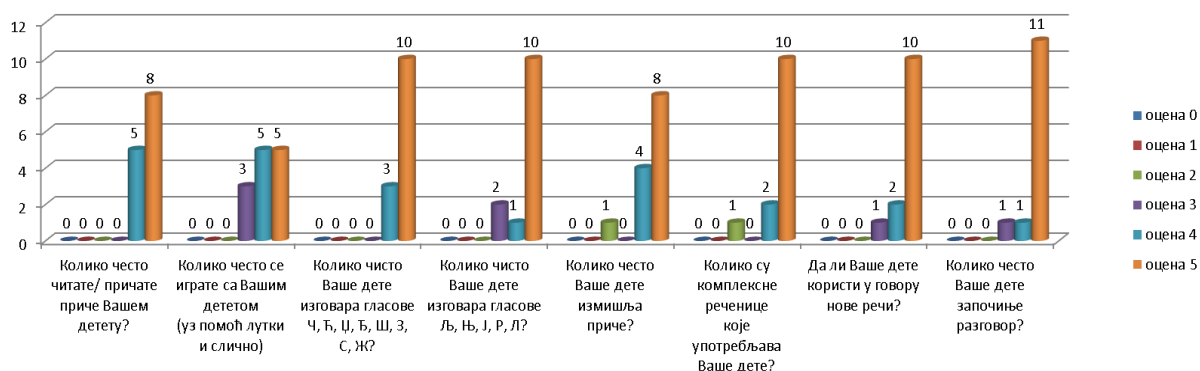
Да би се добили објективни резултати и ради праћења напредовања током самог трајања истраживања извршено је два анкетања родитеља деце и то 1) крајем фебруар месеца 2021. године (на почетку истраживања) и 2) крајем јуна месеца 2021. године (након извођења представе „Вилински свет“ и завршетка истраживања). Анкета је била анонимна и анализа анкете даје групну оцену стања групе током и по завршетку истраживања, а представља корективни параметар ради анализе у односу на податке добијене од стране самог васпитача као непосредног учесника и обрађивача резултата истраживања. Резултати анкете су оцењивани оценама од 0 (нимало) до 5 (изузетно), те се тако резултати анкете могу пратити према следећим табелама и графиконима:

Табела 43. Прво анкетање родитеља							
р. бр.	Питање	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
1	Колико често читате/ причате приче Вашем детету?	0	1	0	1	6	5
2	Колико често се играте са Вашим дететом (уз помоћ лутки и слично)	1	0	2	5	2	3
3	Колико чисто Ваше дете изговара гласове Ч, Њ, Џ, Ђ, Ш, З, С, Ж?	0	0	1	1	3	8
4	Колико чисто Ваше дете изговара гласове Љ, Њ, Ј, Р, Л?	0	0	1	1	3	8
5	Колико често Ваше дете измишља приче?	0	1	1	3	3	5
6	Колико су комплексне реченице које употребљава Ваше дете?	0	1	1	3	3	5
7	Да ли Ваше дете користи у говору нове речи?	0	0	0	1	3	9
8	Колико често Ваше дете започиње разговор?	0	0	0	2	3	8

Табела 44. Завршно анкетавање родитеља

р. бр.	Питање	оцена 0	оцена 1	оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5
1	Колико често читате/ причате приче Вашем детету?	0	0	0	0	5	8
2	Колико често се играте са Вашим дететом (уз помоћ лутки и слично)	0	0	0	3	5	5
3	Колико чисто Ваше дете изговара гласове Ч, Ђ, Џ, Ћ, Ш, З, С, Ж?	0	0	0	0	3	10
4	Колико чисто Ваше дете изговара гласове Љ, Њ, Ј, Р, Л?	0	0	0	2	1	10
5	Колико често Ваше дете измишља приче?	0	0	1	0	4	8
6	Колико су комплексне реченице које употребљава Ваше дете?	0	0	1	0	2	10
7	Да ли Ваше дете користи у говору нове речи?	0	0	0	1	2	10
8	Колико често Ваше дете започиње разговор?	0	0	0	1	1	11

Анкетирање је помогло у томе да се добије готово истоветан закључак, као онај добијен праћењем истраживања, те је на овај начин од стране спољних посматрача (родитеља) утврђено да је код већине деце дошло до унапређивања изговора назначених сугласника, као и коришћења нових речи, повећања комплексности и сложености реченица, као и генералног самопоуздања (започињање новог разговора), те се јасно може извести закључак да је спровођењем истраживања и употребом свих метода и техника (како је претходно описано) код деце дошло до унапређења говорног апарата и говора уопште, као и укупне социјализације и комуникационих вештина.

7. Закључак

Као што је претходно наведено, основни циљ овог истраживања је било утврђивање да ли драмски метод може и у којој мери доприноси побољшању и развоју говора код деце предшколског узраста. На основу свих резултата добијених овим истраживањем, а како је сублимирано у анализи листа посматрања и у поређењу са анализом почетне и завршне анкете, јасно је да је дошло до значајног напретка код сваког детета. Поредећи почетне резултате са просечним резултатом добијеним током шестомесечног спровођења истраживања, код целокупне групе је дошло до знатног напретка и то како у говору, тако и у изговору гласова, реченичној конструкцији (дакле у развоју говора уопште) тако и у погледу развоја и јачања комуникационих вештина и социјализације.

Посебно истичем да је у испитиваној групи од тринаесторо деце било двоје деце са дијагностикованим сметњама у развоју тј. као деца са посебном подршком (један дечак и једна девојчица). Међутим, и поред чињенице да су иницијално имали слабије резултате, преданим радом су унапредили своје способности (у складу са сопственим могућностима), а оно што је можда најважније јесте да су се у раду и током овог истраживања још боље повезали са остатком групе, те су јачали своје социјалне вештине.

У самом теоријском делу овог мастер рада, утврђују се основни појмови значајни за развој говора и комуникационих вештина, те је још у овом делу рада, а по основу теоријских поставки истакнут значај драмског метода у укупном ослобађању и у раду са децом уопште. Такође, на основу значајнијих теорија, јасно је да рад са децом који се посматра као игра, и који представља за саму децу облик игре, може представљати један од најефикаснијих и сврсисходнијих метода како би се лакше допрло до деце и како би се на тај начин (без оптерећења по децу) радило на развоју њихових могућности. Уколико се са децом ради кроз игру и посредством игре, тада деца тај облик рада не доживљавају строго, те је и већа вероватноћа да ће радије узети учешће. Управо истраживачки део рада доказао је и ове тврдње. Наиме, кроз бројне

вежбе које су спровођене из недеље у недељу, због тога што су те вежбе деци презентоване као игра, деца су их радо играла, а такође су често и сама деца тражила понављање одређених вежби. Управо на овај начин и нису изненађујући завршни резултати.

Кроз овај рад, а нарочито поређењем почетних и крајњих резултата добијених истраживањем, као и резултата добијених анкетањем родитеља, јасно је потврђен значај драмског метода у функцији развоја говора, комуникационих вештина и социјализације детета уопште. На основу наведеног, сматрам да су све постављене хипотезе потврђене, те тако можемо изнети и потврдити као доказане следеће закључке да се употребом драмског метода може постићи:

1. побољшање квалитета говора, а сам драмски метод може да служи и као начин за унапређивање тј. побољшање говорног апарата уопште;
2. утврђивање проблематичних гласова и побољшање њиховог изговора у смислу артикулације и јасноће;
3. развијање и побољшање речника, реченичних конструкција, усвајање нових речи и израза, повећање пажње, концентрације и опште меморије;
4. јачање социјализације и побољшање комуникационих вештина и то како на индивидуалном плану, тако и на нивоу групе;
5. ослобађање, превазилажење страхова, стицање додатног самопоуздања, откривање сопствених креативних потенцијала, а што доводи до нових граница самопотврђивања и боље изградње на индивидуалном плану.

На основу свега наведеног, јасно је да би драмски метод било пожељно користити што је могуће чешће у раду са децом (и то не само и нужно са децом предшколског узраста), а све из разлога боље изградње сваког детета понаособ, у циљу креирања бољег и креативнијег (па и праведнијег) света за све.

ЛИТЕРАТУРА

1. Андрић И., Бошков Ж., Ђурић В., Лесковац М., Матић Д., Милисавац Ж., Михајловић Б., Петровић Б. и Стојковић Ж. уређивачки одбор (1960) *Антологија народних приповетки – Књига 20*, Нови Сад: Будућност – погон „Змај“
2. Бокшан-Танурџић З. (2001) *Бајке за позоришну игру – избор драмских текстова за децу*, Београд: Креативни центар
3. Голубовић Ш. (2020) Материјал са предавања за предмет Методика рада са вишеструко ометеном децом, Нови Сад: Медицински факултет, 13.10.2020. године
4. Ђорђевић К. (2010) *Говор проблем за већину малишана* – чланак објављен у новинама „Политика“ дана 08.02.2010. године, преузето са интернет сајта <http://www.politika.rs/sr/clanak/122866/Govor-problem-za-vecinu-malisana#!>
5. Игњатов-Поповић И. (2018) *Драмска уметност у корелацији са другим васпитно-образовним активностима у вртићу*, рад објављен у „Норма – часопис за теорију и праксу васпитања и образовања“, 1/2018, год. XXIII, Сомбор: Педагошки факултет, јун 2018, стр. 99-109
6. Јерковић И. и Зотовић М. (2010) *Развојна психологија*, Нови Сад: Футура публикације
7. Јурковски Х. и Радоњић М., уред. (2011) *Позориште за децу – уметнички феномен, зборник радова, Књига 1 – 4*, Нови Сад: Позоришни музеј Војводине, Суботица: Отворени универзитет & Међународни фестивал позоришта за децу
8. Миловановић А. (2001) *Антологија луткарских текстова са ЛУТКЕФ-а са уводом у луткарску драматургију*, Београд: Креативни центар
9. Мирковић-Радош, К. (1996), *Психологија музике*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства
10. Мисаиловић М. (1991) *Дете и позоришна уметност*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства
11. Монтесори, М. (2003) *Упијајући ум*, Београд: DN Centar

12. Николић С. (2012) *Методика васпитно-образовног рада са децом са моторичким поремећајима предшколског узраста*, Београд: Друштво дефектолога Србије
13. Нишевић С. и Маринковић Л. (2017) *Психологија детињства и адолесценције*, Нови Сад: Mediterran publishing
14. Перичић В. (1997) *Вишејезични речник музичких термина*, Београд: Српска академија наука и уметности (САНУ) – Завод за уџбенике и наставна средства – Универзитет уметности
15. Пијеже Ж. и Инхалдер Б. (1996) *Интелектуални развој детета*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства

Прилози:

Прилог 1. Музичко-фонетске вежбе

Музичко-фонетска вежба бр. 1

$\text{♩} = 75$
Andante

зи-и-и-и и   зи-и-и-и и   жу-у-у-у у   жу-у-у-у у

5
жо-о-о-о о   жо-о-о-о о   ла-а-а-а а   ла-а-а-а а

9
ја-а-а-а а   ја-а-а-а а   зи-и-и-и и   зи-и-и-и и   зи

14
зи-и-и-и и   зи-и-и-и и   је-е-е-е е   је-е-е-е е   жу-у-у-у у

19
жу-у-у-у у   жо-о-о-о о   жо-о-о-о о   ја-а-а-а а   ја-а-а-а а

24
ла - а - а - а а   ла - а - а - а ла

Музичко-фонетска вежба бр. 2

$\text{♩} = 75$
Andante

М - М - М Брр - Брр - Брр - Брр -

8

ЈУ-У-У ЈУ-У-У ЈА-А-А ЈА-А-А ЗИ-И-И ЗИ ЗИ-И-И

15

ЛА-А-А ЛА-А-А ЈО-О-О ЈО-О-О ЈЕ-Е-Е Р-Р-Р Р-Р-Р

22

ЈУ - У - У ЈУ - У - У ЗИ - И - И ЗИ - И - И ЗИ

Музичка вежба бр. 3

$\text{♩} = 110$
Allegro

ЗИ ЗИ ЗИ ЗИ   ЗИ ЗИ ЗИ ЗИ   ЗИ   БР БР БР БР   БР БР БР БР   БР

7

ЈУ ЈУ ЈУ ЈУ   ЈУ ЈУ ЈУ ЈУ   ЈУ   ЛА ЛА ЛА ЛА   ЛА ЛА ЛА ЛА   ЛА

13

ЈЕ ЈЕ ЈЕ ЈЕ   ЈЕ ЈЕ ЈЕ ЈЕ   ЈЕ   ЗИ ЗИ ЗИ ЗИ   ЗИ ЗИ ЗИ ЗИ   ЗИ

Прилог 2. Сценарио за представу „Вилински свет“

Ликови

Пролећне виле 1 & 2	}	деца
Летња вила		
Јесење виле 1 & 2		
Зимска вила		
Шумски вилењак		
Музички вилењак		
Математички вилењак		
Звездани вилењак		
Змај		
Вила шуме - васпитач		

Сцена 1

Приредба почиње плесом вила уз ВАЛЦЕР из ПЕПЕЉУГЕ

Летња вила: Добар дан! Добро дошли у нашу чаробну шуму!

Вилењак : Овде се налазе и живе разна чаробна бића, а ми смо једни од њих (излазе једно по једно дете и заузимају своје место на сцени)

Пролећне виле: Ми смо виле лептирићи!

Летња вила: Ја сам летња вила!

Пролећна вила 1: Ја сам пролећна вила шуме!

Јесење виле: Ми смо јесење виле!

Зимска вила: Ја сам зимска вила и волим зиму!

Вилењак: А ја сам вилењак шуме и ово су моји другови вилењаци (показује руком на дечаке који изговарају своје реплике)

Музички

вилењак: Ја сам музички вилењак!

Математички

вилењак: Ја сам вилењак математике, израчунавам колико стабала има ова наша шума и колико још треба да се засади.

Звездани

виленак: Ја сам звездани вилењак и бројим звезде изнад наше шуме.

(сви заједно показују на Змаја и изговарају углас)

СВИ (осим Змаја): А имамо и опасног змаја Пакмена, који ради све што и ми, воли математику, броји цвеће у шуми и чува све нас од опасних мрачних сила.

Све виле: На пример од нас вештица.... хихихихи

Три вилењака: Не, ви сте дивне наше вилице и чините ову нашу шуму још лепшом! А ово је наш завичај!

(сви заједно уз клавијатуру певају песму ЗАВИЧАЈ)

Змај: И Пакмен воли вилице!

Виле (стидљиво): Аааааа.... баш сте и ви слатки! Хахахах (побегну са сцене, дечаци остају у чуду и гледају за њима)

Сцена 2

Музички

вилењак: Да, баш су лепе, али мало чудне ове наше вилице. Мало се играју са нама и онда само нестану!

Звездани

вилењак: Одједном! Попут малих лептирића!

Шумски

вилењак: (мирише) Али заиста лепо красе ову нашу шуму, много су лепе, попут цвећа

Звездани

вилењак: (размишља) Другари, имам нешто важно да вам кажем: Ова наша шума постаје мало мала! (значајно показује)

Математички

вилењак: Како то мислиш „мала“?! (зачуђено)

Звездани

вилењак: Па лепо... Морамо да идемо у неку другу шуму, да научимо још неке ствари.

Музички

вилењак: Да, ја се слажем. У овој шуми смо проводили дивно време, али је дошло време да идемо даље. (чује се клавијатура) Јел ви чујете неко шушкање?!

(виле се враћају на сцену и сви заједно певају песму ШУМОМ СВУДА НЕШТО ШУШКА)

Сцена 3

Шумски

вилењак (гледа у виле): Баш сте нас лепо изненадиле!

Музички

вилењак: Наша песма увек боље звучи када и ви певате са нама!

Јесења вила 1: Ах, шта да вам кажемо (одмахује руком)

Летња вила: (полупевајући) Када ми имамо вилинске гласове!

Јесења вила 2: Почела је кишица, али баш лепо освежава у овим летњим данима
(прилази Јесења вила 1)

Јесење виле (заједно): Мада ја ипак више волим када другарица и ја обојимо шуму
дивним јесењим бојама (бацају јесењу чаролију)

Пролећне виле: (незаинтересовано) Приметиле смо да овде нешто често пада киша...

Змај: Попићу сву кишу!

Јесења вила 1: Не, не... Драги наш, Пакмене, иако волимо ову шуму, овде смо доста
тога научили и време је да идемо даље.

Музички

вилењак: Да научимо неке нове ствари, још мало порастемо! Ова шума је била
као наш вртић, али смо ми порасли и време је да научимо нове
чаролије!

Летња вила: А шта се збива кад вртић омали?

(сви рецитују песму ШТА СЕ ЗБИВА КАД ВРТИЋ ОМАЛИ):

Зимска вила: Кад нога порасте, ципела јој мала, тражи неку већу да би у њу стала.

Јесења вила 1: Кад глава порасте, капа ти се смањи, или тражи већу, или главу тањи.

Летња вила: Дете брзо расте, време му је, шта ће, стално мења чарапе, бенкице и гаће.

Пролећна

вила 1: Увек за број више и нема да фали, али шта се збива кад вртић омали?

Пролећна

вила 2: Од вртића вртић не постоји већи, а ти си већ велики, момак, такорећи...

Шумски

вилењак: Нема више смисла, о теби се прича, клинци из јаслица већ те зову чича.

Музички

вилењак: Тело твоје почиње сигнале да шаље, ти ниси за вртић и мораћеш даље.

Звездани

вилењак: Али нема бриге кад вртић омали

СВИ: Спакуј лепо књиге и у школу пали! (показују руком право)

Сцена 4

Јесења вила 1: Значи и ми морамо да идемо у нову шуму, која има школу за нас вилењаке и да учимо нове магије.

Шумски

вилењак: Паметнице једна, тако је!

Звездани

вилењак: Да, у вртићу нам је много било лепо и многе ствари смо научили, на пример: где је свемир, шта је свемир, планете, звезде... (набраја појмове које су научили у вртићу)

Математички

вилењак: Научили смо математику. Пакмене (обраћа се Змају) колико је $2 + 2$?

Змај: Четири

Шумски

вилењак: Пакмене, колико је $5 + 5$?

Змај: Десет

Математички

вилењак: Научили смо слова, бројеве...

Зимска вила: А највише од свега, да будемо добри другари и да ширимо љубав и хармонију свуда око нас!

(сви певају уз клавијатуру ОДУ РАДОСТИ)

Зимска вила: Музички вилењаче, дај нам још мало своје хармоније!

(Музички вилењак и васпитач свирају његову композицију)

Сцена 5

Јесења вила 1: Да видимо шта смо у вртићу научили. Да поновимо још једном!

СВИ рецитују песму У ВРТИЋУ СМО НАУЧИЛИ:

Јесења вила 2: У вртићу су нас учили да перемо руке,

Летња вила: Да радимо без буке и да без муке нема науке.

Шумски вилењак: Учили су нас још и какве су боје,

Музички вилењак: Шта је твоје, а шта је моје.

Зимска вила: И скупове и речи, приче и песме

Математички вилењак: Шта је добро, а шта се то не сме.

Пролећна вила 1: Носимо са собом ова прва знања,

СВИ: У школу и живот, за будућа знања.

Пролећна вила 2: А сетите се ко нас је све то научио!

Јесења вила 1: Па наша васпитачица, вила ветра и ове шуме!!! (размишља) Ако јој одрецитујемо ону песму, знате коју...

СВИ: Да, да, знамо!

Зимска вила: Можда и она дође да се још мало поигра са нама. Уз звук ветра, када деца порасту, она често одлети...

Јесења вила 2: Мада кажу да увек мисли на нас и чува нас у свом срцу! Хајде да кажемо за њу оне чаробне речи!!!

СВИ: (рецитују заједно песму ВАСПИТАЧИЦА)

Летња вила: Васпитачица је неко ко је знање стек'о

Зимска вила: Да учи и васпитава, да поштује дечја права.

Музички вилењак: Тамо су је учили како да изванредно

Шумски вилењак: Постање добра мајка, свој деци одједном.

Математички вилењак: Поред ње смо тако, важна знања стекли

Пролећне виле: И још много тога што вам нисмо рекли!

СВИ: На свему јој хвала, идемо у школу, нек сад васпитава неку децу нову!

Сцена 6

Пролећна вила 1 (панично): Још увек је нема!!!

Пролећна вила 2: А где је она!!!

Зимска вила: Шта да радимо!

Шумски вилењак: Хајде да смислимо неку посебну чаролију за њу!

Летња вила: Да будемо јако, јако, јако, јако добри и претворимо се у цвеће!

(пушта се ВАЛЦЕР ЦВЕЋА и сви играју)

Летња вила: Баш сте другари лепо играли са нама! Хајде сада да чаролију употпунимо још једном песмом.

(сви певају песму ДРУГАРСТВО)

Вила шуме

(васпитач): Ах, другари моји... Како дивно певате... Чула сам вас са другог краја ове шуме и морала сам да дођем. Научили сте све што је требало да научите. Останите увек овако радосни, леви, паметни, добри, радознали и жељни знања. Чека вас нова авантура, а све препреке на које будете наилазили у вашем животу, лакше ћете превазићи уз нашу чаролију. Која је наша чаролија?

СВИ: НОТЕ! МУЗИКА!

Вила шуме: Хоћемо ли да одамо нашу малу тајну и другима?

СВИ: ХОЋЕМО!

(сви певају уз матрицу песму ДО, РЕ, МИ)

СВИ рецитију песму ДОВИЋЕЊА КУЋО ДРАГА

Шумски вилењак: Време тера све по своме, довиђења, други доме.

Музички вилењак: Довиђења кућо драга, ја одлазим са твог прага.

Јесења вила 1: Друштво старо, остај здраво

Јесења вила 2: Пут нас даље води право.

Летња вила: Било нам је лепо, слатко, али слатко траје кратко.

Зимска вила: То се више не понови, ту су клинци неки нови.

Математички вилењак: Било нам је лепо скупа, сад нас чека школска клупа.

Пролећна вила 1: Драги наши васпитачи, били сте нам суиграчи.

Пролећна вила 2: Грејали нам срца мала, искрено вам зато хвала.

СВИ (хватају се за руке и поклањају): ИСКРЕНО ВАМ ЗАТО ХВАЛА!!!

К Р А Ј

Прилог 3. Прича о пројекту „БАЈКА“

Пројекат је реализован од стране истраживане групе у оквиру П.У. „PU PLAYROOM“ Нови Сад, а трајао је од 25.03.2021. до 11.06.2021. године.

Провокација за овај пројекат била је необична стара књига из које сам током истраживања (почев од јануара 2021. године) деци читала народне приповетке, бајке и басне. Децу је посебно заинтересовала спољашност књиге, јер је она другачија од оних са којима су се уобичајено сусретали. Када су детаљно прегледали спољашност, заинтересовали су се и за унутрашњост књиге. Оно што их је посебно зачудило и изненадило јесте да књига није имала нити једну илустрацију. Тада сам им прочитала једну приповетку и предочила сам им да је писана нашим језиком, али уз употребу неких старих речи које су се некада користиле и које се данас ретко или уопште не користе. Децу је посебно фасцинирала чињеница да су приче у давној прошлости тако звучале и да су коришћене њима непознате речи и изрази.

Слика 1. Провокација за пројекат

Прва приповетка коју смо прочитали је била „Чардак ни на небу ни на земљи“ и пошто је то за већину деце био први пут да се сусрећу са архаичним речима и изразима, током читања сам често правила дигресије, појашњавајући деци шта која реч односно израз значи. Након ове приповетке, прочитали смо још низ других („Ала“, „Аждаја и царев син“, „Баш-челик“). Читањем ових бајки, код деце се развијала машта,

поспешивала пажња и креативност, а богатио се и њихов речник. На послетку, деца су одлучила да измисле своју причу у коју су унели фантастичне елементе (змај, виле, вилењаци, магија), а све ово смо касније и драматизовали и у склопу прославе пројекта, у виду представе „Вилински свет“, извели за другаре из вртића, родитеље и пријатеље.

Слика 2 & 3. Читање приповетке

Кроз овај пројекат, научили смо бројне нове речи, као и разлику између аждаје, але и змаја, на начин како су ова митска бића описана у бајкама и приповеткама из давнина. Од свих ових бића, децу је највише одушевио змај, па су решила да направимо једног великог змаја који би чувао наш вртић.

Слике 4 & 5. прављење змаја

Слика 6. Змај испред радне собе у вртићу

Како бисмо оживели нашу причу, спремали смо се за њу, попут правих глумаца. Играли смо се речима, вежбали дикцију, упознали глумачки израз, научили правилно да дишемо и још боље говоримо, да слушамо и ослушкујемо једни друге. Певали смо, плесали и ишли кроз ову авантуру заједно. Добро смо се забавили, играли и понешто научили. Кроз кооперативне игре вежбали смо глумачки израз, те смо путем кооперативних игара исказивали широк дијапазон осећања.

Слика 7. Љутња

Слика 8. Срећа

Слика 9. Бес

Слика 10 & 11 Замишљеност (приказ стања кроз кооперативну игру „Гримасе“)

Овај пројекат код деце је развио и љубав према другим књигама. Док смо читали нашу књигу, деца су имала потребу да доносе и показују неке своје књиге. Заједно смо читали и анализирали разне приче и енциклопедије.

Слика 12 & 13 – Деца читају и презентују њихове омиљене књиге

Како би прослава пројекта била још величанственија и како би наша представа била још више магична, у вртићу смо правили сценографију - замак и магично дрво, а деца су кући са родитељима спремала своје костиме. Неке костиме и додатке за исте смо позјамили од плесне школе „Arte dance“ Нови Сад и на тај начин је остварена сарадња са локалном заједницом.

Слика 14. Деца у костимима позајмљеним од „Arte Dance“ Нови Сад

Слика 15. Деца учествују у креирању костима

Слике 15 & 16. Деца учествују у изради сценографије за представу

Слика 17. И другари из друге (старије) групе помажу у изради сценографије – на овај начин остварена сарадња унутар колектива

Дворац је био посебан део сценографије који је нарочито заокупио пажњу деце и то како у прављењу тако и у његовом украшавању.

Слика 18. Дворац као инспирација

Слика 19. Украшавање дворца

Слика 20. Осликавања дворца

У нашу представу унели смо и нумеру класичне музике „Валцер цвећа“ од П. И. Чајковског уз коју смо плесали и на тај начин вежбали координацију покрета и ритма. Убацили смо и песме које смо певали и то песму „Ода радости“ Л. в. Бетовен IX симфонија и песму „До, ре, ми“ из мјузикла „Моје песме моји снови“, обе препеване на српски језик. На овај начин деца су се упознавала са квалитетном музиком и општом музичком културом.

Када су деца добро савладала свој текст, одржавали смо пробе због мизансцена и сценског кретања, на различитим местима у вртићу.

Слике 21 & 22. Пробе представе у радној соби вртића

Слика 23 & 24. Пробе представе у дворишту вртића

Често смо се опуштали и играли у соби вртића која је већ уређена као дворца, а где су деца добијала додатне идеје за свој глумачки подухват.

Слика 25 & 26. Играње у радној соби „Дворац“

Наш пројекат смо прославили 11. јуна 2021. године у дворишту нашег вртића извођењем представе „Вилинска бајка“, а коју представу смо извели за родитеље, пријатеље и комшије из околине вртића. Деца су показала изузетно самопоуздање на сцени, врло лепо су одговорили глумачком задатку, а на крају представе сви су били врло срећни и задовољни, баш као у свакој бајци.

Слика 27. Наши глумци спремни за представу

Слике 28 & 29. Извођење представе у дворишту п.у. „PU PLAYROOM“ Нови Сад

Слике 30 & 31. Извођење представе „Вилински свет“ и прослава пројекта

Слика 32. Финале представе „Вилински свет“

Слике 33. Задовољни глумци и васпитач после успешног извођења представе